

TAMPEREEN YLIOPISTO

Antti Mäntymaa

PIKKUTUHMAA AAMUTUIMAAN

Sukupuoli- ja seksuaalisuusdiskurssien tarkastelua
formaattiradion aamuohjelmissa

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma

Marraskuu 2011

TAMPEREEN YLIOPISTO

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

MÄNTYMAA, ANTTI: Pikkutuhmaa aamutuimaan. Sukupuoli- ja seksuaalisuusdiskurssien tarkastelua formaattiradion aamuohjelmissa.

Pro gradu -tutkielma, 124 sivua
Tiedotusoppi

Marraskuu 2011

TIIVISTELMÄ

Nuorille suunnattujen formaattiradiokanavien aamuohjelmat eivät kaihda intiimejä puheenaiheita. Sukupuolen ja seksuaalisuuden esitykset vaikuttavat niissä kuitenkin useimmiten yksipuolisilta: naiset näyttäytyvät feminiinisinä, miehet maskuliinisina ja seksi ja parisuhde heteronaisten ja -miesten välisenä juttuna. Tässä tutkielmassa otetaan selvää, miten sukupuoli ja seksuaalisuus rakentuvat ohjelmissa diskursiivisesti.

Tutkin kolmen nuorille suunnatun formaattiradiokanavan, SuomiPOP:n, Voicen ja YleX:n, aamuohjelmia viikon ajanjaksolta. Perehdyn sukupuolen ja seksuaalisuuden esittämistapoihin sukupuolentutkimuksen, feministisen mediatutkimuksen ja queer-teorian näkökulmista - vakiintuneita esitystapoja kyseenalaistaen ja myös vastakarvaan lukien. Kysyn, minkälaisia sukupuolen ja seksuaalisuuden esitykset ovat formaattiradion aamuohjelmissa ja minkälaista sukupuolta ja seksuaalisuutta ne tekevät. Tutkin aineistoa kriittisen diskurssianalyysin menetelmin.

Tutkielman teoreettinen lähtökohta on, että media ei ainoastaan kuvaile sosiaalista todellisuutta vaan myös rakentaa sitä. Sukupuoli jaetaan naiseksi ja mieheksi toistamalla sukupuolieroa muun muassa kulttuurisissa teksteissä. Kyseenalaistan tuohon dikotomiaan perustuvat heteronormatiiviset sukupuolen ja seksuaalisuuden esittämisen tavat ja peilaan havaintoja etenkin suomalaisen feministisen mediatutkimuksen ja queer-tutkimuksen aiempiin tuloksiin.

Radio-ohjelmien diskursiivisen lukemisen jälkeen jaan aineistosta nousseet diskurssit neljään ryhmään: 1) hegemonista heteronormatiivista sukupuolijärjestelmää tukeviin, 2) muita seksuaalisuuksia poissulkeviin tai karnevalisoiviin, 3) hegemonista heteronormatiivisuutta vastustaviin sekä 4) pornahtaviin diskurssisiin. Vaikka vahvimilla olivat heteronormatiivista sukupuolijärjestelmää tukevat diskurssit, diskurssien kirjo ilmentää sitä, että radiossa, niin kuin mediassa ylipäätään, käydään kamppailua merkitysten rakentamisesta.

Asiasanat: diskurssi, diskurssianalyysi, feministinen mediatutkimus, heteronormatiivisuus, heteroseksuaalisuus, homoseksuaalisuus, kaupallinen radio, miestutkimus, naistutkimus, queer-tutkimus, radio, representaatio, seksuaalisuus, stereotyyppit, sukupuoli, sukupuolittuminen, sukupuolitutkimus, Yleisradio

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	1
1.1 Tutkimusongelma	1
1.2 Tutkijapositio.....	2
1.3 Tutkielman rakenne	3
2. Tutkielman viitekehys	4
2.1 Aiheeseen ja kohteeseen liittyvä tutkimus	4
2.2 Formaattiradio	8
2.3 Genre, lajityyppi ja ohjelmakonsepti	9
2.4 Tutkitut radiokanavat	10
3. Teoria	15
3.1 Sukupuolentutkimus ja feministinen mediatutkimus.....	15
3.2 Queer-teoria.....	23
4. Tutkimuskysymys ja aineisto.....	28
4.1 Tutkimuskysymys	28
4.2 Aineiston kerääminen ja aineistokorpus	29
4.3 Aineiston rajaaminen ja käsitteleminen	30
5. Menetelmä	34
5.1 Kriittinen diskurssianalyysi	34
5.2 Diskurssien hahmottamisen välineitä	38
5.3 Diskurssianalyysin soveltaminen tutkielmassa.....	40
6. Analyysi.....	43
6.1 Sosiaalinen mieskuvasto.....	45
6.2 Sosiaalinen naiskuvasto.....	59
6.3 Fyysinen mieskuvasto.....	73
6.4 Fyysinen naiskuvasto.....	78
6.5 Sosiaalinen heteroseksuaalisuuskuvas- to	83
6.6 Muu sosiaalinen seksuaalisuuskuvas- to.....	87
6.7 Fyysinen heteroseksuaalisuuskuvas- to	93
6.8 Muu fyysinen seksuaalisuuskuvas- to	103
7. Johtopäätökset ja pohdinta	106
7.1 Sukupuoli- ja seksuaalisuusdiskurssit tutkituissa radio-ohjelmissa	106
7.2 Nuorekkaat mutta jähmeät aamuohjelmat	114
7.3 Formaattiradiossa riittää tutkittavaa.....	117
Lähdeluettelo	119

1. JOHDANTO

1.1 TUTKIMUSONGELMA

Varhaisnuoruuteni Oulussa radio-ohjelmat olivat varsin kesyjä. Kun Kiss FM aloitti lähetystoimintansa Pohjois-Pohjanmaalla 1990-luvun puolivälissä, radion kuunteleminen alkoi kiinnostaa minua ja ikätovereitani uudella tavalla. Saimme pian huomata, että radiossa voi keskustella myös hyvin intiimeistä asioista. Tuota vapauttavaa tunnetta seurasi kuitenkin toinen havainto: erityisesti aamuohjelmissa puhuttiin kyllä naiseudesta, mieheydestä, seksistä ja parisuhteesta, mutta niistä puhuttiin hyvin yksipuolisesti – feminiinisten naisten, maskuliinisten miesten ja heteroiden näkökulmasta.

Aamua pidetään radion tärkeimpänä kuunteluajankana iltapäivän ohella. Radion aamuohjelmatarjonta alkoi muuttua vähitellen kautta suomalaisen radiokentän, kun Kiss FM oli tuonut maahan *Aamutiiminsä*. Kyse oli nimenomaan tuontitavarasta: Pohjois-Amerikassa konsepti oli ollut hyväksi koettu jo pitkään. Siihen kuuluivat tyypillisesti nais- ja miesjuontaja, uutiset ja sää puolen tunnin välein, hittimusiikki sekä vapaamuotoinen keskustelu ajankohtaisista asioista, viihdemaailman tapahtumista ja erityisesti arkielämän ilmiöistä. Viisitoista vuotta myöhemmin konsepti on vakiintunut suomalaisen formaattiradion itseoikeutetuksi aamuohjelmien tekotavaksi, mutta sama kysymys vaivaa mieltäni: miksi ohjelmissa esitetään niin kapea-alainen otos sukupuolten ja seksuaalisuuksien kirjosta?

Tämä pro gradu -tutkielma lähti liikkeelle tuosta arkisesta havainnosta. Halusin selvittää, miten formaattiradiossa puhutaan aamuisin naisista ja miehistä sekä heteroista, lesboista, homoista ja muista seksuaalisista suuntautumisista – sukupuolesta ja seksuaalisuudesta ylipäätään. Tarkastelin tutkielmaa varten paitsi minulle nykyään tutuinta aamuohjelmaa *YleX Aamua* myös kahta muuta aamuohjelmaa: Kiss FM:n seuraajan Voicen *Heräämöö* ja SuomiPOP:n *Aamulypsyä*. Kuuntelin ohjelmia nimenomaan sukupuolen ja seksuaalisuuden esittämisen näkökulmasta ja hahmottelin keskusteluissa esiintyviä puhetapoja kriittisellä diskurssianalysillä. Tekemiäni havaintoja tukivat sukupuolentutkimus, feministinen mediatutkimus ja queer-teoria.

Sukupuolentutkimuksessa kyseenalaistetaan jako kahteen sukupuoleen sekä sukupuolisten suuntautumisten tunkeminen kategorioihin, mutta turvauduin tässä tutkielmassa käsitteisiin nainen, mies, hetero, biseksuaali, lesbo ja homo sekä tarpeen

tullen muihin kategorioihin, joiden esiintyminen oli aineistossa kuitenkin häviävän vähäistä. Tukeuduin kategorioihin ensinnäkin siksi, että ne nousivat aineistosta. Toiseksi tutkimuskysymys oli hyvin käytännöllinen, enkä halunnut harhautua analyysistä liiallisen essentialistisen pohdinnan takia.

Jako biologiseen ja sosiaaliseen sukupuoleen ei niin ikään ole ihan mutkaton, mutta koin käsitteet tässä tutkielmassa käyttökelpoisiksi. Jaon käyttäminen ei ole kannanottoni siihen, että tukisin käsitystä kaksinapaisesta sukupuolesta, jolle ihminen asettuu sukupuolielimensä mukaan joko naiseksi tai mieheksi ja joka oikeuttaa sukupuolieron tekemisen sosiaalisessa elämässä. Tämän tutkielman tarkoitus on pikemmin tutkia sitä, miten sukupuolta ja seksuaalisuutta tehdään mediateksteissä noihin käsitteisiin tukeutuen.

1.2 TUTKIJAPOSITIO

Vaikka suhtaudun kriittisesti aamuohjelmissä esitettäviin sukupuoli- ja seksuaalisuuskuvastoihin, en suhtaudu kriittisesti itse ohjelmiin eikä tarkoitukseni ole arvioida tekijöiden persoonaa, motiiveja tai moraalia. Lukeudun niihin ihmisiin, jotka tarkkailevat populaarimediaa kriittisellä silmällä mutta myös nauttivat häpeilemättä sen sisällöistä: joskus yllätyn itsekin siitä, miten jaksan nauraa aamuohjelmien tarjoamalle kepeälle viihteelle ja kaksimielisyyksille. Pidän tärkeänä, että populaareihin aiheisiin tartutaan, sillä vaikka niillä ei ole samanlaista informatiivista arvoa kuin esimerkiksi uutisilla, ne ovat merkittäviä sosiaalisen todellisuuden rakentajia.

Analysoin ohjelmia siis kuluttajana ja kriitikkona. Feministisessä mediatutkimuksessa ja myös diskurssianalyyssissä pidetään hedelmällisenä sitä, että tutkija on osa tutkimaansa sosiaalista todellisuutta. Kirsi Juhila (1999, 203–219) listaa neljä mahdollista diskurssianalyttikon tutkijapositiona: analyttikko, asianajaja, tulkitsija ja keskustelija. Lähestyin tutkimuskysymystä ainakin tulkitsijan ja asianajajan näkökulmista. Tulkitsijana sikäli, että aamuohjelmat ja kulttuuri ylipäättään näyttävät minulle mahdollisuuksien maailmana, jota voi tulkita lukuisilla eri tavoilla. Analyysin punainen lanka löytyy sekä aineistosta että ympäröivästä maailmasta. Asianajajana lähestyin aineistoa sikäli, etten tutkinut ainoastaan, miten toimijat rakentavat sosiaalista todellisuutta, vaan myös kyseenalaistin heteronormatiivisuuden sukupuolen ja seksuaalisuuden esitysten oletusarvona. Aamuohjelmat tuntuivat otolliselta kohteelta, sillä käsitykseni mukaan niissä lähestyttiin yleisöä sukupuolesta ja seksistä puhuttaessa pääasiassa suurimman yhteisen nimittäjän heteroseksuaalisuuden kautta.

Feministinen mediatutkimus ja queer-teoria pyrkivät hakemaan kyseenalaistavia ja vaihtoehtoisia tulkintoja populaarikulttuurin tuotteista. Olen tietoinen siitä, että tässä tutkielmassa esitetyt tulkinnat eivät ole ainoita mahdollisia eivätkä aina edes ilmeisimpiä. Vaikka hain vaihtoehtoja sukupuolittuneelle ja heteronormatiiviselle kulttuurille, uskallan väittää, että tekemäni tulkinnat eivät ole rohkeita. Kuten William O'Barr on todennut, jos katsoja otetaan täysivaltaisena toimijana mukaan merkitysprosessiin, tekijän intentiot saattavat jäädä toissijaisiksi ja olla jopa yhdentekeviä (1994, 8, sit. Rossi 2003, 28).

O'Barrin mainontaa koskeva toteamus pätee mielestäni populaarikulttuuriin ylipäätään: sitä täytyy uskaltaa tulkita myös vaihtoehtoisista näkökulmista, irrallisina tuotannon realiteeteista, tekijöiden tarkoitusperistä jne. Myös "marginaaliset" kuuntelijapositiot ovat todellisia: motivoihan minutkin tutkimusaiheen äärelle arkiset havainnot radiokuuntelijana kotona, busseissa ja kahvijonoissa.

1.3 TUTKIELMAN RAKENNE

Luvussa 2 *Tutkielman viitekehys* esittelen tarkemmin, millaisen tutkimuksen piiriin tämä tutkielma sijoittuu. Valaisen myös sitä, mihin ilmiöön tutkielma liittyy: mitä ymmärretään formaattiradiolla, mistä on kyse tutkitussa aamuohjelmakonseptissa ja millaisia ovat tutkitut radiokanavat. Luvussa 3 *Teoria* taustoitan tutkielman teoreettista viitekehitystä sukupuolentutkimuksessa, feministisessä mediatutkimuksessa ja queer-teoreettisessa tutkimuksessa.

Luvussa 4 *Tutkimuskysymys ja aineisto* esitän varsinaisen tutkimuskysymyksen, minkä jälkeen esittelen aineiston keräämiseen ja rajaamiseen liittyviä seikkoja. Luvussa 5 *Menetelmä* esittelen kriittisen diskurssianalyysin, jonka avulla etsin aineistosta vastauksia tutkimuskysymykseen. Luvussa 6 *Analyysi* luen aamuohjelmien sukupuoli- ja seksuaalisuusteemoja diskursiivisesti, mistä johdan diskurssit luvussa 7 *Johtopäätökset ja pohdinta*. Johtopäätösten jälkeen tarkastelen tutkimustuloksia vielä mediamaiseman kontekstissa ja esitän ajatuksia jatkotutkimukseksi.

Tämän tutkielman avainkäsitteitä ovat diskurssi ja representaatio, jotka avaavat luvussa 5 *Menetelmä*. Representaatio on pääosassa luvussa 6 *Analyysi* ja diskurssi luvussa 7 *Johtopäätökset ja pohdinta*. Sukupuolentutkimuksen käsitteistöä, joiden avulla jäsenän representaatioita ja hahmottelen diskursseja, avaavat luvussa 3 *Teoria*.

2. TUTKIELMAN VIITEKEHYS

Tässä luvussa esittelen tutkimusaiheen ja -kohteen kontekstit. Aiheeseen liittyvä aiempi tutkimus käsitellään luvussa 2.1.1 *Sukupuoleen ja seksuaalisuuteen kohdistuva mediatutkimus* ja kohteeseen liittyvä aiempi tutkimus luvussa 2.1.2 *Radiotutkimus*. Tutkimuskohteeseen liittyviä käsitteitä avaan luvuissa 2.2 *Formaattiradio* ja 2.3 *Genre, lajityyppi ja ohjelmakonsepti*. Itse tutkimuskohde käydään läpi luvussa 2.4 *Tutkitut radiokanavat*.

2.1 AIHEESEEN JA KOHTEESEEN LIITTYVÄ TUTKIMUS

Tämä tutkielma liittyy sekä sukupuolentutkimuksen, feministisen mediatutkimuksen ja queer-teoreettisen tutkimuksen kontekstiin että sähköisen median tutkimuksen kontekstiin. Sukupuolentutkimuksella tarkoitan kriittistä nais- ja miestutkimusta, joista molemmat pohjautuvat feministisiin sukupuolen teorioihin. Tutkielman teoriapohjaan ei tule suhtautua liian yksioikoisesti: sen punainen lanka on ajattelussa, joka tukee käsitystäni sukupuolesta sosiaalisesti rakentuvana, ja siihen on ammennettu eri puolilta tutkimuksen kenttää.

Tutkielmassa pääsevät ääneen sekä aiempi tutkimus, tutkittava aineisto että omat havaintoni. Aiemmat tutkimukset ohjasivat minut projektin alkuvaiheessa ottamaan aineistoon näkökulman, jota olisin muuten kenties arastellut. Feministinen ja queer-teoria paitsi tutkivat eriarvoisuutta myös ajavat yhdenvertaisuutta, ja feministien ja queer-tutkijoiden rohkeat avaukset kannustivat minuakin tekemään kyseenalaistuksia sukupuolen ja seksuaalisuuden representaatioista. Aineisto näkyy tutkielman sivuilla radiosta litteroituina katkelmina. Äänitiedostoihin tallennetut radio-ohjelmat inspiroivat minut tekemään havaintoja radiota suuremmasta sosiaalisesta todellisuudesta, ja ohjelmien tekstikatkelmat kutsuvat lukijan tekemään omia havaintojaan. Käytin aiempaa tutkimusta työprosessin aikana sekä proaktiivisesti että reaktiivisesti: koska tutkimusasetelma oli hyvin aineistolähtöinen ja -painotteinen, palasin analyysissä tekemiäni havaintojen pohjalta vielä lukuisia kertoja aiemman tutkimuksen pariin ymmärtääkseni aineistoa paremmin.

Tutkielman tärkein referenssi on kotimaisessa sukupuolentutkimuksessa, sillä suomalaisten radio-ohjelmien diskursiivinen lukeminen edellyttää ymmärrystä siitä, miten Suomessa sukupuolta ja seksuaalisuutta on tyypillisesti rakennettu. Usein sukupuolen ja seksuaalisuuden esitykset nimittäin limittyvät muiden kulttuuristen

kategorioiden, kuten tässä tapauksessa suomalaisuuden, esitysten kanssa. Monet kotimaisessa sukupuolentutkimuksessa käytetyt teoriat ja ajatukset ovat peräisin ulkomaisesta, etenkin angloamerikkalaisesta, tutkimuksesta, joten olen tukeutunut myös kansainväliseen tutkimukseen lukuisia kertoja.

Suomalaisessa mediatutkimuksessa on kyllä käsitelty sukupuolen ja seksuaalisuuden mediarepresentaatioita yleisesti, ja televisiossa ja lehdistössä erityisesti, mutta radion kontekstissa tällaista tutkimusta ei ole nähdäkseen tehty. Laadullista radiotutkimusta on ylipäänsä tehty verraten vähän. Onkin erityisen mielenkiintoista tuoda sukupuolen ja seksuaalisuuden tutkimuksen piiriin media, joka koskettaa suurinta osaa suomalaisista: radio tavoittaa päivittäin 76 prosenttia ja viikoittain jopa 96 prosenttia suomalaisista.¹

Pureudun seuraavassa tarkemmin aikaisempaan tutkimukseen: ensin tutkielmalle relevanttiin sukupuolen-, feministiseen ja queer-tutkimukseen ja sen jälkeen radiotutkimukseen.

2.1.1 Sukupuoleen ja seksuaalisuuteen kohdistuva mediatutkimus

Merkittävin anti tutkielmalle olivat suomalaisten feministitutkijoiden mediapohdinnat. Olen tutustunut yleiskirjallisuuteen, artikkeleihin ja tutkimuksiin, jotka ovat sivunneet tutkielman kontekstia.

Leena-Maija Rossin tutkimus *Heterotehdas* (2003) käsittelee samoja teemoja kuin tämä tutkielma. Rossi tutkii teoksessa vuosituhannen taitteen suomalaista televisiomainontaa, ja muuttujat muuttaen tutkimus tukee pyrkimyksiäni valottaa radio-ohjelmien sukupuoliesityksiä. Rossin tutkimuksessa tutkitaan niitä tapoja, joilla sukupuoli rakennetaan mainonnassa, ja hänen tyypittelynsä sopii monessa suhteessa myös radion aamuohjelmien esityksiin.

Rossi on myös muun muassa toimittanut Tuija Saresman ja Tuula Juvosen kanssa artikkelikokoelman *Käsikirja sukupuoleen* (2010), joka avaa sukupuolen rakentumista ja sen tutkimisen tapoja humanistissa ja yhteiskuntatieteissä. Niin Juvosen kuin Rossinkin tutkimusnäkökulma on heteronormatiivisuuden kyseenalaistava queer-teoria. Juvonen

¹ *Kansallisen radiotutkimuksen tuloksia*. Kansallinen radiotutkimus (KRT) mittaa kanavaa vähintään yhden vartin ajan kuunnelleiden määrän keskimääräisenä viikkona ja päivänä. Finnpanelin internetsivusto: <http://www.finnpanel.fi/tulokset/radio/krt/viimeisin/tavoittavuus.html> (28.2.2011)

on analysoinut muun muassa samaan sukupuoleen kohdistuvaa halua populaarimediaoissa. Hän on osallistunut suomalaisesta queer-tutkimuksesta ja seksuaalisten vähemmistöjen mediaesityksistä käytävään keskusteluun tutkimushankkeiden lisäksi lukuisissa artikkeleissa, kuten tässä tutkielmassa käyttämässäni *Tiedotustutkimus*-lehden artikkelissa (2/2004) *Nyt se näkyy, nyt taas ei*, joka käsittelee heteronormatiivisuuden ja homoseksuaalisuuden esillepanoa Helsingin Sanomissa.

Anna Mäkelän, Liina Puustisen ja Iiris Ruohon toimittama artikkelikokoelma *Sukupuolishow* (2006) oli ensimmäinen suomenkielinen johdatus feministiseen mediatutkimukseen, ja sitä on hyödynnetty paljon tässäkin tutkielmassa. Olen hyödyntänyt tutkielmassa myös kotimaisen kriittisen miestutkimuksen antia. Arto Jokisen toimittamista teoksista *Yhdestä puusta* (2003) pohtii maskuliinisuutta populaarikulttuureissa ja *Mies ja muutos* (1999) käsittelee kriittistä miestutkimusta laaja-alaisemmin. Miesrepresentaatioiden tutkimisessa tukeudutaan Suomessa usein feministisiin teorioihin. Jokisen (1999b, 8) mukaan suurehko osassa miestutkimusta suhtaudutaan naistutkimukseen ja feminismiin joko välttelevästi tai torjuvasti, mutta feministinen teoria tuntuu mielestäni miltei välttämättömältä näkökulmalta, jos halutaan kyseenalaistaa sukupuolen representaatioita ylipäättään.

Mediakulttuurin pornoistumisesta kirjoittaessani olen viitannut erityisesti Kaarina Nikusen, Susanna Paasosen ja Laura Saarenmaan toimittamaan teokseen *Jokapäiväinen pornomme* (2005) sekä joihinkin yksittäisiin suomalaisten tutkijoiden artikkeleihin.

Kansainvälisesti feministisen ja queer-teorian tärkeimpiin nykyaikuttajiin lukeutuvat Judith Butler ja Teresa de Lauretis. Butlerin teoretisointi sukupuolisuuden performatiivisuudesta – siitä, että sukupuolella ei ole alkuperää vaan se rakentuu eräänlaisina performatiiveina – ja etenkin elokuviin kohdistuva de Lauretis'n queer-teoretisointi ovat olleet erityisen hedelmällisiä tämän tutkielman kannalta. De Lauretis'n kirjoitusten käänöskokoelman *Itsepäinen vietti* (2004) on toimittanut feministinen elokuvatutkija Anu Koivunen. Michel Foucault'n teoriat seksuaalisuudesta ja vallasta näkyvät myös tämän tutkielman sivuilla, ja niitä ovat kehittäneet eteenpäin lukuisat feministitutkijat.

Tutkielma nivoutuu pikemmin postmodernin feminismin kuin tasa-arvofeminismin perinteeseen: tasa-arvofeminismi voisi tutkia esimerkiksi, kuinka paljon ja missä rooleissa naiset, miehet, heterot, lesbot, homot jne. ohjelmissa esiintyvät, kun taas

minua kiinnostaa eritoten se, miten sukupuoli- ja seksuaalisuusdiskursseja tuotetaan kielessä ja minkälaista maailmankuvaa ne edustavat. (Mukaihen Aslama 2006, 48–49.)

Käyttämäni tutkimusmenetelmän diskurssianalyysin teoreettinen viitekehys on sosiaalisessa konstruktionismissa eli ajattelussa, jonka mukaan todellisuus on sosiaalisesti rakentunut. Esittelen sukupuolentutkimusta, feminististä mediatutkimusta ja queer-teoriaa tarkemmin luvussa 3 *Teoria* ja sosiaalista konstruktionismia avaavassa luvussa 5 *Menetelmä*.

2.1.2 Radiotutkimus

Suomalainen radiotutkimus on kohdistunut muun muassa uutistuotantoon, radiomusiikkiin, Yleisradion ohjelmapolitiikkaan, kaupalliseen radiotoimintaan ja formaattiradioon. Lisäksi radiosta on tehty kuuntelijatutkimuksia ja mitattu puheen, musiikin ja mainosten suhteita eri kanavilla. 1980-luvulta lähtien kasvanut kiinnostus populaarikulttuuria kohtaan on ollut tärkeä laajennus suomalaiseen radiotutkimukseen, joka oli keskittynyt aiemmin lähinnä yleisradiotoimintaan ja journalismiin (Keinonen ym., 2008, 17).

Samankaltainen painopisteen muutos näkyy omilla opinnäytetöissäni. Tartun populaariin aiheeseen sen jälkeen, kun olin kandidaatin tutkielmassa vertailut Suomen Tietotoimiston (STT) ja Yleisradion radiouutisia vuosina 2005 ja 2007, ennen kuin Yleisradio luopui STT:n uutispalvelun käytöstä ja sen jälkeen.

Sähköisistä medioista televisio on saanut sekä suomalaisilta tutkijoilta että opiskelijoilta enemmän huomiota kuin radio, ja nykyään myös uudet mediat syövät radioon kohdistuvaa kiinnostusta. Lisäksi sanomalehdet ovat perinteisesti olleet suosittu tutkimuskohde ainakin opinnäytetöissä, joita on tehty Tampereen yliopiston Viestinnän, median ja teatterin yksikössä eli entisellä tiedotusopin laitoksella.

Kun radiota on tutkittu tiedotusopin opinnäytetöissä, niissä on keskitytty pikemmin viestintävälineeseen kuin sisältöjen laadulliseen tutkimukseen: työt ovat käsitelleet esimerkiksi radion asemaa kehitysmaissa, ohjelmapolitiikkaa ja kuuntelutottumuksia. Kaiken kaikkiaan sukupuoli- ja seksuaalisuusteemoja on tutkittu hämmästyttävän vähän sähköisissä medioissa ylipäätään ja radiossa erityisesti. Tiedotusopin pro gradu – tutkielmien joukossa tämä tutkielma sopii esimerkiksi sellaisten tutkielmien jatkoksi kuin Anna Arolan *Jos jossain vilahti lesbo-sana, mä olin kiitollinen* (2008), joka tutkii

median merkitystä lesbisen identiteetin rakentamisessa, tai Katja Santalan *Kun tosihomo näki viihdehomon* (2007), joka tutkii *Sillä silmällä* –televisionsarjan tuotantoa ja vastaanottoa ohjelman esittäneen Nelosen ja homoyleisön näkökulmista.²

Radiotutkimus on ollut muilla tavoin painottunutta myös tutkijoiden keskuudessa. Formaattiradiota on tutkinut muun muassa Arto Vilkkö väitöskirjassaan *Soittolistan symbolinen valta ja vallankäytön mekanismit* (2010). Tässä tutkielmassa lähestytään aiheen toista puolta: kun Vilkkö keskittyy formaattiradion musiikkipolitiikkaan, minä keskityn formaattiradion puheeseen. Olen tukeutunut formaattiradion määrittelemisessä myös Vilkon tutkimukseen.

Metodologisesti tutkielma noudattelee hyvin samanlaista kaavaa kuin Seppo Alajoutsijärven kasvatustieteen väitöskirja *Mitä tulikaan sanottua* (2009), joka tutkii toimittaja Hannu Taanilan puheen diskursseja Yleisradion *Sävelradio*-ohjelmassa. Tämän tutkielman teossa Alajoutsijärven tutkimus on palvellut metodologisena referenssinä.

2.2 FORMAATTIRADIO

Radiokuuntelijan arkikokemuksessa formaattiradio tarkoittaa sitä, että kuuntelija tunnistaa hakemansa radiokanavan vain muutaman sekunnin kuuntelemisen perusteella. Formaattiradio pyrkii olemaan kuuntelijalleen mahdollisimman selkeä ja yksiselitteinen media: musiikki on tunnistettavaa, puhe on (tarpeeksi) selkeää ja sisältö on suunniteltu vastaamaan erityisen kohderyhmän toiveita ja tarpeita. (Snow 1983, 102, 105.)

SuomiPOP, Voice ja YleX ovat soittolistaperiaatteella toimivia formaattiradioita, jollaiset ovat olemassa Vilkon (2010, 129) mukaan musiikkia ja viihdettä varten.

Formaattiradiosta puhuttaessa viitataan aivan erityisesti tuohon yksinkertaiseen ja menestyksekkääseen musiikkikonseptiin: formaatti koostuu aikasegmenteistä, joihin musiikkipäällikkö on etukäteen valinnut soitettavan musiikin. Tämä perustuu siihen ohjelma- ja musiikkipäälliköiden havaintoon, että kuuntelijat haluavat kanavien musiikkitarjonnalta toistoa ja ennakoitavuutta. Muun muassa musiikkivalinnoista kanavat saavat tunnistettavissa olevan ”soundin”. (Snow 1983, 102–104.)

² Tampereen yliopiston tutkielmatietokanta. Tampereen yliopiston internetsivusto: <http://tutkielmat.uta.fi/> (15.3.2011)

Radiokanavien musiikkiformaatti on laajentunut käsittämään myös muun sisällön formuloimisen. Tyypillistä suomalaisen formaattiradion ohjelmakaaviota voisi nimittää neljän ohjelman kaavioksi: aamulla lähetetään ohjelmaa kello 6.00–10.00, keskipäivällä kello 10.00–14.00, iltapäivällä kello 14.00–18.00 ja illalla kello 18.00–22.00. Näin formaattiradion lähetyksrytmi noudattelee kuuntelijoiden päivittäisiä rutiineja (emt., 103). Tämä näkyy myös siinä, että arkipäivien ohjelmakaaviot ja –sisällöt poikkeavat usein viikonloppuisista. YleX on ainoa tutkituista kanavista, joka ei enää ”orjallisesti” noudata suomalaista kaupallista radiota dominoivaa neljän ohjelman kaaviota.

Formaattiradiolle on tyypillistä myös juontajapersoonat, jotka profiloivat ohjelmapaikkoja voimakkaasti (emt., 105). Radiojuontajan tehtävä on viihdyttää ja markkinoida kanavaa. Radiokanavat pyrkivät personoimaan juontajansa esimerkiksi niin, että juontajat puhuvat paljon omista näkemyksistään ja kokemuksistaan. Myös esimerkiksi tapahtumat, kuuntelijakilpailut ja puhelinkontaktit ovat kaupallisen radion ja myös julkisen palvelun YleX:n peruselementtejä. (Vilkko 2010, 129.)

2.3 GENRE, LAJITYYPPI JA OHJELMAKONSEPTI

Genre on ohjelmien tekijöiden ja kuluttajien välinen ”sopimus” siitä, mitä ohjelmalta voidaan odottaa ja minkälaiset poikkeamat odotuksissa ovat hyväksyttäviä. Suomen kielessä genre käännetään usein lajityypiksi, mutta genren ja lajityypin käsitteillä on teoreettinen ero. Lajityyppi on luokitteleva käsite, jolla pyritään tiettyjen ominaisuuksien perusteella määrittelemään eri ohjelmatyyppejä, vertailemaan niitä toisiinsa ja erottelemaan niitä toisistaan. Genre-käsitettä on käytetty lajityyppi-käsitettä teoreettisemmin selittämään sitä, kuinka odotukset lajityypeistä muodostuvat ja mitkä ominaisuudet lajityypille kuuluvat. Genre voi olla myös markkinointistrategia. (Valaskivi 2006, 265–266.)

Genrellä siis tarkoitetaan tuotannossa ja vastaanotossa yhteisesti tunnistettuja merkityksenannon konventioita, joiden avulla arkiset lajityypit tunnistetaan. Käsitteellisen eron ymmärtäminen on tarkoituksenmukaista, kun keskustellaan vaikkapa sukupuolittuneista lajityyppihierarkioista (esimerkiksi maskuliininen vakava asia ja feminiininen kepeä viihde). (Emt., 265–266.)

Vaikka aamuohjelmat poikkeavat sisällöllisesti jossakin määrin muina vuorokauden aikoina lähetettävistä vastaavista ohjelmatyypeistä, en miellä niitä omaksi genrekseen. Katson, että tutkimani aamuohjelmat liittyvät samaan genreen kuin esimerkiksi sellaiset

radion iltapäiväohjelmat, jotka perustuvat uutisten, viihteen ja musiikin vuorottelulle, kahden tai useamman juontajapersoonan väliselle dynamiikalle sekä radiokanavan ja yleisön väliselle vuorovaikutukselle. Kun kirjoitan aamuohjelmakonseptista, tarkoitan tähän genreen kuuluvia aamuisin lähetettäviä ohjelmia. Konseptista kirjoitan, kun on tarpeen viedä analyysi yksittäisistä aamuohjelmien keskusteluista yleisemmälle tasolle.

Yksi tutkielman lähtöoletuksista oli, että tutkimieni aamuohjelmien tavassa käsitellä sukupuolta ja seksuaalisuutta on jotakin yhteistä. Aamuohjelmien edustama genre ei siis ole tässä tutkielmassa kiinnostava sukupuolittuneen kohderyhmän vaan sukupuolittuneiden sisältöjen takia. Sukupuoli- ja seksuaalisuusteemojen analyysi sidotaan genreen liittyvään pohdiskeluun luvussa 7 *Johtopäätökset ja pohdinta*.

Myös diskurssintutkimuksessa esiintyy käsite genre, jolla tarkoitetaan kielellisen ja sosiaalisen toiminnan yhteenliittymää, joka on vakiintunut ja tunnistettavissa (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 80). Tässä tutkielmassa puhutaan kuitenkin genrestä mediatutkimuksen näkökulmasta.

2.4 TUTKITUT RADIOKANAVAT

Tutkin kolmea radiokanavaa, jotka valikoituivat tutkimuskohteiksi yhtäältä mukaanlukemisen ja toisaalta poissulkemisen periaatteella. Ensinnäkin halusin, että analysoimani radiokanavat ovat nuorille tai nuorille aikuisille suunnattuja ja valtakunnallisia tai puolivaltakunnallisia, sillä tällaisilla kanavilla tutkimani ohjelmakonsepti on yleisin ja niillä voi katsoa olevan merkitystä lähes koko Suomen mittakaavassa. Tällä rajauksella mukaan lukeutui liuta suomalaisia radiokanavia.

Toiseksi halusin, että tutkimani kanavat eivät ole pääasiassa miehille tai naisille suunnattuja, sillä tällaiset kanavat ovat avoimen sukupuolittuneita. Halusin nimittäin pureutua tässä tutkielmassa piilevämpään sukupuolittuneisuuteen kuin sellaiseen, joka on kirjattu avoimesti kanavastrategiaan. Tällaisella seulalla tutkittavien kanavien joukosta karsiutuivat sellaiset kanavat kuin Nelonen Median miehille suunnattu Radio Rock ja naisille suunnattu Radio Aalto.³

³ *Radio Rock – soitetaan mitä halutaan ja Radio Aalto – värikästä kuultavaa*. RadioMedian internetsivusto: http://www.radiomedia.fi/radioasemat/mediakortit/fi_FI/radio_rock/ ja http://www.radiomedia.fi/radioasemat/mediakortit/fi_FI/radio_aalto/ (18.3.2011)

Kolmanneksi etsin kanavia, jotka kuuluvat eri mediakonserneihin. Suomalainen SanomaWSOY ei ole edustettuna aineistossa, sillä siihen kuuluvan Nelonen Median kanavat jätin yllä mainitusta syystä aineiston ulkopuolelle. Valitsemistani kolmesta kanavasta kaksi on kaupallisia ja yksi on Yleisradion kanava, sillä halusin myös julkisen palvelun yleisradioyhtiön olevan edustettuna aineistossa. YleX:stä on viime vuosina kehittynyt formaattiradiokanava, joka noudattelee hyvin samanlaista ohjelmakaaviota ja samanlaisia ohjelmatyyppejä kuin kaupalliset kilpailijansa.

Neljänneksi pyrin siihen, että tutkimani ohjelmat tarjoaisivat toisistaan hieman erilaisia tulokulmia tutkimuskysymykseen vastaamiseksi. SuomiPOPin *Aamulypsy* on usein avoimen seksistinen. Voicen *Heräämöllä* on pitkä historia, ja ohjelma lähetetään myös televisiossa. YleX:n ohjelmaa luotsaa kaksi miestä. Muunkinlaisiin aineistovalintoihin olisi toki voinut olla mielekästä päätyä. Aineistoon ei mahtunut esimerkiksi RadioGaalassa vuoden 2010 suosituimmaksi radio-ohjelmaksi valittu Radio NRJ:n *Aamupojat*, joiden aamuiset kaksimielisyydet tavoittavat myöhäisemmätkin kuuntelijat ohjelman puffeissa päivän mittaan.⁴ Kahden miehen luotsaamaa ohjelmaa edusti aineistossa jo YleX ja avoimen seksististä tyyliä SuomiPOP.

2.4.1 Radio SuomiPOPin Aamulypsy: "Istahda jakkaralle ja tartu utareisiin"

Radio SuomiPOP on aikuisille suunnattu suomalaista pop- ja rock-musiikkia soittava radiokanava, joka aloitti lähetyksensä maaliskuussa 2001. SuomiPOP on niin sanottu puolivaltakunnallinen radiokanava, eli se kuuluu ainakin kaikissa suurimmissa suomalaisissa kaupungeissa. Kanavan kuuluvuusalueella asuu noin 4,8 miljoonaa ihmistä, ja se tavoitti tarkasteluajankohtana marraskuussa 2010 viikoittain noin 916 000 kuuntelijaa ja päivittäin noin 390 000 kuuntelijaa.⁵ SuomiPOPin kuuntelijoista lähes 70 prosenttia on 9–44-vuotiaita.⁶

⁴ *The Voice on Vuoden radio*. Mediamonitorin internetsivusto: <http://www.mediamonitori.fi/index.php/uutiset/radio/815-the-voicen-on-vuoden-radio> (18.3.2011)
Artikkeli ilmestynyt 12.11.2010.

⁵ *Kansallisen radiotutkimuksen (KRT) tuloksia*. Finnpanelin internetsivusto: <http://www.finnpanel.fi/tulokset/radio/krtkk/vkotav1000.html> ja <http://www.finnpanel.fi/tulokset/radio/krtkk/pvatav1000.html> (18.3.2011)

⁶ *SuomiPOP – Maamme laulut*. RadioMedian internetsivusto: http://www.radiomedia.fi/radioasemat/mediakortit/fi_FI/radio_suomipop/ (21.3.2011)

Kanava luonnehtii itseään suomalaisen musiikin ykköseksi sikäli perustellusti, että se on ainoa suomalainen radiokanava, joka soittaa vain suomalaista musiikkia. SuomiPOP:n omistaa Metroradio Finland Oy, joka on osa irlantilaisista Communicorp Group Ltd – viestintäkonsernia. Communicorp omistaa Euroopassa lähes 30 radiokanavaa ja Suomessa SuomiPOP:n lisäksi esimerkiksi Groove FM:n.⁷

SuomiPOP:n *Aamulypsy* on kenties kanavan tärkein vetonaula. Lähetys on profiloitu ennen kaikkea miesjuontajansa Jaajo Linnonmaan kautta, kun taas naisjuontaja Petra Kalliomaa on lähetyksessä usein pikemmin statisti. Linnonmaa pönkittää rääväsuista julkisuuskuvaansa muun muassa blogissaan.⁸ Hänet palkittiin toistamiseen vuoden 2010 radiojuontajaksi RadioMedian RadioGaalassa marraskuussa 2010.⁹ Lisäksi ohjelmassa on ollut vaihtuvia avustajia. Lokakuussa 2011 Linnonmaa ilmoitti lopettavansa ohjelman juontamisen, ja ohjelmaan kiinnitettiin kaksi miesjuontajaa.¹⁰

SuomiPOP:n *Aamulypsyn* lähetys alkaa aamukuudelta ja päättyy aamukymmeneltä. Uutiset ja säätiedot lähetetään tunnin välein aamuseitsemästä alkaen. Lisäksi ohjelmassa käydään vapaamuotoista keskustelua, visailuita ja kilpailuita. Keskustelunaiheita poimitaan esimerkiksi uutisista, viihdemaailman ilmiöistä ja juontajien omista kokemuksista. Tarkasteluajankohtana lähetystä aloitteli tavallisesti Petra Kalliomaa yksin, ja Jaajo Linnonmaa saapui studioon vasta seitsemään mennessä.

Aamulypsy lupaa internetsivuillaan, että ”Suomen ehdottomasti rehellisin ja aidoin aamuohjelma käsittelee asiat omalla maidonmakuisella otteellaan”.¹¹ Rehellisyys ja aitous viitannevat osittain siihen, että juontajat käsittelevät seksiä avoimesti ja jopa provosoivasti. Halusin sisällyttää SuomiPOP:n tutkimieni radiokanavien joukkoon osittain juuri tästä syystä.

⁷ *SuomiPOP – maamme laulut*. RadioMedian internetsivusto: http://www.radiomedia.fi/radioasemat/mediakortit/fi_FI/radio_suomipop/ (6.10.2011)

⁸ *Jaajolandia*. Jaajo Linnonmaan blogisivusto: <http://www.jaajo.fi/index.php?sivu=blogi> (7.2.2011)

⁹ *Korvat hörölle!* Iltalehden internetsivusto: http://www.iltalehti.fi/viihde/2010111212682813_vi.shtml (6.10.2011). Artikkelin ilmestynyt 12.11.2010.

¹⁰ *Radio SuomiPOP:n aamut uudistuu*. SuomiPOP:n internetsivusto: <http://radiosuomipop.fi/uutinen.php?uid=139> (25.10.2011) Artikkelin ilmestynyt 12.10.2011.

¹¹ *Aamulypsy*. SuomiPOP:n internetsivusto: <http://radiosuomipop.fi/ohjelmat.php?s=13> (21.3.2011)

2.4.2 Voicen Heräämö: "Ajankohtaista aamuviihdettä radiossa, TV:ssä ja netissä"

Voicen edeltäjä Kiss FM aloitti toimintansa Suomessa vuonna 1995 ja toi Suomeen myös tutkimani aamuohjelmakonseptin.¹² Kanava on nykyään puolivaltakunnallinen, ja sen kohderyhmä on 18–34-vuotiaat kaupunkilaiset. Voice tavoitti tarkasteluajankohtana marraskuussa 2010 viikoittain noin 721 000 kuuntelijaa ja päivittäin noin 269 000 kuuntelijaa (KRT). Voicen kuuntelijoista noin 85 prosenttia on 9–44-vuotiaita.

Voicen omistaa SBS Finland, joka kuuluu saksalaiseen Pro SiebenSat1 –konserniin. Se omistaa myös muun muassa Iskelmä–radiot sekä viisi kaupunkiradiota.¹³ Voice on monimediabrändi, johon kuuluvat radiokanavan lisäksi televisiokanava ja verkkosivusto. Aamuohjelma lähetetään myös televisiossa, ja televisio- ja radiolähetykset myötäilevät toisiaan tätä kirjoitettaessa jopa niin, että jos radiossa soitettavaan kappaleeseen ei löydy musiikkivideota, televisiossa näytetään pelkkää still-kuvaa.

Voicen *Heräämön* lähetys alkaa aamukuudelta ja päättyy aamukymmeneltä. Uutiset ja sää tiedot lähetetään puolen tunnin välein, kaupalliselle radiolle tyypillisesti ei kuitenkaan kellontarkasti. Viihdeuutiset lähetetään kello 6.45 ja 8.45. Lisäksi ohjelmassa käydään vapaamuotoista keskustelua, visailuita ja kilpailuita. Paljon sisällöstä perustuu Voicen omien tapahtumien, kuten tarkasteluajankohtana käynnistyneen *Voicen The Risteily 2010:n*, ympärille. Lähetyksissä on usein myös studiovieraita.

Voicen perinteikästä aamuohjelmaa juonsivat tarkasteluajankohtana Jani Nivala ja Marianne Tuominiemi, eli "Nivala" ja "Viihdekettu Marianne". *Heräämön* toimitus koostui parivaljakon lisäksi uutistoimittaja Eeva Rajalasta sekä avustajista Suvi Hartlinista, Juha Valviosta ja Juha Västistä. Perjantaina, kun juontajakaksikko osallistui Voicen risteilylle, ohjelmaa luotsasi Sini Virtanen, joka soitteli studiosta aamun mittaan monta kertaa varsinaisten juontajien perään. Tarkasteluajankohdan jälkeen toimituksen kokoonpano on muuttunut, mutta ohjelma on yhä mies- ja naisjuontajan luotsaama. Tutkielman tekstin sujuvoittamiseksi en käytä Voicen nimen edessä artikkelia *the*.

¹² Kiss FM osa 1: Radiota nuorille. Mediamonitorin internetsivusto: <http://www.mediamonitori.fi/index.php/artikkelit/kanavahistoriikit/285-kiss-fm> (7.11.2011) Otto Metsähukalan kirjoittama artikkeli ilmestynyt 27.12.2008.

¹³ SBS:n internetsivusto: <http://sbs.fi/> (31.10.2011)

2.4.3 YleX Aamu: ”Valtakunnan vauhdikkain aamushow”

Yleisradion nuorille suunnattu radiokanava YleX on Radiomafian seuraaja. Radiomafia perustettiin vuonna 1990 Yleisradion suuressa radiokanavauudistuksessa. Jo Radiomafia oli ”populaarikulttuurin kanava, joka pyrki musiikillaan ja aiheillaan tavoittamaan erityisesti nuoret ja nuoret aikuiset”.¹⁴ Viimeisimmässä uudistuksessa vuonna 2003 Radiomafiasta tuli YleX. Silloin myös kanavan ilme muuttui nuoremaksi ja entisestään formaattiradion suuntaan. Kevättalvella 2011 Yleisradio ilmoitti, että YleX lisää nuorisomusiikkitarjontaansa vuosien 2012–2014 aikana.¹⁵ YleX on yksi Yleisradion kolmesta valtakunnallisesta radiokanavasta, jonka kuuluvuusalue peittää käytännössä koko Suomen. Tarkasteluajankohtana marraskuussa 2010 kanava tavoitti viikoittain 833 000 kuuntelijaa ja päivittäin noin 334 000 kuuntelijaa (KRT).

YleX:n nykyinen aamuohjelma jatkaa pitkälti samalla linjalla, jonka aloitti Radiomafian suosittu parivaljakko Mikko ”Peltsi” Peltola ja Juuso Myllyrinne. Heidän ohjelmastaan lähti liikkeelle YleX:n kahden miehen luotsaamien aamuohjelmien perinne, josta on tosin viime vuosina poikettukin. *Radiomafian Aamun* toimitukseen kuuluivat miesparivaljakon lisäksi Juha ”Juhalahti” Lahti ja Satu ”Nainen” Kurvinen. Toimittajien lempinimistä voi päätellä, että sukupuolen merkitys oli olennainen jo silloisessa ohjelmassa.

YleX Aamu on formaattiradiolle tyypillisesti profiloitunut pitkälti tekijöidensä Ilkka ”Ile” Uusivuoren ja Matti Ylösen kautta. He esiintyvät esimerkiksi kanavan mainoksissa. Juontajista ei ole kuitenkaan kehkeytynyt sellaisia mediapersoonia kuin SuomiPOPin *Aamulypsyn* Jaajo Linnonmaasta, joka esiintyy julkisuudessa usein myös ohjelmastaan riippumatta. *YleX Aamun* toimitukseen kuuluvat juontajaparivaljakon lisäksi Hanne Kautto ja Aleksi Ruskoaho. Ohjelma lähetetään joka arkipäivä kello 6.30–10.00.

Vaikka *YleX Aamu* noudattelee pitkälti kaupallista konseptia, myös Yleisradion julkisen palvelun ihanne näkyy siinä monella tavalla: uutisia on lähes sekunnilleen puolen tunnin välein, musiikkitarjonta on laaja ja viihteen haastaa välillä populaarikulttuurin asiallinen käsitteleminen.

¹⁴ *Radiomafia – lyhyesti*. Yleisradion internetsivusto: <http://yle.fi/radiomafia/sailio/sivu.32.shtml> (18.3.2011)

¹⁵ *Yle jatkaa tiukkaa taloudenpitoa ja nuorentaa tarjontaansa*. Yleisradion internetsivusto: http://yle.fi/uutiset/kulttuuri/2011/03/yle_jatkaa_tiukkaa_taloudenpitoa_ja_nuorentaa_tarjontaansa_2438691.html (18.3.2011) Artikkelin ilmestynyt 16.3.2011.

3. TEORIA

Tutkielman teoreettinen viitekehys löytyy sukupuolentutkimuksesta, feministisestä mediatutkimuksesta ja queer-teoreettisesta tutkimuksesta. Esittelen ne tässä luvussa näkökulmista, jotka ovat tutkimuskysymyksen kannalta olennaisia, ja valaisen myös teorioihin liittyvää käsitteistöä. Luvun alussa käsittelen rinnakkain sukupuolentutkimusta ja feminististä mediatutkimusta, sillä mediatutkimuksen voi nähdä osaksi sukupuolentutkimuksen kenttää. Teorialuvun jäsentelyn voi nähdä myös niin, että luvussa 3.1 *Sukupuolentutkimus ja feministinen mediatutkimus* tarkastellaan sukupuolta ja seksuaalisuutta ylipäätään, kun taas luvussa 3.2 *Queer-teoria* tarkastellaan erityisesti seksuaalisuuksia, jotka jäävät tai jätetään marginaaliin muun muassa mediassa.

3.1 SUKUPUOLENTUTKIMUS JA FEMINISTINEN MEDIATUTKIMUS

Kuten tutkimusalalle vakiintumassa oleva nimi antaa ymmärtää, sukupuolentutkimus on jo pitkään käsitellyt sekä naisiin että miehiin liittyviä kysymyksiä. Nykyisin alan tutkijoita inspiroi lisäksi sukupuolen ja seksuaalisuuden välinen suhde. Sukupuolentutkimuksen rinnalla alasta käytetään yhä termejä naistutkimus ja feministinen tutkimus. Vaikka kriittinen miestutkimus on oma alueensa, sen voi nähdä osaksi feminististä projektia, sillä siinäkin käytetään feministisiä teorioita. (Juvonen ym. 2010, 13; Jokinen 1999b, 8.)

Perinteisesti sukupuolentutkimus on kulttuurintutkimukseen painottunutta ja siinä tehdään vähän määrällistä tutkimusta. Määrällinen tutkimus on sikäli feministisen tutkimuksen vastakohta, että määrällisestä näkökulmasta sukupuolta ei nähdä lähtökohtaisesti sosiaalisena ja diskursiivisena, eli kielessä rakentuvana, vaan se ymmärretään biologisiin faktoihin perustuvaksi ja luokiteltavissa olevaksi kategoriaksi. (Aslama 2006, 47; ks. myös luku 3.1.1 *Kahtia jaettu sukupuoli*.) Jo pikainen tutustuminen tutkielman aineistoon osoitti, että pelkkään biologiseen sukupuoleen tuijottaminen ei tuottaisi siitä yhtä mielenkiintoisia tuloksia kuin diskurssien analysoiminen. Naistoimittaja saattaa esimerkiksi uusintaa patriarkaalisia näkemyksiä siinä missä miestoimittajakin.

Media on keskeinen kulttuurin alue, jolla käsitystä sukupuolesta rakennetaan. Osa sen esityksistä on ilmeisemmin sukupuolittuneita kuin toiset, ja eroja saattaa olla yhtä hyvin välineiden välillä kuin niiden sisällä. Esimerkiksi radion aamuohjelmat valikoituivat tämän tutkielman tutkimuskohteeksi, sillä sen lisäksi, että ne vaikuttivat

sukupuolittuneemmilta kuin vaikkapa televisiotarjonta aamuisin, ne vaikuttivat myös sukupuolittuneemmilta kuin radiotarjonta yleensä. Feministisessä mediatutkimuksessa pohditaan, miten maailma sukupuolittuu median tuotannossa, esityksissä ja vastaanotossa. (Mäkelä ym. 2006, 7–8.) Tämä tutkielma pureutuu esityksiin, vaikka sen ei ole tarkoitus irtisanoutua täysin vastaanotostakaan.

Feministinen tutkimus ei ole yhtenäinen suuntaus, vaan pikemmin näkökulma. Se pyrkii tekemään sukupuolen näkyväksi ja tarkastelemaan valtasuhteita, jotka muuttuvat jatkuvasti. Sukupuolesta kiinnostuneet mediatutkijat käyvät vuoropuhelua feministisen teorian ja mediatutkimuksen tutkimusperinteen kanssa ja liikkuvat hyvin monitieteellisellä alueella. (Mäkelä ym. 2006, 7–8.) Tähän tutkielmaan on saatu sukupuolentutkimuksesta ennen kaikkea ajattelun välineitä, kun taas feministisestä mediatutkimuksesta on löytynyt tutkielman havaintojen tueksi muun muassa vertailukelpoisia tutkimustuloksia.

Ennen kuin käyn läpi sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvää teoretisointia, on tarpeen avata feminiinisuuden ja maskuliinisuuden käsitteitä, jotka liittyvät keskeisesti sukupuolen representaatioiden tutkimiseen. Käsitteiden merkitysajat ovat vaihdelleet historian kuluessa: esimerkiksi vaaleanpunainen oli maskuliinisena ja vaaleansininen feminiinisena pidetty väri vielä ennen toista maailmansotaa (Buikema 2009, 80–81). Arto Jokisen (2003b, 8, 17) mukaan länsimaaisessa kulttuurissa maskuliinisina piirteinä pidetään esimerkiksi hallitsevuutta, rationaalisuutta ja fyysistä voimaa, eikä niihin sekoitu mitään feminiinisistä piirteistä, joiksi mielletään esimerkiksi yhteisöllisyys, emotionaalisuus ja empaattisuus. Maskuliinisuutta ja feminiinisuutta yhdistää heteroseksuaalinen halu. Maskuliinisuuden arvottamisen keskeisenä perusteena toimii homo–hetero–dikotomia: miehen feminiinisyys tai maskuliinisuuden puute leimautuvat naismaisuuksi tai homomaisuudeksi eli ei–heteromiesmäisyydeksi.

Jokisen (emt., 9–14) jaon mukaisesti maskuliinisuuden (ja feminiinisuuden) voi nähdä 1) persoonallisuuteen ja ruumiiseen viittaamisen kategoriana, 2) miehen (tai naisen) ominaisuuksien ideaalina ja 3) toisiinsa kietoutuneina epäkoherentteina määreinä, jotka muodostuvat aika- ja paikkasidonnaisessa sosiaalisessa prosessissa. Tässä tutkielmassa feminiinisyys ja maskuliinisuus eivät ole sukupuoleen sidottuja käsitteitä, vaikkakin ensimmäisellä viitataan kulttuurisesti naisiin liitettyihin piirteisiin ja toisella miehiin liitettyihin piirteisiin. Paikoin puhun naisellisuudesta ja miehekkyydestä, joilla viitataan samoihin asioihin. Sen sijaan naiseudella tarkoitan biologisena naisena olemista ja mieheydellä biologisena miehenä olemista.

Kun kirjoitan heteromaskuliinisuudesta, viittaan heteromiehen maskuliinisuuden esityksiin. Hegemonisella maskuliinisuudella viitataan puolestaan kulttuurisesti idealisoituun maskuliinisuuteen: kun erilaiset maskuliinisuudet järjestyvät hierarkkisesti, hegemonisen maskuliinisuuden esitykset pääsevät hallitsevaan asemaan syrjäyttämällä tai marginalisoimalla muita maskuliinisuuksia (Jokinen 2010, 131–133).

Käsittelen sukupuolentutkimuksen ja feministisen mediatutkimuksen teorioita ja käsitteitä kahdessa alaluvussa, jotka noudattelevat tutkielman kahta olennaisinta teoreettista lähtökohtaa: Luvussa 3.1.1 *Kahtia jaettu sukupuoli* punainen lanka on se, että naiseus ja mieheys esiintyvät kulttuurissa toisistaan erillisinä, toisilleen vastakkaisina ja toisiaan täydentävinä kategorioina. Tämä liittyy kulttuurissa muutenkin yleisiin käsitteellisiin dikotomioihin, kuten kulttuuri–luonto, sivistynyt–villi – tai maskuliinisuus–feminiinisyys, kuten edellä todettiin (esim. Rossi 2010, 23). Luvussa 3.1.2 *Tehty sukupuoli* punainen lanka on se, että sukupuolikategoriat ovat kulttuurisesti rakennettuja. Luvussa 3.1.3 *Sukupuoli mediassa* nostan esiin joitakin trendejä sukupuolen ja seksuaalisuuden mediaesityksissä.

3.1.1 Kahtia jaettu sukupuoli

Sukupuoli näyttäytyy akateemisessakin tutkimuksessa usein kategoriana, kuten empiirisen tutkimuksen taustamuuttujana, mutta sen pelkistäminen biologiseksi eroksi saattaa sivuuttaa ihmisen kokemuksen omasta sukupuolestaan tai sukupuolettomuudestaan. Feministisessä tutkimuksessa biologisen eron ottaminen lähtökohdaksi kyseenalaistetaan, mutta eri painotuksin. Osa feministeistä ei niinkään kyseenalaista eroa naisten ja miesten välillä kuin epätasa-arvoa tuon eron takana. Toiset kyseenalaistavat sosiaalisen eron biologiaan perustuvana. Jotkut taas kyseenalaistavat ylipäänsä puheen naisista ja miehistä erillisinä kategorioina.

Vaikka ajatukseni sukupuolesta ovat lähimpänä viimeksi mainittua ryhmää, eli sukupuolta ei ylipäänsä ole tarpeen kategorioida, sukupuolentutkimuksessa usein käytetty ero biologisen ja sosiaalisen sukupuolen välillä on yksi tämän tutkielman käsitteellisistä jaotteluista.¹⁶ Tutkielman lähtöoletus kyllä oli, että sukupuoli ja

¹⁶ Englannin kielessä sana *sex* viittaa biologiseen sukupuoleen, kun taas käsitteellä *gender* viitataan kahden biologisen sukupuolen yhteiskunnalliseen suhteeseen (esim. De Lauretis 2004, 37). Butler (2006, 56) on arvostellut käsitteitä esimerkiksi siitä, että "luonnollinen biologinen sukupuoli" on vakiinnutettu "esidiskursiiviseksi", kulttuuria edeltäväksi, poliittisesti neutraaliksi pinnaksi, *jonka päällä* kulttuuri toimii.

seksuaalisuus ovat monisyisiä ilmiöitä, eikä naisia ja miehiä ole hedelmällistä ymmärtää toisilleen vastakkaisiksi kategorioiksi, saati toisiaan välttämättömästi täydentäviksi. Aineistolähtöisessä tutkimuksessa naisten ja miesten välillä on kuitenkin vaikeaa välttyä eron tekemiseltä, sillä ero saattaa nousta aineistosta. Se, että sukupuolen representaatiot näyttävät tutkimuksessa universaalina ryhmänä, jonka sisällä ei ole eroja, voi joskus kertoa aineistosta enemmän kuin tutkijan ennakoasenteesta. Näen, että tällaisesta tuloksesta tutkija voi johtaa representaatioiden kritiikkiä.

Kirjoitan *naisista* ja *miehistä* silloin, kun on kyse biologisesta sukupuolesta, ja *nais-* ja *mieskuvista* silloin, kun on kyse kulttuurisesti tehdyistä eroista, jotka on johdettu biologisesta erosta. Naisen kulttuurisiin määrittelyihin on liitetty määrällisessä tutkimuksessa vähemmän haluttavia piirteitä kuin miehen määrittelyihin, mutta sukupuolihierarkiat eivät nykykäsityksen mukaan ole ainoastaan nais- ja mieskategorioiden välisiä, vaan myös niiden sisäisiä. Sen paremmin kuin feminiinisyyden tai se, mitä sillä ymmärrämme, ei luonnehdi jokaista naista eivätkä naiset muodosta universaalista ryhmää, myöskään maskuliinisuus ei luonnehdi jokaista miestä. (Esim. Schneider 2004, 437–439; de Lauretis 2004, 36; Jokinen 2003b, 11–12). Lisäksi on huomioitava, että sukupuolta ei nähdä feministisessä tutkimuksessa ainoana ihmisiä erottelevana yhteiskunnallisena tekijänä, vaan sellaisia ovat yhtä lailla vaikkapa etnisyyden, luokka-asema ja ikä. Nuo erottelevat voidaan nähdä kulttuurisina merkitysjärjestelminä, joilla ihmisiä määritellään ja asetetaan hierarkioihin. (Kyrölä 2006, 125.)

Biologisen ja sosiaalisen sukupuolen voi nähdä kietoutuvan yhteen alun perin Gayle Rubinin käsitteellistämässä sukupuolijärjestelmässä. Teresa de Lauretis (2004, 41) mukaan sukupuolijärjestelmä on merkitysjärjestelmä, joka saattaa ihmisen biologisen sukupuolen vastaavuussuhteeseen kulttuurisällöistä tutun sukupuolikuvaston kanssa yhteiskunnan arvojen mukaisesti. Kulttuuriset käsitykset nais- ja miessukupuolesta muodostavat järjestelmässä kaksi toisensa poissulkevaa ja toisiaan täydentävää kategoriaa. Sukupuolijärjestelmän epäsymmetrisyys on luonteenomaista kaikille kulttuureille. Karrikoiden voisi sanoa, että sukupuolijärjestelmä on sukupuolen tulkintarepertuaari, jonka kulttuuri yksilölle mahdollistaa tämän sukupuolielimen mukaan. Suomalaisessa ja yleensäkin länsimaisissa yhteiskunnissa voi nähdä vallitsevan heteronormatiivisen sukupuolijärjestelmän (esim. Juvonen 2004, 34; heteronormatiivisuuden määrittelystä ks. luku 3.2 *Queer-teoria*).

Vaikka sukupuolijärjestelmän käsitettä on arvosteltu muun muassa essentialistiseksi, se on osoittanut, että ihmiskunnan jakaminen kahteen sukupuoleen ei ole itsestään selvää

vaan jaottelun voisi tehdä toisinkin (Puustinen ym. 2006, 18). Käsite palvelee tätä tutkielmaa, sillä aamuohjelmissakin tehtävän eron naisten ja miesten välillä voi nähdä heijastelevan jonkinlaista sukupuolijärjestelmää tai vähintään -järjestystä.

Miehen ja naisen vastakkainasetteluun ovat perustuneet myös eri aikoina vaihdelleet käsitykset seksuaalisuudesta. Länsimaisessa ajattelussa seksuaalisuus on merkinnyt heteroseksuaalista yhdyntää ja ensisijaisesti penetraatiota:

"Miehinen"/"naisinen" vastakkainasettelu on ollut ja on edelleen keskeinen teema lähes kaikissa seksuaalisissa esityksissä. Niin sanotun terveen järjen mukaan miehen ja naisen seksuaalisuus eroavat toisistaan: miehen seksuaalisuus on aktiivista, spontaania ja genitaalista, jonka "kohde" tai fantasia saa helposti heräämään, kun taas naisen seksuaalisuutta ajatellaan suhteessa miehen seksuaalisuuteen, niin että se itse asiassa ilmaisee miehen seksuaalisuutta ja vastaa siihen. (Bland, 1981, 56, sit. de Lauretis 2004, 54–55.)

Vastakkainasettelun reaktiona osa ensimmäisen aallon feministeistä kaipasi 1800- ja 1900-lukujen taitteessa "puhtautta" ja vastusti kategorisesti kaikkea sukupuolitoimintaa, koska sen nähtiin alentavan naisen miehen tasolle. Vasta nykyfeminismissä on noussut käsitys naisen seksuaalisuuden erilaisuudesta ja riippumattomuudesta sekä miehiin liittymättömien identiteettien olemassaolosta. (De Lauretis 2004, 54.) Media toistaa kuitenkin yhä hämmästyttävän yllätyksettömästi yllä kuvattua naisen ja miehen seksuaalista eroa.

Suhteutin analyysissä nais- ja miesesitykset usein toisiinsa, sillä kuvastoille oli tyypillistä polaarisuus: naiskuvien tutkiminen auttoi usein ymmärtämään niille vastakkaisia mieskuvia ja toisinpäin. Polaarisuus liittyi sekä sosiaalisiin että fyysisiin nais- ja mieskuvastoihin, joiden mukaan jäsensin aineiston. Nais- ja mieskuviin keskittyminen saattaa herättää kysymyksen, yritetäänkö analyysissä osoittaa normatiivisesti "vääränlaisia" esityksiä vedoten johonkin "oikeanlaiseen" naiseuden ja mieheyden olemukseen (ks. Paasonen 2010, 44). Korostan tässäkin yhteydessä analyysin aineistolähtöisyyttä. Lähtöoletuksistaan huolimatta analyysin ei tarvitse tähdätä "vääryyksien" osoittamiseen vaan ilmiön jäsentämiseen. Kritiikin kohteina voivat lopulta olla esimerkiksi kuvastojen yksipuolisuus ja ahtaus niiden "vääryyden" sijaan.

Sitä paitsi, kun sukupuoli ja seksuaalisuus ymmärretään sosiaalisesti rakentuviksi, ei tavoitella niiden olemuksellisuuden määrittelyä, vaan päinvastoin ymmärrystä siitä, millaisiksi ne tehdään eri diskursseissa.

3.1.2 Tehty sukupuoli

Sukupuolijärjestelmän voi ajatella säilyvän kulttuurissa esimerkiksi toistamalla sukupuolieroa. Ajatus sukupuolista ja seksuaalisuuksista toistoteoilla rakentuvina suorituksina, performatiivina, on paljolti yhdysvaltalaisen feministifilosofi Judith Butlerin ansiota. Performatiivien näkökulmasta sukupuolta ja seksuaalisuuksia tuotetaan ja pidetään yllä ruumiillisilla merkeillä ja muilla diskursiivisilla keinoilla. Sukupuolitetulla ruumiilla ei ole olemusta irrallaan teoista, jotka muodostavat sen todellisuuden. Seksuaalisuutta säännellään lisääntymiseen kytketyn heteroseksuaalisuuden pakottavassa kehyksessä, johon kuuluu illuusio sisäisestä ja järjestäytyneestä sukupuoliytimestä. (Butler 2006, 229; Rossi 2006, 64.)

Butlerin sukupuoli- ja seksuaalisuuskäsitys pyrkii horjuttamaan heteroseksuaalisen valtakulttuurin luonnollistettua asemaa ja auttaa tarkastelemaan heteroutta kulttuurisena rakennelmana. On tärkeää huomioida, että pakottavassa toistoprosessissa muutoksetkin ovat mahdollisia: sukupuolta voi toistaa toisin joko tietoisesti tai tahattomasti, sillä performatiivisuuden prosessissa subjektit nähdään jatkuvasti muotoutuvina, ei valmiina. (Rossi 2006, 64–65.) Erityisesti tämä kannusti minua etsimään radio-ohjelmista poikkeavia sukupuolen esityksiä ja vallitsevaa sukupuoli-ideologiaa vastustavia esityksiä (ks. luku 3.2.2 *Kulttuurinen ja poliittinen queer-katse*).

Butler (2006, 69, 80) kysyy myös, missä määrin identiteetti on pikemmin normatiivinen ihanne kuin aitoa kokemusta kuvaava piirre. Hänen mukaansa sukupuolen ilmausten takana ei ole sukupuolen identiteettiä, vaan identiteettikin muodostuu performatiivisesti. Identiteetin ilmausten sanotaan olevan seurausta koherentista sukupuolisuudesta silloin, kun ne ovat heteronormatiivisesti ymmärrettäviä. Ymmärrettävissä olevat sukupuolet pitävät yllä koherenssin ja jatkuvuuden suhteita biologisen sukupuolen, sosiaalisen sukupuolen sekä seksuaalisen käytännön ja halun välillä. Niiden väliset kausaaliset ja ilmaisulliset yhteydet on vakiinnutettu laeilla, joilla kielletään epäjatkuvuudet ja epäkoherenssit – siis muu sukupuolisuus kuin heteronaisuus ja -mieheys.

Samaan tapaan kirjoittaa identiteetistä Stuart Hall (1999, 250–251). Hallin mukaan identiteetin rakentamiseen käytetään historian, kielen ja kulttuurin tarjoamia resursseja, ja niissä on kyse pikemmin siitä, "keitä meistä voi tulla" ja "kuinka meidät on esitetty", kuin siitä, "keitä me olemme". Identiteetti on määrittynyt historiallisesti, ei biologisesti, ja se on pikemmin eron merkitsemisen ja poissulkemisen tuote kuin jotakin luonnollista. Identiteetit muodostuvat representaatioiden sisällä eivätkä niiden ulkopuolella. Koska

identiteetit muotoutuvat diskursiivisesti, niitä on tarkasteltava diskursiivisten muodostumien ja käytäntöjen sisällä. Sukupuolen ja seksuaalisuuden esitysten "liikkumavarasta" voi päätellä jotakin siitä, millaisia aineksia vaikkapa radiokuuntelijan sukupuoli-identiteetin rakentamiseen on tarjolla.

Sukupuolen ja seksuaalisuuden tekemisen motiiveja voidaan lähestyä valtasuhteiden näkökulmasta. Michel Foucault'n ajattelussa seksuaalisuus on tiukasti vallan rajaamaa aluetta, vaikkakin näennäisesti vapaata. Foucault'n mukaan monimutkainen koneisto on tuottanut "tosia" sukupuolidiskursseja jo toistasataa vuotta, ja niiden avulla "seksuaalisuudesta" on tullut sukupuolta ja sen nautintoja koskeva totuus. Foucault'n näkökulmasta tuota käsitettä ei voida purkaa representaatioita vaan diskursseja tutkimalla. Seksuaalisuus on yhteiskunnallisesti tuotettu käsite, eikä sitä pidä käsittää "luonnonlahjaksi", jota valta yrittää taltuttaa, tai pimeäksi alueeksi, jota tieto yrittää valaista. (Foucault 1998, 54, 78.)

Usein kun puhutaan seksuaalisuudesta ja vallasta, viitataan nimenomaan miesten vallankäyttöön. Miesten ylivaltaa ja naisia alistavia käytäntöjä yhteiskunnassa kuvataan patriarkaatin käsitteellä. Sen mukaan naisen asemaa määrittävät kaikkialla yhteiskunnan patriarkaaliset rakenteet, jotka palvelevat miehiä. Jopa naisten seksuaalisuus on miehisen vallan aluetta. Patriarkaatin käsitettä on kritisoitu siitä, että se esittää naissorron yleismaailmallisena ilmiönä eikä ota huomioon naisten välisiä eroja. Sen on myös arvosteltu näyttävän yksilön toimintavapauden ahtaana ja naisen aseman liikkumattomana. (Puustinen ym. 2006, 16–17.) Lisäksi miesten voi nähdä kärsivän patriarkaatista ja sukupuolirooleista siinä missä naistenkin (Jokinen 1999c, 22).

Tässä tutkielmassa patriarkaatin käsitettä käytetään kuvaamaan symbolista vallankäyttöä, joka palvelee hegemonista heteromaskuliinisuutta. Se ilmenee usein homososiaalisuutena, jolla tarkoitetaan patriarkaatin ytimessä esiintyviä miesten kaveriporukoita. Ne muodostavat miehisen vallankäytön alueen, jonka verhona toimii korostunut heteroseksuaalinen käyttäytyminen. Porukoissa miehet muokkaavat käsitystä sukupuolestaan paitsi tekemällä eroa feminiinisyteen myös vertailemalla itseään toisiin miehiin. Homososiaalisia ryhmiä pidetään miehille tyyppillisenä tapana vahvistaa maskuliinisuuttaan. Miehen on osoitettava porukassa, että hän kykenee saamaan naisia hetero(seksi)kumppaneiksi, mutta myös, että hän ei aseta naisia miesten edelle ystävinä. Naisten seksuaalinen haluttavuus ja sosiaalinen arvottomuus voivat näkyä esimerkiksi miesporukoiden naisiin kohdistamana seksuaalisena häirintänä ja pilkkana. (Jokinen 2000, 222–225.)

3.1.3 Sukupuoli mediassa

Naisten ja miesten välille tehdään eroa mediarepresentaatioissa sekä henkisinä olentoina, sosiaalisina toimijoina että fyysisinä ruumiina. Edellä todettiin, että usein henkiset ja sosiaaliset erot naisten ja miesten välillä johdetaan fyysisestä erosta. Lisäksi median ruumisihanteet ja -normit muokkaavat kuvaa siitä, millainen ruumis naisella tai miehellä on hyvä, toimiva tai parempi kuin toiset (Kyrölä 2006, 108).

Nykymediakuvastossa tunkeudutaan sekä nais- että miesruumiin alueelle, mutta naisiin ja miehiin kohdistetut katseet saattavat olla eri tavoilla virittyneitä. Ei ole yhdentekevää, luodaanko ruumiiseen ulkonäköä arvioivia, kehoa objektivoivia vai sitä seksualisoivia katseita. Lisäksi vastakkaisuutta nais- ja miesrepresentaatioiden välille rakentavat naisten ja miesten toisistaan poikkeavat kulttuuriset ruumisihanteet.

Feministinen representaatiotutkimus pohjaa 1970-luvun naiskuvatutkimukseen, jossa valtavirtamedioiden fyysisiä ja sosiaalisia naiskuvia kritisoitiin kapeudesta ja stereotyyppisyydestä. Elokuvia tutkimalla pääteltiin, että kulttuuriset kuvastot konstruoivat ja määrittivät naisen ei-miehenä, puutteellisena ja passiivisena sekä kauniina pintana ja erotisoituna mieskatseen kohteena. Kuvastojen nähtiin ylläpitävän naisia alistavaa ja väheksyvää sukupuoli-ideologiaa ja tekevän naisille mahdolliseksi vain rajatun määrän subjektiasemia. (Paasonen 2010, 43; Kyrölä 2006, 113.)

1980-luvulla elokuvateoreetikko Laura Mulvey (1985, 1989) esitti, että populaarimedia ylläpitää illuusiota, että naiset ovat naiseuden esitysten kaltaisia *luonnostaan*. Mulveyn mukaan naiseuden kuvat ovat kuitenkin naiseuden tekemistä eivätkä olemassa olevan naiseuden tallentamista, vähän niin kuin edellisessä luvussa todettiin sukupuolesta toistotekoina. (Sit. Kyrölä 2006, 115.) Luonnollisena tai olemuksellisenä pidetty naisuus ilmeni tämän tutkielman aineistossa myös naisten sosiaalisissa esityksissä.

Kuten edellä olevista esimerkeistä huomaa, olen käyttänyt nais- ja mieskuvastojen pohdinnassa paljon apuna myös elokuvaa koskevia feministisiä teorioita. Monet elokuvatutkimuksen havainnoista pätevät radioon yllättävän hyvin. Auditiviset esittämisen tavat korvaavat radiossa elokuvallisen ilmaisun, mutta esitykset ovat usein sitäkin graafisempia eli kuvauksellisempia. Kun visuaaliseen materiaaliin ei voida tukeutua, ellei ohjata kuuntelijoita esimerkiksi internetsivuille, korostuvat etenkin naisruumiin mutta myös miesruumiin ominaisuudet viihteellisessä radiopuheessa tiuhaan.

Fyysisen sukupuolen ja seksuaalisuuden representaatiot saavat mediassa usein pornahtavia piirteitä. Pornoistumisella tarkoitetaan pornografisten esitystapojen, tyylien ja poseerausten ulottumista populaarikulttuurin eri alueille, jopa radioon (Nikunen 2006, 146). Pornografisten esittämistapojen voi nähdä liittyvän median viihteellistymiseen. Vaikka viihteellistymistä ei ole tyhjentävästi määritelty eikä juuri empiirisesti tutkittu, on perusteltua sanoa, että pornografisilla esittämisen tavoilla pyritään asian esittämiseen pikemmin viihteellisesti kuin asiallisesti (ks. Valaskivi 2006).

liris Ruohon (2006, 182–183) mukaan informaatiota ja viihdettä yhdistelevän genren yleistymistä on puolestaan alettu pitää journalismin feminisoitumisena. Katson tutkimieni aamuohjelmien lukeutuvan tuohon genreen. Trendistä puhutaan myös tabloidisaationa viitaten iltapäivälehtiin tai intiimistymisenä viitaten naisille ominaisena pidettyyn ilmaisun alueeseen (ks. myös Saarenmaa 2005, 118). Ilmiö liittyy toimittajien itseymmärrykseen maskuliiniseksi miellettyistä ”kovista uutisista” ja feminiiniseksi miellettyistä ”pehmeistä uutisista”.

Feminisoitumisen käsite ei ole yksioikoinen: se antaa esimerkiksi ymmärtää, että yksityispiirin asioiden käsittely julkisuudessa puhuttelisi ensisijaisesti naisia (Ruoho 2006, 182–183). Tutkimani ohjelmat on suunnattu sekä nais- että mieskuuntelijoille, joten genren kohderyhmä ei ole sukupuolittunut. Koska aamuohjelmien konsepti on viihteellinen ja kevyt, ehkä juuri sellainen mitä pidetään feminisoituneena, ne ovat hyvä esimerkki siitä, miten viihteellinen ote tempaa mukaansa kuuntelijat sukupuoleen katsomatta.

3.2 QUEER-TEORIA

Jotkut tutkijat ajattelevat queer-teorian¹⁷ olevan päivitetty versio lesbo- ja homotutkimuksesta sekä seksuaalivähemmistöjen tutkimuksesta, kun taas toiset näkevät sen osaksi sukupuolten ja seksuaalisuuksien valtakriittisen tutkimuksen perinnettä. On ehdotettu, että *queer* olisi tekemistä, ei olemista: protestointia normaalin käytöksen ajatusta ja ihannetta vastaan. (Sullivan 2003, v-vi, 49–50; Hekanaho 2010, 145.) Näin ajateltuna *queer* edustaisi vastakohtaa hegemoniselle heteronormatiivisen sukupuolen ja seksuaalisuuden tekemiselle.

¹⁷ Sana *queer* viittaa englanninkielessä johonkin outoon tai kummalliseen, ja sitä käytetään myös haukkumasanan homoista.

Queer-teorian nimi on sikäli harhaanjohtava, että se antaa ymmärtää tutkimussuunnan takana olevan jonkin tietyn tarkkarajaisen teoreettisen viitekehyksen. Queer-teoriassa on käyty keskustelua queer-identiteetistä ja siitä, miten *queer* määritellään, mutta edes siihen ei ole ollut halukkuutta tai vähintäänkin se on koettu ongelmalliseksi. Queer-teoria pyrkiikin taistelemaan institutionalisoitumista vastaan, eikä se edes halua liian vakiintuneeksi oppialaksi. (Sullivan 2003, v-vi, 49-50.) Tässä tutkielmassa queer-teoria nähdään lähinnä ajattelutapana ja uusien näkökulmien etsimisenä. Siihen perehtyminen on tarjonnut rohkeutta tehdä tulkintoja, jotka ilman teorian tukea olisivat voineet tuntua joskus jopa pikkumaisilta.

Lienee perusteltua sanoa, että queer-tutkijat ovat kohtalaisen yksimielisiä siitä, että tutkimussuuntaus on saanut pontta heteronormatiivisen kulttuurin kritiikistä. Leena-Maija Rossin (2003, 120) mukaan heteronormatiivisuudella viitataan vallitsevaan sosiaaliseen järjestykseen ja pakottavaan valtaan, joka ylläpitää heteroseksuaalisuutta normina ja normaalina esimerkiksi yhteiskunnallisissa käytännöissä, lainsäädännössä ja mediassa. Tämä järjestys määrittelee muut seksuaalisuudet, kuten homo- ja biseksuaalisuuden, poikkeamiksi normista eli seksuaalisiksi toiseuksiksi. Queer-ajattelun näkökulmasta heterous ei ole kuitenkaan normaalia, se on vain yleistä.

Rossi (2003, 120-121) käyttää myös termiä normatiivinen heteroseksuaalisuus viittaamaan heteroseksuaalisuuden sisäiseen normitukseen. Se merkitsee sitä, että on olemassa selkeärajaisia sääntöjä ja odotuksia, jotka säätelevät heterokäytäntöjä. Queer-tutkimuksessa kysytäänkin yhä useammin, ovatko heteronormatiiviset toimintamallit sen parempia heteroille kuin homoille, sen sijaan, että yritettäisiin ahtaa homot(kin) heteronormatiivisen yhteiskunnan muottiin (Hekanaho 2010, 153).

Heteroseksuaalisuuden ensisijaisuutta, luonnollisuutta ja asemaa normina pönkittävät valtamediassa esimerkiksi seksi-, parisuhde- ja perhekuvastot. Tutkin aineistosta näitä teemoja, mutta myös vähemmän ilmeisiä: heteronormatiivisuus saattaa nimittäin puskea läpi myös ”aiheen vierestä”, puhuttaessa muista asioista kuin sukupuoleen tai seksuaalisuuteen suoraan liittyvistä.

Avaan queer-teorian historiallista, yhteiskunnallista ja teoreettista taustaa luvussa 3.2.1 (*Homo*)seksuaalisuuden uudelleenmäärittelyä ja sen kulttuuri- ja valtakritiikkiä luvussa 3.2.2 *Kulttuurinen ja poliittinen queer-katse*.

3.2.1 (Homo)seksuaalisuuden uudelleenmäärittelyä

Nykyisin queer-teoriassa valloilla olevan käsityksen mukaan seksuaalisuus ei ole luonnollista vaan diskursiivisesti rakentunutta. Lisäksi seksuaalisuus rakennetaan, koetaan ja ymmärretään eri tavoilla eri kulttuurisissa ja historiallisissa yhteyksissä. Esimerkiksi seksuaalisuuksien kategorointi on oman kulttuurimme tuotetta. Seksuaalisuuden ympärille rakentuneet diskurssit voivat kieliä siitä, miksi tietty ymmärrys ja tietyt käytännöt esiintyvät milloin missäkin ja mitä tarkoitusta ne kulloinkin palvelevat. (Sullivan 2003, 1–2.) Käyn tässä alaluvussa lyhyesti läpi *queeriin* liittyviä historiallisia, yhteiskunnallisia ja teoreettisia virtauksia ja päämääriä, joiden vaikutuksesta nykyisen queer-teorian voidaan nähdä syntyneen.

Kulttuureissa on aina ollut suhteita, joita nykyään nimitetään homoseksuaalisiksi. Ne ovat saattaneet olla myös sosiaalisesti hyväksytyjä. Saksalainen lakimies ja yhteiskuntavaikuttaja Karl Heinrich Ulrich oli avaamassa sallivampaa keskustelua homoseksuaalisuudesta länsimaissa 1800-luvulla esittämällä, että homoseksuaalisuus ei ole rikollista, syntistä eikä sairasta, vaan se on synnynnäistä ja luonnollista. Joillakin miehillä olisi vahva feminiininen psyyke ja naisilla taas maskuliininen. (Sullivan 2003, 2–4.) Ulrich kyseenalaisti kenties ensimmäisten joukossa feminiinisyden ja maskuliinisuuden sukupuolisidonnaisuuden tuon sidoksen syntymisen jälkeen.

1900-luvulle tultaessa brittiläinen seksologi Havelock Ellis piti homoseksuaalisuutta jo normaalina, joskin harvinaisena. Hän päätteli, että jokaisella voi olla homoseksuaaleja taipumuksia. Ellisin maanmies Edward Carpenter piti samoihin aikoihin homoseksuaaleja jopa heteroseksuaaleja ylempiarvoisina ja peräänkuulutti seksin nautinnollisuutta niin naisille kuin miehille. Seksuaalisen pluralismin ensimmäisenä julkisena puolestapuhujana voidaan pitää saksalaista lääkäriä ja sosialistia Magnus Hirschfeldiä. Hän perusti ensimmäisen homo-oikeusliikkeen 1920–1930-lukujen taitteessa ja ehdotti, että yhteiskunnan pitäisi suvaita homoseksuaaleja ja kohdella heitä oikeudenmukaisesti. Hirschfeldin aikalainen Sigmund Freud piti seksuaalisuutta pikemmin viettinä kuin olemuksellisena. Kaikkia yllä mainittuja ajattelijoita yhdisti se, että he vastustivat rangaistuksia homoseksuaalisista teoista. (Sullivan 2003, 4–14.)

Maailmansotien välisenä aikana homoseksuaalisuuteen suhtauduttiin voittopuolisesti seksologisesta näkökulmasta, mutta 1950-lukuun mennessä Freudin psykoanalyysi dominoi homoseksuaalisuuden syiden tulkintaa englanninkielisessä maailmassa. Vaikka Alfred Kinseyn suuri seksitutkimus 1940–1950-lukujen taitteessa toi mullistavaa tietoa

homoseksuaalisten suhteiden yleisyydestä myös heteroiksi itsensä määrittelevien ihmisten keskuudessa, ajatus homoseksuaalisuudesta jonakin heteroseksuaalisuudelle vastakkaisena oli lujassa. (Sullivan 2003, 15–17.)

Vuosisadan puolivälissä homoasialiikkeet painoivat homokulttuuria villaisella ja korostivat ykseyttä heteroväestön kanssa. Ne olivat retoriikaltaan pikemmin rakentavia kuin vallankumouksellisia. (Sullivan 2003, 22–31.) 1980–1990-lukujen taitteessa heräsi uudenlainen seksuaalipoliittinen aktivismi, joka haastoi siihenastisten lesbo- ja homoliikkeiden toimintatavat ja muun muassa niiden kunniallisuuspolitiikan. Aluksi yksin aktivistit nimittivät toimintaansa *queeriksi*, mutta vähitellen myös monet akateemikot alkoivat määrittää tutkimusotettaan *queeriksi* feministisen tai antihomofobisen sijaan. Queer-teoreetikot haastoivat 1960-luvulta alkaen tehdyn homo- ja lesbotutkimuksen lähestymistavat, ja tutkimuksen kentällä *queer* alkoi merkitä identiteettipoliitiikan kritiikkiin painottunutta suuntausta. Suomalaiseen tiedeyhteisöön queer-teoria rantautui 1990-luvun alussa. Nykyisin myös queer-tutkimukseen kohdistuu kritiikkiä, eikä vähiten queer-tutkijoiden taholta. Sitä on arvosteltu muun muassa keskiluokkaisesta ja akateemisesta leimasta. (Hekanaho 2010, 145–148.)

3.2.2 Kulttuurinen ja poliittinen queer-katse

Queer-teorian suhde populaarikulttuuriin on sekä kulttuurinen että poliittinen. Se on kulttuurinen siinä mielessä, että teoria pureutuu kulttuurin tuotteisiin ja tutkii, miten ne muodostavat seksuaalisuuden ja subjektiviteetin ymmärrystä ja kokemusta. Poliittinen se on siinä mielessä, että queer-teoria pyrkii paljastamaan ja problematisoimaan tapoja, joilla seksuaalisuutta rakennetaan dominoivan sukupuolimääritelmän varassa. (Sullivan 2003, 189–191.)

Kun populaarikulttuuria tehdään *queeriksi*¹⁸, sen tuotteita tutkitaan kriittisesti ja selvitetään, miten merkityksiä ja identiteettejä tuotetaan tai uusinnetaan tekstuaalisesti ja intertekstuaalisesti. Teksteistä ei välttämättä etsitä vain heteronormatiivisia esityksiä, vaan myös vaihtoehtoisia, *queereja*, tapoja tulkita niitä. (Emt., 189–191.) Anu Koivunen (2006, 89) kirjoittaa queer-näkökulmasta elokuvantutkimuksessa, että ”queer-katseella katsotaan elokuvia ’vinoon’, ilmeisen juonen ohi ja yli, sekä kiinnitetään huomio

¹⁸ Suomenkielisessä kirjallisuudessa englannin kielen verbi *queer* käännetään usein ”*queeriksi* tekemiseksi”. Nikki Sullivanin (2003, 192) mukaan verbi *queer* voi kuvata prosessia ja liikettä, jossa lukijan, tekstin ja maailman välinen suhde piirtyy uudelleen.

elokuvien tukahdutettuihin teemoihin, lausumattomiin jännitteisiin, niiden kätkemisyrittäisiin ja kaikkeen siihen työhön, jolle 'luonnolliset' sukupuoli-identiteetit ja seksuaalisuudet rakentuvat". Tämä katsomistapa sopii mielestäni hyvin muihinkin kulttuurisiin teksteihin.

Usein queer-teoriassa on kyse pikemmin identifikaatioista kuin identiteeteistä. Identifikaatio liittyy esimerkiksi siihen, minkälaisia subjektiasemia median kuluttaja voi saada riippuen sukupuolestaan tai sukupuolisesta suuntautumisestaan, vaikkapa silloin, kun nainen esitetään halun *kohteena* (ks. myös luku 6.4 *Fyysinen naiskuvasto*). Jos feministinen mediatutkimus on onnistunut osoittamaan epäkohtia naisille mahdollistuvissa subjektiasemissa, queer-tutkimuksen ansioksi voi lukea sen, että se on vienyt ajattelun astetta pidemmälle tai ainakin uuteen suuntaan: käsittämään muitakin marginaaliin syyttäviä subjektiasemia, kuten homomiehen, jolle valtakulttuurin objektivoima nainen ei ole halun kohde. (Mukaihen Sullivan 2003, 198–200.)

Queer-teoria pyrkii siis kyseenalaistamaan hallitsevia käsitteellisiä paradigmoja, panemaan ne liikkeeseen ja asettamaan uusiin yhteyksiin. Hallitseviksi diskursseiksi voidaan lukea kaikki se, mikä ulottuu kliinisistä ja virallisista homoseksuaalisuutta koskevista diskursseista populaari- ja mediadiskursseihin, jotka käsittelevät homoseksuaalista seksiä, identiteettiä, yhteisöä, elämäntapaa jne. Queer-teoria voidaan nähdä myös tavaksi "dekonstruoida" sukupuolta ja hälventää tai purkaa perinteisinä pidettyjen seksuaalisten identiteettien rajoja. (de Lauretis 2004, 78, 84.)

Queer-kritiikki kohdistuu hegemoniseen sukupuoli-ideologiaan¹⁹, jossa sukupuolen tehtäväksi nähdään yhteiskunnan konkreettisten yksilöiden rakentaminen miehiksi ja naisiksi (emt., 43). Nimitän analysoiduissa ohjelmissa vallitsevaa sukupuoli-ideologiaa hegemoniseksi heteronormatiivisuudeksi. Siinä sukupuoli- ja seksuaalisuus perustuvat naiseudelle ja mieheydelle, jotka ovat toisilleen vastakkaiset ja jotka täydentyvät heteroseksuaalisessa parisuhteessa ja heteroseksissä. Lienee perusteltua väittää, että sama sukupuoli-ideologia on hegemoninen myös muissa valtavirran kulttuurisissa esityksissä (ks. myös luku 4.1 *Tutkimuskysymys*).

¹⁹ Hegemonialla kuvataan yhteiskunnallista tilaa, jossa vallitseva ideologia hyväksytään yleisesti (Puustinen ym. 2006, 34). Diskurssianalyyssissä ideologialla tarkoitetaan näkemyksiä ja uskomuksia maailmasta sekä niistä muodostuvaa ajatusjärjestelmää, joka ohjaa toimintatapoja. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 59.)

4. TUTKIMUSKYSYMYKSET JA AINEISTO

Tämän luvun alussa muotoilen tutkimuskysymyksen. Luvussa 4.2 *Aineiston kerääminen ja aineistokorpus* esittelen käytettävissä olleen aineiston (ks. myös luku 2.4 *Tutkitut radiokanavat*). Luvussa 4.3 *Aineiston rajaaminen ja käsitteleminen* käyn läpi sitä, millä perusteella valitsin tutkittavat lähetystunnit ja niistä analysoitavat katkelmat. Sivuan tässä luvussa tutkimusmenetelmänä käyttämäni diskurssianalyysiä siinä määrin, kuin on olennaista. Menetelmään perehdytään tarkemmin luvussa 5 *Menetelmä*.

4.1 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Kysyn tässä tutkielmassa, *minkälaisia ovat sukupuolen ja seksuaalisuuden esitykset nuorille suunnattujen formaattiradiokanavien aamuohjelmissa ja minkälaista sukupuolta ja seksuaalisuutta ne rakentavat*. Kysymyksen voi pukea myös muotoon *minkälaista sukupuolta ja seksuaalisuutta ohjelmissa tehdään*. Etsin vastauksia noihin kysymyksiin hahmottelemalla ohjelmien sukupuoli- ja seksuaalisuusdiskursseja.

Hypoteesini on, että aamuohjelmien sukupuoli- ja seksuaalisuusesitykset ovat perin yksipuolisia, heteronormatiivisia ja jopa patriarkaalisia. Tämä perustuu paitsi havaintoihini aamuohjelmien kuuntelijana myös aiempaan mediatutkimukseen. Tuula Juvonen (2004, 34) kirjoittaa, että heteroseksuaalisuudella on normatiivisen hegemoninen asema suomalaisessa yhteiskunnassa. Hänen mukaansa journalismissa on tilaa lähinnä heteronormatiivisen oletuksen kautta tehdyille jutuille. Perehdyn aamuohjelmien tuottamiin ja toistamiin sukupuoli- ja seksuaalisuuden esityksiin, joiden oletan perustuvan kaksinapaiseen sukupuolikäsitykseen eli naiseuteen ja mieheyteen toisilleen vastakkaisina ja toisiaan täydentävinä kategorioina. Hahmottelen hegemonisia sukupuoli- ja seksuaalisuusdiskursseja mutta etsin myös niitä haastavia diskursseja.

En pyri osoittamaan, että kaikki aamuohjelmien tekstit ovat sukupuolittuneita. Tutkin pikemmin sitä, *miten ohjelmat ovat sukupuolittuneita silloin, kun ne sitä ovat*. Tutkin kolmea kanavaa, sillä haluan mahdollisimman hyvän läpileikkauksen tutkimastani aamuohjelmakonseptista. Tutkielman lähtökohta ei ole vertailla kanavia keskenään vaan tutkia sukupuoli- ja seksuaalisuusdiskursseja kyseisessä ohjelmakonseptissa yleensä, joskin sivuan myös sitä, millaiset diskurssit painottuvat eri kanavilla.

Seuraavassa taulukossa on jäsennelty tutkimuskysymys ja siihen liittyvät alakysymykset. Oikeassa sarakkeessa on annettu esimerkkejä elementeistä, joista vastauksia haetaan.

Pääkysymys	Alakysymykset	Mistä vastauksia?
Minkälaista sukupuolta ja seksuaalisuutta aamuohjelmissa tehdään?	Miten ja missä yhteyksissä esitetään naiset ja miehet sekä heterot, lesbot, homot ja muut seksuaaliset suuntautumiset?	Tapa, jolla sukupuoli ja seksuaalisuus tuodaan osaksi keskusteluja (esim. rajaukset ja kannanotot); oletukset, jotka liittyvät sukupuoleen ja seksuaalisuuteen
	Millaisissa subjektiasemissa ovat juontajat, vieraat, haastateltavat sekä oletetut tai lähetykseen osallistuvat kuuntelijat? Kuka johtaa keskustelua ja kuka on kommentoijan roolissa?	Juontajien väliset keskustelut; haastateltaville ja kuuntelijoille esitettävät kysymykset ja esitetyt vastaukset; viittaukset kuulijakuntaan; kuuntelijoiden puhelut ja viestit sekä niiden kommentointi
	Kenen näkökulmista aiheita käsitellään ja mitkä näkökulmat jäävät pois?	Keskustelunavaukset; käsittelyn yksipuolisuus, monipuolisuus, yleistettävyyys ja omakohtaisuus; puhetaan ja sanavalinnat; johtopäätökset
	Miten aiheita arvotetaan?	Keskustelun "henki", esim. vakavuus tai kepeys

Taulukko 1: Tutkimuskysymys ja alakysymykset

4.2 AINEISTON KERÄÄMINEN JA AINEISTOKORPUS

Keräsin aineistoksi SuomiPOP:n, Voicen ja YleX:n aamuohjelmat aikaväliltä 15.-19.11.2010. Ajankohta tuntui otolliselta lähinnä tallennuslaitteiston saatavuuden ja oman aikatauluni puolesta, mutta myös siksi, että ajankohdalle ei osunut toimitusten lomaviikkoja, joskin perjantaina kahden toimituksen kokoonpanoissa oli muutoksia. Ne eivät kuitenkaan vaikuttaneet mielestäni häiritsevästi aineistoon, sillä perjantailta analysoin vain lähetyksen viimeisen tunnin. Lisäksi en näe, että ohjelmien sukupuolittuneisuus olisi yksittäisistä tekijöistä kiinni. Palaan analysoitavien tuntien valitsemiseen seuraavassa alaluvussa.

Tallensin lähetykset digitaalisesti. Käytin tallentamiseen kolmea radiota ja kolmea tietokonetta, jotka lainasin Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksiköstä. Aineiston muodosti yhteensä 57,5 tuntia radiolähetystä:

- Radio SuomiPOP:n *Aamulypsy*: maanantaista perjantaihin kello 6.00–10.00, yhteensä 20 tuntia
- Voicen *Heräämö*: maanantaista perjantaihin kello 6.00–10.00, yhteensä 20 tuntia
- YleX *Aamu*: maanantaista perjantaihin kello 6.30–10.00, yhteensä 17,5 tuntia.

Diskurssianalyyssissä aineistokorpuksesta eli laajemmasta aineistorungosta valitaan usein analyysin fokukseen tietyt tapaukset tai osat. Aineiston fokusointia ohjaavat tutkijan analyyttisiä käsitteitä koskevat ja mahdollisesti tutkimusprosessin aikana

tarkentuvat ja muuttuvat valinnat. Olennaisia tapauksia voivat olla aineistosta poimitut episodit eli katkelmat, jotka valitaan analyttisten käsitteiden ja aineiston läpilukemisen vuorovaikutuksessa. (Suoninen 1999, 20; Juhila & Suoninen 1999, 242–243.) Jäljempänä viitataan aineistokorpuksella rajaamaani 23-tuntiseen aineistoon, en kaikkeen kerättyyn 57,5-tuntiseen aineistoon.

Analyysissä voidaan keskittyä joko yksittäistapausten analysointiin, muutaman tapauksen vertailuun tai suuren tapausjoukon erittelyyn (emt., 242). Tämän tutkielman kohdalla voitaneen puhua tapausjoukosta, sillä ”siivilöin” aineistokorpuksen valitun analyttisen intressin läpi. Sillä tavalla aineistosta erottui lukuisia analysoitavia katkelmia. Lopulta osoitin numeerisesti, kuinka monta minuuttia katkelmia aineistosta oli mahdollista poimia. Seuraavaksi valaisin tätä prosessia.

4.3 AINEISTON RAJAAMINEN JA KÄSITTELEMINEN

Rajasin aineistoa kolmessa vaiheessa sen jälkeen, kun olin määritellyt tutkimuskohteen ja kerännyt aineiston. Ensin pohdin, mikä sisältö lähetyksissä oli olennaista tutkimuskysymykseen vastaamisen kannalta. Sitten määrittelin kerätystä 57,5 tunnin aineistosta 23 tunnin aineistokorpuksen. Lopulta etsin siitä analysoitavat katkelmat.

Ensimmäisessä vaiheessa päätin jättää analyysin ulkopuolelle uutiset, säätiedotukset, musiikin ja kanavatunnukset sekä SuomiPOPin ja Voicen kohdalla mainokset. Näin siksi, että uutiset ja säätiedotukset edustavat selkeästi omaa genreään erillään aamuohjelmakonseptista ja muu edellä mainittu ei ole toimituksellista aineistoa. Viihdeuutisia en rajannut pois, mikäli niihin liittyi juontajien kommentointia: YleX:llä kommentointia liittyi aina ja Voicella silloin tällöin. SuomiPOP ei toimittanut erikseen viihdeuutisia, vaan viihdemaailman ilmiöistä keskusteltiin epäsystemaattisemmin. Aineiston muodostivat tässä vaiheessa juontajien keskinäinen sekä soittajien ja vieraiden kanssa käymä keskustelu, haastattelut, gallupit, visailut, kilpailut, juonnot jne.

Toisessa vaiheessa valitsin kaikesta kerätystä aineistosta aineistokorpuksiksi tunnin jaksot jokaiselta kanavalta maanantailta, tiistailta, torstailta ja perjantailta. Ne edustivat eri lähetysaikoja: maanantaina kello 6.00–7.00 (YleX kello 6.30–7.00), tiistaina kello 7.00–8.00, torstaina kello 8.00–9.00 ja perjantaina kello 9.00–10.00. Keskiviikolta valitsin aineistokorpukseseen kaikki lähetystunnit, sillä halusin yhden aamun olevan edustettuna aineistossa kokonaisuudessaan. (Ks. taulukko 2.) Keskiviikko valikoitui täksi päiväksi muun muassa siksi, että maanantain lähetyksen valmistelua saattaa rajoittaa

sitä edeltävä viikonloppu ja perjantaina kahdella kanavalla oli muutoksia normaalimiehityksessä (toinen YleX:n juontajista oli lomalla, ja Voicen juontajat raportoivat radiokanavan risteilyltä). Keskiviikon aineiston mielenkiintoa lisäsi edellisenä päivänä julki tullut perin heteronormatiivinen uutinen: Englannin Prinssi Williamin ja Kate Middletonin kihlaus.

Kello	Ma 151110			Ti 161110			Ke 171110			To 181110			Pe 191110		
	POP	Voice	X	POP	Voice	X	POP	Voice	X	POP	Voice	X	POP	Voice	X
6-7*															
7-8															
8-9															
9-10															

Taulukko 2: Aineistokorpukseksi valitut tunnit kultakin kanavalta ja päivältä (*YleX kello 6.30-7.00)

Keräysmenetelmässä oli piirteitä satunnaisotannasta (englanniksi *random sampling*), sillä valitsin sattumanvaraisesti ajanjakson, jolta keräsin aineiston. Toki tallenusajankohta oli osin laitteiden saatavuuden ja omien aikataulujeni sanelema, mutta se ei ollut ainakaan tietoisien valinnan tulos. Aineiston rajaamiseen aineistokorpukseksi käytin sen sijaan systemaattista otantaa (englanniksi *systematic sampling*), eli valitsin tutkittavaksi ensimmäisen tunnin maanantailta, toisen tiistailta jne. varioidakseni näytettä. (Ks. Krippendorff 2004, 115-119.)

Kolmannessa vaiheessa valitsin yllä rajatusta aineistokorpuksesta litteroitavaksi ja edelleen analysoitavaksi sukupuolittuneet kohdat eli ne katkelmat, joissa sukupuolta tai seksuaalisuutta tehtiin. Sukupuoli ja seksuaalisuus saattoivat olla keskustelun tai juontojen suoranaista teemana tai pelkästään nivoutua niihin. Taulukoissa 3-7 on esitetty, kuinka monta minuuttia aineistoa karsiutui pois ensimmäisessä rajauksessa ja mitkä olivat jäljelle jääneen keskusteluaineiston ja analysoitujen katkelmien kestot.

Kun aloin litteroida aineistoa, tulin hyvin tietoiseksi siitä, että rajanveto "sukupuolittuneen" ja muun aineiston välillä on häilyvää. Olen esitellyt luvussa 5.3 *Diskurssianalyysin soveltaminen tutkielmassa*, millaisia kysymyksiä aineistolle esitin, jos ohjelmien sisällöt eivät olleet selkeästi sukupuolittuneita tai seksuaalisesti värittyneitä. Rajatapauksissa laskin tällaiset kohdat aineistoon varmuuden vuoksi. Kuten taulukoista 3-7 näkyy, analysoitavaa aineistoa löytyi kaikilta kanavilta ja kaikilta tunneilta, vähimmillään 0:02:59 (Voice 17.11.2010 kello 7.00-8.00) ja enimmillään 0:16:55 (SuomiPOP 18.11.2010 kello 8.00-9.00). Yhteensä analysoitavaa aineistoa kertyi 3:05:32. Sain rohkaisua rajauksilleni, kun aloin hahmotella diskursseja ja huomasin niitä nousevan tällä tavalla käsitelystä aineistosta pakottamatta.

Litterointiin ei voi antaa yleispäteviä ohjeita, mutta sovelsin siihen teoksessa *Diskurssianalyysi liikkeessä* (1999, 265) esitettyjä litterointikonventioita. Litteroin puheen mahdollisimman yksityiskohtaisesti huomioiden puheen takkuilemisen, päällekkäisyyden sekä merkittävät tauot ja äänenpainot (jos esimerkiksi feminiinisyyttä korostettiin korkealla äänellä ja maskuliinisuutta matalalla äänellä). Lisäksi referoin pääpiirteittäin ne kohdat, joita en litteroinut. Vain harvoissa kohdissa en onnistunut saamaan keskustelijoiden puheesta selvää, mutta missään kohdassa sillä ei ollut kontekstin ymmärtämisen kannalta merkitystä. Kun lähetyksessä oli useita vieraita, heitä oli joskus vaikeaa erottaa toisistaan. Näissäkin kohdissa merkityksellisemmältä tuntui se, mitä sanottiin, kuin se, kuka sen sanoi.

Käyttämäni litterointimerkinnot olivat huomattavasti pelkistetympiä kuin esimerkiksi keskusteluanalyyseissä, mutta karsin niitä vain siinä määrin kuin oli mahdollista tekstien luonteen kärsimättä. Luvussa 6 *Analyysi* käytetään seuraavia merkintöjä:

- * tarkoittamaan sanapainoa
- / tarkoittamaan nousevaa intonaatiota
- ... tarkoittamaan lyhyttä taukoa
- (...) tarkoittamaan pois editoitua osaa katkelmasta
- (sulkeisiin lisättyä tekstiä) tarkoittamaan litteroijan huomioita
- [hahasulkeisiin kirjoitettua tekstiä] tarkoittamaan päällekkäistä puhetta

Kävin läpi lukuisia vaihtoehtoja ennen, kuin päädyin yllä kuvattuun aineiston rajaukseen. Koska diskurssianalyysi litterointi- ja analyysivaiheineen on aikaa vievää puuhaa, oli alusta asti selvää, että en voisi tehdä analyysiä koko miltei kuusikymmentuntisesta aineistosta, vaikka uutiset, musiikki ja mainokset muodostivat siitä merkittävän osan. Halusin kuitenkin kerätä aineiston viikon ajalta, jotta voisin tutustua siihen rauhassa ja päätyä mielekkäimpään mahdolliseen rajaukseen.

Pohdin esimerkiksi yhden ”erityisen päivän” ja yhden ”peruspäivän” analysoimista. ”Eriyisenä päivänä” sukupuoli ja (hetero)seksuaalisuus olisivat olleet poikkeuksellisen voimakkaasti esillä, kuten olisi voinut olettaa isänpäivää seuraavasta maanantaista tai kansainvälisestä vähemmistöjen päivästä. Tällaista päivää ei kuitenkaan noussut aineistosta, vaan kaikki viisi päivää tuntuivat ”peruspäiviltä”. Lisäksi pohdin prime time - tuntien analysoimista kultakin päivältä. Kaikki aamulähetysten tunnit ovat kuitenkin oman näköisiä, sillä niihin liittyy omia ohjelmaosioita, joten jokaisen lähetystunnin huomioiminen tasaveroisesti oli mielestäni paikallaan.

Aineistorajausta arvioidessa on syytä ottaa huomioon, että diskurssianalysissä puhutaan vain harvoin otoksista, sillä maailman ei katsota hahmottuvan itsestään selviksi perusjoukoiksi ja niistä poimittaviksi yksiköiksi. Aineisto kerätään pikemmin tutkimusintressin ohjaamana. Aineistokorpukseen jää rajaamisen jälkeen luonnollisesti vielä paljon analysoimattomia osia, joihin voi tarttua myöhemmin toisenlaisten analyttisten käsitteiden innoittamana. (Juhila & Suoninen 1999, 241, 243 –244.) Kuten diskurssianalysistä kirjoittaneet Kirsi Juhila ja Eero Suoninen muistuttavat, kielellisiä aineistoja on mahdoton analysoida läpikotaisin, ja siinä niiden suuri viehätyks piileekin.

Alla on ilmaistu numeerisesti, kuinka paljon aineistoa kultakin lähetystunnilta karsittiin pois sekä mitkä jäivät koko keskusteluaineiston ja analysoitujen katkelmien kestoiksi:

Toimenpiteet	SuomiPOP	Voice	YleX*	Yhteensä
Karsitun aineiston kesto	0:47:57	0:39:06	0:50:29	2:17:32
Keskusteluaineiston kesto	0:12:03	0:20:54	0:09:31	0:42:28
Analysoidun aineiston kesto	0:04:26	0:05:10	0:05:46	0:15:22

Taulukko 3: Maanantain 15.11.2010 näyte kello 6.00–7.00 (*YleX kello 6.30–7.00)

Toimenpiteet	SuomiPOP	Voice	YleX	Yhteensä
Karsitun aineiston kesto	0:28:36	0:36:37	0:36:14	1:41:27
Keskusteluaineiston kesto	0:31:24	0:23:23	0:23:46	1:18:33
Analysoidun aineiston kesto	0:11:26	0:07:25	0:07:53	0:26:44

Taulukko 4: Tiistain 16.11.2010 näyte kello 7.00–8.00

Kello	Toimenpiteet	SuomiPOP	Voice	YleX*	Yhteensä
6.00–7.00	Karsitun aineiston kesto	0:45:51	0:38:56	0:50:08	2:14:55
	Keskusteluaineiston kesto	0:14:09	0:21:04	0:09:52	0:45:05
	Analysoidun aineiston kesto	0:05:13	0:08:22	0:07:04	0:20:39
7.00–8.00	Karsitun aineiston kesto	0:35:11	0:40:40	0:35:01	1:50:52
	Keskusteluaineiston kesto	0:24:49	0:19:20	0:24:59	1:09:08
	Analysoidun aineiston kesto	0:03:45	0:02:59	0:13:42	0:20:26
8.00–9.00	Karsitun aineiston kesto	0:30:46	0:36:14	0:36:34	1:43:34
	Keskusteluaineiston kesto	0:29:14	0:23:46	0:23:26	1:16:26
	Analysoidun aineiston kesto	0:15:20	0:06:33	0:04:36	0:26:29
9.00–10.00	Karsitun aineiston kesto	0:33:01	0:35:47	0:31:56	1:40:44
	Keskusteluaineiston kesto	0:26:59	0:24:13	0:28:04	1:19:16
	Analysoidun aineiston kesto	0:12:10	0:05:24	0:09:49	0:27:23

Taulukko 5: Keskiviikon 17.11.2010 näyte kello 6.00–10.00 (*YleX kello 6.30–10.00)

Toimenpiteet	SuomiPOP	Voice	YleX	Yhteensä
Karsitun aineiston kesto	0:31:23	0:38:23	0:35:53	1:45:39
Keskusteluaineiston kesto	0:28:37	0:21:37	0:24:07	1:14:21
Analysoidun aineiston kesto	0:16:55	0:06:58	0:13:13	0:37:06

Taulukko 6: Torstain 18.11.2010 näyte kello 8.00–9.00

Toimenpiteet	SuomiPOP	Voice	YleX	Yhteensä
Karsitun aineiston kesto	0:36:16	0:41:13	0:30:39	1:48:08
Keskusteluaineiston kesto	0:23:44	0:18:47	0:29:21	1:11:52
Analysoidun aineiston kesto	0:03:27	0:04:54	0:05:02	0:13:23

Taulukko 7: Perjantain 19.11.2010 näyte kello 9.00–10.00

5. MENETELMÄ

Tässä luvussa teen katsauksen diskurssianalyysiin, jonka avulla tutkin radio-ohjelmia. Vaikka diskurssianalyysiä on arvosteltu spekuloinnista ja saivartelusta, se on onnistunut tuomaan uusia näkökulmia ilmiöihin, joita on pidetty ennestään tuttuina yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimuksessa. (Juhila & Suoninen 1999, 233, 242.) Käyn läpi analyysin reunaehdoja luvussa 5.1 *Kriittinen diskurssianalyysi*, minkä jälkeen avaan tutkielman analyttisiä käsitteitä luvussa 5.2 *Diskurssien hahmottamisen välineitä*. Luvussa 5.3 *Diskurssianalyysin soveltaminen tutkielmassa* jäsentelen seikkoja, jotka puolsivat diskurssianalyysin valitsemista tutkielman tutkimusmenetelmäksi, ja kerron, miten toteutin analyysin käytännössä.

5.1 KRIITTINEN DISKURSSIANALYYSI

Diskurssianalyysiä sovelletaan lukuisilla eri tavoilla ja se on jatkuvasti kehittyvä tutkimusmenetelmä, joten analyysiä kannustetaan pikemmin *tekemään* kuin käyttämään (ks. Wood & Kroger 2000, 18, 26). Koska analyysin soveltamiseen ei ole yhtä oikeaa tapaa, tukeuduin moniin metodioppaisiin ja diskurssianalyttisiin tutkimuksiin saadakseni tuntuman analyysin tekemiseen. Diskurssintutkimuksen perinteeseen liittyy erilaisia suuntauksia, ja tutkimus on mikroanalyttisimmillään keskustelunanalyysiä ja makroanalyttisimmillään kriittistä diskurssianalyysiä (emt., 21). Sovellan tässä tutkielmassa jälkimmäistä, johon viittaa tästä eteenpäin diskurssianalyysinä.

5.1.1 Diskurssianalyysin teoreettinen viitekehys

Diskurssianalyysin siunaus ja kirous on väljä teoreettinen viitekehys, joka rakentuu Jokisen ym. (1993, 17–18) jaottelun mukaisesti alla olevista teoreettisista lähtöoletuksista.

Oletus kielenkäytön sosiaalista todellisuutta rakentavasta luonteesta. Kielenkäyttö on todellisuuden rakentamista, ei ainoastaan todellisuuden kuvaamista. Kielen näkeminen osaksi todellisuutta itseään edustaa sosiaalista konstruktivismia. Siinä tutkitaan, miten todellisuutta, esimerkiksi sukupuolta ja seksuaalisuutta, tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. (Emt., 9–11.)

Oletus useiden rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien merkitysjärjestelmien olemassaolosta. Kieli ei muodosta yhtenäistä kokonaisuutta vaan merkitysjärjestelmien

kirjon. Järjestelmät merkityksellistävät eri tavoin maailmaa, sen prosesseja ja sen suhteita (emt., 24). Merkitykset rakentuvat, säilyvät ja muuntuvat ihmisten keskinäisessä toiminnassa (Jokinen & Juhila 1999, 54).

Oletus merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta. Analysoitavaa toimintaa tarkastellaan tietyssä ajassa ja paikassa, johon tulkinta pyritään suhteuttamaan. Konteksti voi ulottua yksittäisistä sanoista ympäröivään kulttuuriin. Konteksteja pidetään diskursiiviseen todellisuuteen kuuluvina ominaisuuksina, ei tutkimuksen häiriötekijöinä. (Jokinen ym. 1993, 29–32.)

Oletus toimijoiden kiinnittymisestä merkitysjärjestelmiin. Yksilöllä voi olla monta, eri konteksteissa realisoituvaa minää. Diskurssianalyysi ei ole kiinnostunut yksilöstä vaan yksilön minän rakentumisesta sosiaalisissa käytännöissä. Yksilön toimijaulottuvuuksia ovat identiteetti (kuten yksilön ominaisuudet), subjektiasemat (joihin yksilö voi kuvitella itsensä tai toiset kulttuurin asettamissa rajoissa) ja diskurssin käyttäjät (eli yksilön itsemäärittely). (Emt., 37–40.)

Oletus kielenkäytön seurauksia tuottavasta luonteesta. Puheella väitetään jotakin todellisuuden luonteesta ja samalla rakennetaan sitä. Kielenkäytön seurauksia tuottavaa luonnetta kutsutaan funktionaalisuudeksi. Diskurssianalyysillä voidaan tutkia, mitä tilannekohtaisia tahattomiakin funktioita kielellisillä teoilla on. Kielenkäytöllä voi olla myös yksittäiset tilanteet ylittäviä ideologisia seurauksia, jotka liittyvät diskurssien ja vallan yhteenkietoutumiseen. (Emt., 41–44.)

Arja Jokinen ja Kirsi Juhila (1999, 55) hahmottelevat diskurssianalyysin kenttää neljällä ”janalla”, joiden avulla voi hahmottaa analyysin tutkimuksellisia painotuksia:

1. Tilanteisuuden – kulttuurisen jatkumon välinen jana
2. Merkitysten – merkitysten rakentamisen tapojen välinen jana
3. Retorisen – responsiivisen analyysin välinen jana
4. Kriittisen – analyttisen diskurssianalyysin välinen jana.

Janat ovat vain hahmotelmia, mutta niiden avulla voi paikantaa tämänkin tutkielman. Tutkielmassa korostuvat kohdat 1, 2 ja 4, sillä tutkin pikemmin merkitysten rakentamisen kuin vaikuttamisen keinoja (kohta 3 voisi lukeutua keskustelunanalyysin piiriin). Ensimmäisellä janalla tutkielma sijoittuu kulttuurin päähän: näen yksittäiset puhetilanteet toki osana esittämistilannettaan mutta ennen kaikkea osana laajempaa

kulttuurista kokonaisuutta ja jatkumoa. Toisella janalla tutkielma sijoittuu janan keskivaiheille merkitysten ja merkitysten rakentamisen tapojen välimaastoon: tutkin, millaista sukupuolta ja seksuaalisuutta aamuohjelmien puheissa tuotetaan, mutta myös millaisilla keinoilla. Kriittisen ja analyttisen diskurssianalyysin välisellä janalla asemoisin tutkielman pikemmin kriittisyyteen painottuvaksi: tutkielma perustuu olettamukseen hegemonisen heteronormatiivisuuden uusintamisesta aamuohjelmissa, ja sen teoreettinen viitekehys on kriittisessä tutkimuksessa. (Jokinen & Juhila 1999, 66, 75, 86–87; Juhila 1999, 174.)

Diskurssianalyysissä voi nähdä kaksi näkökulmaa: sosiaalisen todellisuuden moninaisuuden ja valtasuhteisiin keskittyvän (Jokinen ym. 1993, 9–11). Nämä näkökulmat on usein luontevaa yhdistää, ja niitä voi olla suorastaan vaikeaa erottaa toisistaan. Näin tässäkin tutkielmassa, joka tarkkailee yhtä lailla sukupuolen ja seksuaalisuuden esitystapoja kuin hegemonista heteronormatiivista kulttuuria, joka toimii niiden esitysten paikkana.

Monipuoliseen lähestymistapaan kannustaa muun muassa Michel Foucault (1998, 17), jonka mukaan on olennaista pohtia, ketkä sukupuolisuudesta puhuvat, sekä paikkoja ja näkökulmia, joista siitä puhutaan. Lisäksi hänen mukaansa on tärkeää pohtia, mitkä instituutiot kannustavat puhumaan sukupuolisuudesta sekä varastoivat ja levittävät siitä vallitsevia käsityksiä. Juhilan ja Suonisen (1999, 239) mukaan kielenkäytön diskursiivisen tarkastelun avulla on mahdollista tulkita esimerkiksi niitä kulttuurisia resursseja, joihin toimijat kulloinkin tukeutuvat, ja niitä tapoja, joilla toimijat rakentavat instituutioita ja rooliasemia.

Jos hallitsevat sukupuolidiskurssit ovat heteronormatiivisia, niiden marginaaleista löytyy Teresa de Lauretisin (2004, 60) mukaan myös toisenlaisia sukupuolen rakentumisen ehtoja, jotka asetetaan heteroseksuaalisen yhteiskunnallisen sopimuksen ulkopuolelta. Aineistoa voikin lukea myös "vastakarvaan", mikä tarkoittaa sitä, että diskurssianalyysin tekijä hakee teksteihin vaihtoehtoisia lukutapoja. Tutkija voi pureutua esimerkiksi kielenkäytön rooliin yhteiskunnallisten valtarakenteiden ja epätasa-arvoisuuksien ylläpidossa tai etsiä vaihtoehtoisia tulkintarepertuaareja. Tämä edellyttää tutkijan reflektiivisyyttä, eli ilmimerkitysten yläpuolelle menemistä ja sellaisten merkitysten hakemista, joita ei ole kirjoitettu auki teksteihin. (Krippendorff 2004, 65–66.)

Diskurssit ovat tutkijan tulkintatyön tuloksia, eivät analyysin raakamateriaalia. Se näkyy myös tämän työn jäsennyksessä: diskurssit esitetään vasta analyysin jälkeen

johtopäätösten yhteydessä. Analyysin raakamateriaalina oleville teksteille on ominaista, etteivät ne ole yksiselitteisiä tuotteita vaan ambivalentteja ja avoimia erilaisille tulkinnoille. (Fairclough 1992, 75, sit. Jokinen ym. 1993, 28.) Keskenään kilpailevista diskursseista yhdet voivat saada valtasuhteiden verkostoissa tukevamman jalansijan kuin toiset (Jokinen ym. 1993, 29). Lopullinen esitys aamuohjelmissa esiintyvistä sukupuoli- ja seksuaalisuusdiskursseista ei siis voi olla täysin yhtenäinen, vaan siinä näkyy se, että ohjelmissa ”kamppaillaan” merkitysten rakentamisesta.

5.1.2 Reliabiliteetti ja validiteetti diskurssianalyysissä

Klaus Krippendorffin (2004, 18–19) mukaan reliabiliteetin voi määritellä niin, että tutkimustulosten täytyy olla toistettavissa, jos toinen tutkija lähestyy samaa aineistoa samalla metodilla eri ajassa ja tilanteessa. Validiteetilla puolestaan tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen tulee kestää kriittistä tarkastelua ja tutkimustulosten tulee pystyä puolustamaan itseään aineiston avulla.

Diskurssianalyysin kohteena olevat tekstit aiheuttavat omat haasteensa tutkimukselle. Koska teksteille on ominaista se, että tuottaja on ladannut niihin merkityksiä vastaanottajalle, tutkija ei voi irtisanoutua tuosta alkuperäisestä merkityksenannon ulottuvuudesta. Diskurssianalyysiä tehtäessä on myös tärkeää panna merkille, että tutkija ei voi edustaa koko tutkimansa ”ryhmän” (kuten naiset tai homot) tulkintoja. (Krippendorff 2004, 19; Berger 2000, 82.) Tehdäkseni tutkimusprosessin läpinäkyväksi sisällytin analyysiin tekstikatkelmia, jotta lukija voi arvioida tekemieni havaintojen oikeellisuutta tai mielekkyyttä.

Tutkimusaineiston täytyy olla myös riippumaton tallennustilanteesta ja -välineestä sekä tallentajasta. Koska keräämäni aineisto oli tuotettu radiota varten ja tallennettu sähköisesti, jouduin kiinnittämään tallennuksen riippumattomuuteen erityistä huomiota vasta litteroidessani lähetysten sukupuolittuneita ja seksuaalisesti värittyneitä osia. Olen pyrkinyt avaamaan tekemäni valinnat mahdollisimman hyvin luvussa 5.3

Diskurssianalyysin soveltaminen tutkielmassa. Lisäksi ohimenevien aineistojen tallentaminen edellyttää, että niiden tallennusajankohdan konteksti, kuten ajankohtaiset tapahtumat, otetaan huomioon aineistoa analysoitaessa. (Krippendorff 2004, 211–213.) Näiden yhteyksien pohtimista analyysissä helpotti se, että aamuohjelmien keskusteluissa, siis jo itse aineistossa, viitattiin usein ajankohtaisiin ilmiöihin.

Analyttisten tulkintojen vakuuttavuutta voivat tukea erinäiset seikat, joita pohdin seuraavassa Potterin (1996) jäsentelyn mukaan (sit. Juhila & Suoninen 1999, 234–236).

Tukeutuminen tekstin toimijoiden tilanteisesti ilmaisemaan ymmärrykseen. Pyrin ottamaan analyysissä huomioon esimerkiksi puhujien äänensävyt ja jossakin määrin non-verbaalin viestinnän, kuten huokaukset ja naurahdukset, jotka johdattelivat sen jäljille, millä tavalla puhujat itse tilanteet ymmärtävät. On merkillepantavaa, että tärkeimpiä tai analyttisesti olennaisimpia asioita ei kuitenkaan välttämättä sanota painokkaimmin, vaan pikemmin vihjaillen.

Tutkimuksen lukijoiden tekemä arviointi. Kuten edellä mainitsin, poimin aineistosta avainkohtia analyysin tueksi, jotta lukija voi arvioida tulkintojen paikkansapitävyyttä. Kun nostin esiin katkelman, sen piti luonnollisesti ilmentää diskurssia, joka erottui omaksi puhetavakseen aineiston puhetapojen joukosta. Tilan rajallisuuden vuoksi en voinut kuitenkaan pääsääntöisesti nostaa esille kuin yksittäisiä katkelmia.

Poikkeustapausten arviointi. En keskittynyt ainoastaan vahvoilla oleviin diskursseihin, vaan etsin aineistosta myös ”toisin toistamisen” diskursseja, jotka auttoivat täsmentämään mahdollisten säännönmukaisuuksien luonnetta. Diskurssianalyysissä poikkeus ei tarkoita yleensä eroa tutkittavien henkilöiden välillä vaan pikemmin eroa kielenkäytön säännönmukaisuuksien välillä. Poikkeustapaukset tekevät näkyviksi kulttuurisia ja vuorovaikutuksellisia itsestäänselvyksiä.

Tulkintojen suhteuttaminen aikaisempaan tutkimukseen. Kytkeäkseni tutkielman osaksi sukupuolen ja seksuaalisuuden tutkimuksen kokonaisuutta etsin diskursseihin tukea aikaisemmasta tutkimuksesta. Pyrin luonnollisesti myös kehittämään eteenpäin aiemmin esitettyjä päätelmiä.

5.2 DISKURSSIEN HAHMOTTAMISEN VÄLINEITÄ

Hahmottelin sukupuoli- ja seksuaalisuusdiskursseja tutkimalla teemoihin liittyviä representaatioita ja niiden strategioita. Tein näin muun muassa tarkkailemalla sanavalintoja, symboliikkaa ja myyttejä. Feministisessä tutkimuksessa kulttuuria on jo pitkään tarkasteltu ideologisina representaatioina, jotka tuottavat sukupuolijärjestelmää (Rossi 2003, 19). Vaikka sukupuolijärjestelmä ei avautuisi yksin representaatioita tutkimalla, representaatiot ovat vähintään tärkeä etappi kohti diskurssien hahmottamista (vrt. Foucault luvussa 3.1.2 *Tehty sukupuoli*).

Representaatio tarkoittaa sananmukaisesti esitystä. Sitä voi ajatella tapahtumana, jossa esimerkiksi naisiin tai miehiin yhdistetään määreitä, jotka merkityksellistävät ympäröivää maailmaa ja sen sosiaalisia suhteita. Representaation voi nähdä esittävänä, edustavana ja tuottavana: jos keskustelussa esitetään nainen, naisesta tehdään tavallaan naisen kategorian edustaja, mikä edelleen tuottaa kulttuurista naiseutta. (Paasonen 2010, 40–41.) Diskurssien representatiivinen kuvausvoima liitetään niiden kykyyn kuvata ja esittää maailman tapahtumat ”totena” tai ”tapahtuneena”. Diskurssit järjestävät kielellistä massaa tietyn logiikan mukaisesti, joka löytyy yhteiskunnallisesta kontekstista. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 53–55.)

Representaatiot uusintavat, tuottavat ja markkinoivat ymmärryksiä sukupuolesta nojautumalla erilaisiin normeihin ja esityskonventioihin: kulttuuriset kuvat rakentuvat toistensa varaan ja toisiaan vasten. Representaatiojärjestelmässä on siis kyse historian mittaan kasaantuneesta kulttuurin tuotteiden kokonaisuudesta. Järjestelmät ovat sisäisesti ristiriitaisia, rajoiltaan epämääräisiä ja jatkuvassa muutoksen tilassa. (Paasonen 2010, 41–42.) Radiorepresentaatioiden tutkiminen on siis myös ympäröivän kulttuurin tutkimista, ja vähintään sen huomioimista.

Diskurssianalyysin suunta on yksityiskohdista yleistyksiin (ks. esim. Wood & Kroger 2000, 170–171). Kun tutkin representaatioita, kiinnitin huomiota muun muassa alla määriteltyihin rakennuspalasiin:

Stereotyyppiat. David J. Schneider (24, 2004) määrittelee stereotypian ominaisuuksiksi, joiden ymmärretään olevan yhdistettävissä tiettyyn ihmisryhmään tai -kategoriaan. Walter Lippmanin (1922, 53–64) mukaan stereotyyppiat syntyvät, kun ihmiset muodostavat mielipiteitä laajemmasta ilmiöiden kentästä kuin pystyvät havainnoimaan ja joutuvat turvautumaan toisen käden tietoon ja mielikuviin. Stereotyyppien muodostaminen on yksilölle ekonomista, ja niitä puolustetaan, sillä ne ovat maailmankuvan ydintä. Stereotyyppiat eivät ainoastaan luo järjestystä todellisuuteen ja ”vedä mutkia suoriksi”, vaan niihin liittyy myös tunteita. Richard Dyer (2002, 53) kiteyttää, että stereotyyppien rooli on tehdä näkymättömästä näkyvää ja sellaisista asioista pysyviä, vakaita ja eriytyneitä, jotka todellisuudessa ovat epävakaita. Esimerkiksi stereotyyppit naisten ja miesten välisistä eroista ovat biologisesta näkökulmasta merkityksettömiä naisten ja miesten samankaltaisuuteen verrattuna. Stereotyyppien käyttö inhimillisen ajattelun ja representaatioiden osana ei ole väärin, vaan ongelmallista on se, kuka stereotyyppien käyttöä kontrolloi ja määrittelee, ja se, mitä tarkoitusperiä ne palvelevat (emt., 46).

Subjektiasemat. Feministisessä tutkimuksessa puhutaan yhä useammin subjektiasemista kuin identiteeteistä, mikä on tämänkin tutkielman painotus. Subjektiasemat ovat kulttuurisidonnaisia ja tilannekohtaisia "paikkoja", joihin yksilöt asettuvat tai voivat kuvitella asettuvansa puheessa ja sosiaalisissa tilanteissa. Sukupuolittuneita asemia voi myös muuttaa, vaikkakin hitaasti. (Puustinen ym. 2006, 29.)

Myytit. Media kehystää sukupuolen ja seksuaalisuuden representaatioita myyteillä. Se ylläpitää niitä ja luo uusia kehystämällä todellisuudesta valikoidun alueen ja esittämällä sen omilla kerrontatavoillaan (Puustinen ym. 2006, 28). Hannele Koivusen (1995, 12–13) mukaan ihmisen minäkuva muodostuu kulttuurissa, joka tuottaa myyttejä. Ne toistavat ja vahvistavat minäkuva ja muodostavat rungon, joka antaa ihmisille muodon, rajat ja minuuden yksilöinä ja yhteisön jäseninä. Ne eivät siis ainoastaan tee todellisuutta ymmärrettäväksi vaan myös rajoittavat ymmärrystä siitä. Kun myytti riisutaan aikaan sidotuista muuttujista, siitä jää jäljelle kertomus. Ydinkertomus säilyy ja vetää uusia aineksia puoleensa muuntuessaan uuteen ympäristöön sopivaksi. Esimerkki aineistossa esiintyvistä myytistä on länsimaisen naiskäsitteen huora ja madonna –myytti.

Symbolit. Symbolit liittyvät läheisesti myytteihin. Koivusen (1995, 44) mukaan symboleiden ja metaforien avulla kuvataan olevaista. Tämän tutkielman teoreettisiin lähtökohtiin kuuluu se, että niillä myös *rakennetaan* todellisuutta. Vigdis Broch–Duen ja Ingrid Rudien (1993, 22) mukaan symbolit ovat olennainen osa diskursseja: ne ovat pikemmin sosiaalisen elämän voimia kuin sosiaalisen todellisuuden heijastajia. Ihmiset "suunnistavat" muuttuvassa maailmassa symboleiden avulla, ja käyttävät niiden muodostamiseen kulttuurin tarjoamia aineksia. Määrittelen symbolin vertauskuvalliseksi tunnuksiksi, joka kulttuurissa annetaan esimerkiksi naiseudelle tai miehyydelle. Aineistossa esiintyy esimerkiksi fallossymboliikkaa, joka assosioituu kertomuksiin miehisestä vallasta tai suorituskyvystä. Joskus symbolin voi siis nähdä viittauksena myyttiseen kertomukseen, mutta noita kertomuksia voi olla vaikea osoittaa, sillä niitä lienee yhtä monta kuin fallossymboleitakin.

5.3 DISKURSSIANALYYSIN SOVELTAMINEN TUTKIELMASSA

Diskurssianalyysi sopii hyvin esimerkiksi sellaiseen aineistoon, jonka tuottaja ei tiedä tulevaisuutta tutkituksi. Tämä ei nähdäkseni aiheuta tutkimuseettistä ongelmaa, kun aineisto on luonteeltaan julkinen, kuten radiolähetykset tässä tutkielmassa. Diskurssianalyysille otollisia aineistoja voi nimittää luonnollisiksi (englanniksi *naturally occurring*). Tällaisiksi voi lukea myös toimitukselliset aineistot, sillä ne ovat olemassa

tutkijasta riippumatta. Luonnolliset aineistot ovat erityisen ongelmattomia silloin, kun niitä tutkitaan osana sosiaalisia käytäntöjä, joita varten ne on alun perin tuotettu, eli kun niitä tutkitaan kontekstissaan. (Juhila & Suoninen 1999, 236–237.)

Krippendorffin (2004, 75–76) mukaan käsitteet, asenteet, uskomukset, aikomukset, tunteet, mielentilat ja ajatuksenkulku ilmenevät voimakkaimmin suullisessa ilmaisussa. Formaattiradiossa puhe on enemmän tai vähemmän spontaania, joten uskon lähestyväni aineistoa sopivalla tutkimusmenetelmällä. Aineiston tulkinnessa on luonnollisesti otettava huomioon, että radio on myös nopea ja ohimenevä media, joten ”tavallinen” kuuntelija ei vastaanota tekstejä samalla tavalla tai ainakaan samalla intensiteetillä kuin tutkija. Sen välittämät merkitykset saattavat silti olla ihan yhtä todellisia molemmille. Lisäksi on muistettava, että tarkoitus ei ole tutkia yksilöitä vaan yhteiskuntaa.

Koska en tee diskurssianalyysiä kokonaisista lähetyksistä vaan sukupuolittuneista ja seksuaalisesti värittyneistä katkelmista, on selvää, että ohjelmissa esiintyy paljon sellaisiakin diskursseja, joita ei voida tässä tutkielmassa hahmottaa. Luonnollisesti myös niissä teksteissä, jotka lopulta analysoin, on havaittavissa diskursseja, jotka jäävät tutkielman näkökulman ulkopuolelle. Esitin litterointivaiheessa aineistolle jatkuvasti kysymyksiä, jotka ohjasivat minua vastaamaan tutkimuskysymykseen *minkälaista sukupuolta ja seksuaalisuutta aamuohjelmissa tehdään*. Esitin aineistolle muun muassa seuraavia kysymyksiä:

Puhuttiinko naiseudesta, mieheydestä, parisuhteesta tai seksistä? Kun puhe oli näistä teemoista, laskin katkelman automaattisesti analysoitavaan aineistoon.

Puhuttiinko naisista, miehistä, heteroista tai muilla tavoin seksuaalisesti suuntautuneista ihmisistä yleistäen? Jos ihminen esitettiin sukupuolensa tai seksuaalisen suuntautumisensa edustajana, laskin katkelman automaattisesti analyysin piiriin. Jos ihmisestä puhuttiin selvästi yksilöllisenä tapauksena ilman sukupuolittunutta sävyä, rajasin katkelman analyysin ulkopuolelle. On tietenkin tulkinnanvaraista, milloin ihmisestä puhutaan esimerkiksi naisena tai miehenä. Menettelin niin, että kun puheenaiheena oleva ihminen määrittyi ennen kaikkea sukupuolensa kautta, laskin katkelman aineistoon. Esimerkiksi, jos ohjelmassa olisi todettu vain, että kansanedustaja Tanja Karpela luopuu kansanedustajan tehtävästä, olisin rajannut katkelman analyysin ulkopuolelle. Mutta kun katkelmassa puhuttiin Karpelan viimeisten Linnan juhlien pukeutumisesta ja siihen liitettiin hänen ulkonäkönsä ja –muotonsa arviointia, se kuului aineistoon.

Oliko keskustelu muuten sukupuolittunut? Jos naisiin, miehiin, heteroihin tai muihin seksuaalisiin suuntautumisiin liitettiin oletusarvoisia piirteitä epäsuorastikin, analysoin katkelmat. Näin myös silloin, kun naiseus ja mieheys asetettiin vastakkain tai ihmisen ominaisuuksia ja tekemisiä perusteltiin hänen sukupuolensa tai seksuaalisen suuntautumisensa perusteella.

Missä homo? Ei-heteroseksuaalisilla suuntautumisilla oli häviävän pieni rooli aamuohjelmissa. Tutkin niiden määrittelyjä erityisellä sukupuolisensitiivisyydellä etsimällä esimerkiksi väistelyn, häivyttämisen ja poissulkemisen strategioita.

Oliko keskustelu kaksimielinen? Jos keskustelu oli tulkintani mukaan kaksimielinen tai seksualisoiva, laskin katkelman automaattisesti analysoitavaan aineistoon.

Käytettiinkö tehokeinoja? Jos tehokeinoina käytettiin äänenpainoja tai -sävyjä, kuten möreää ääntä miestä tai kimeää ääntä naista kuvattaessa, laskin katkelman aineistoon.

Kun kaikki esivalmistelut ovat valmiita ja diskurssianalyysin tekijä on saanut viritettyä aivonsa "diskursiivisen luennan moodiin", kenties haastavin tehtävä on saada analyysi alkuun. Vaikka menetelmään liittyviä oppaita ja tutkimuksia on tehty yllin kyllin, niiden väljyys voi osoittautua siinä vaiheessa ongelmalliseksi. Itse menettelin niin, että kun olin saanut kaiken aineiston litteroitua, aloin lukea tekstejä läpi ja jäsennellä niitä Word-tiedostoihin eri teemojen mukaan. Jossakin vaiheessa aineistosta ei enää juuri noussut uusia teemoja ja jo syntyneitä teemoja tuntui järkevältä yhdistellä. Lopulta minulla oli kymmenkunta tiedostoa pääteemoineen, ja niissä kymmenittäin alaotsikoita. Yksi katkelma saattoi löytää paikkansa useista tiedostoista.

Kun aloin kirjoittaa analyysiä, otin käsiteltäväksi tiedoston tiedostolta, etsin niiden sisältämistä katkelmista säännönmukaisuuksia ja poikkeuksia ja poimin niistä esimerkkejä. Lopulta tiedostoista nousi kahdeksan pääteemaa ja niiden alateemoja, joista rakentui seuraavan luvun analyysirunko.

6. ANALYYSI

Käyn tässä luvussa läpi aineistosta nousevia trendejä. Esittelen havainnot tukeutuen tekstikatkelmiin, joita olen tarpeen tullen editoinut analyysin luettavuuden parantamiseksi. Editointi on rajoittunut niiden tekstinosien poistamiseen, jotka ovat olleet toisteisia tai tulosten esittämisen kannalta epäolennaisia. Olen merkinnyt poistetut kohdat sulkeissa olevilla kolmella pisteellä (...). Kolme pistettä sulkeiden ulkopuolella viittaa lyhyeen taukoon keskustelussa (litterointimerkinnyt esiteltiin tyhjentävästi luvussa 4.3 *Aineiston rajaaminen ja käsitteleminen*). Koska formaattiradion sisällöntuotanto on ”rönsyilevää”, on mielestäni syytä erottaa aineistosta olennainen ja pysyä siinä. Editointi on lisäksi mahdollistanut pidempien tekstikatkelmien käyttämisen kuin olisi muuten ollut mahdollista.

Olen käsitellyt aineistoa vaihtelevin tavoin. Napakimmillaan olen kuvaillut aineistoa omin sanoin esittämättä suoria lainauksia. Silloinkin olen pyrkinyt olemaan mahdollisimman konkreettinen. Olen myös saattanut poimia aineistosta yksittäisiä vuorosanoja havainnollistamaan tekemiäni päätelmiä. Perusteellisimmillaan olen esittänyt kokonaisia keskusteluja pääpiirteissään. Usein olen esittänyt lainauksia ja analyysiä limittäin, jotta päättelyketjua olisi helpompi seurata. Paikoin olen käsitellyt yhtä keskustelua useiden teemojen alla, sillä keskusteluille on tyypillistä moniteemaisuus.

Analyysiluku rakentuu kahdeksasta alaluvusta eli teemasta, joiden avulla lähestyn aineistoa erilaisin fokuksin. Lisäksi olen käyttänyt paikoin alaotsikoita jäsentämään tekstiä alalukujen alla:

- 6.1 *Sosiaalinen mieskuvasto*
- 6.2 *Sosiaalinen naiskuvasto*
- 6.3 *Fyysinen mieskuvasto*
- 6.4 *Fyysinen naiskuvasto*
- 6.5 *Sosiaalinen heteroseksuaalisuuskuvasto*
- 6.6 *Muu sosiaalinen seksuaalisuuskuvasto*
- 6.7 *Fyysinen heteroseksuaalisuuskuvasto*
- 6.8. *Muu fyysinen seksuaalisuuskuvasto*

Tässä vaiheessa on vielä syytä huomauttaa, että teemat eivät ole diskursseja, vaan niiden alla on etsitty vastauksia sellaisiin kysymyksiin kuin *minkälaista sosiaalista mieskuvaa, fyysistä naiskuvaa jne. rakennetaan*. Diskurssianalyysiä käsittelevässä

kirjallisuudessa varoitellaan teemoittamisesta, sillä yksi diskurssi ei tee ymmärrettäväksi yksittäisiä vaan lukuisia teemoja (esim. Jokinen ym. 1993, 50). Esimerkiksi sosiaalista mieskuvaa rakennetaan useilla diskursseilla. Tässä tutkielmassa diskurssit esitellään analyysin yhteenvedona vasta luvussa 7 *Johtopäätökset ja pohdinta*. Jäsentämäni teemat eivät siis käy yksi yhteen jälkeenpäin esitettävien diskurssien kanssa, vaan yhdelle diskurssille löytyy lähes aina tukea lukuisista teemoista ja yksi teema voi pitää sisällään lukuisia diskursseja. Aineiston järjestäminen teemoittain esitetään työvaiheena Woodin ja Krogerin teoksessa *Doing Discourse Analysis* (2000, 181–182). Tavallaan raportoin siis tuon työvaiheen tässä luvussa.

Hahmottelin yllä lueteltuja teemoja aineiston lähilukuvaiheessa, minkä jälkeen pyrin muodostamaan löytämistäni teemoista johdonmukaisen kokonaisuuden. Vaikka teemat noudattelevat kaksinapaista sukupuolijärjestystä (nainen–mies ja hetero–ei hetero), kyseenalaistan sukupuolen ja seksuaalisuuden kategorisen esittämisen monin paikoin teemoja käsitellessäni. Haluan tässäkin vaiheessa teroittaa, että kategoriat ovat nousseet aineistosta enkä pidä niitä olemuksellisena todellisuuden järjestyntymisen muotona. Olen noudattanut nais–mies–jakoa myös nimetessäni puhujia (esim. *Naisjuontaja 1* ja *Miesjuontaja 1*), sillä analyysissä kiinnitetään paikoin huomiota siihen, onko puhuja nainen vai mies. Tällaisen merkitsemistavan kääntöpuoli on tietenkin se, että joskus puhujan sukupuoli voi ylikorostua. En ole käyttänyt katkelmissa erisnimiä (elleivät ne ole esiintyneet vuorosanoissa), sillä pyrkimykseni ei ole henkilöitä kommentteja. Kun kirjoitan *keskusteluista* viittaa kokonaisuuksiin, joista valitsemani *katkelmat* on poimittu.

Aineistosta nousi piirteitä, jotka määrittävät naisia ja miehiä sekä sosiaalisina että fyysisinä olentoina. *Sosiaalinen* viittaa alalukujen jaottelussa siihen, minkälaisia henkisiä piirteitä naisiin ja miehiin liitetään ja minkälaisena sukupuoli esitetään sosiaalisessa elämässä. *Fyysinen* viittaa puolestaan siihen, minkälaisia fyysisiä piirteitä naisiin ja miehiin liitetään ja minkälaista sukupuoli–ihannetta rakennetaan. Noudatin jakoa sosiaalinen–fyysinen myös käsitellessäni seksuaalisuutta. *Sosiaalisella* viittaa silloin seksuaalisuuteen tai seksuaaliseen suuntautumiseen sosiaalista elämää määrittävänä tai ohjaavana asiana. *Fyysisellä* viittaa siihen, miten esimerkiksi seksiaktia kuvataan. Havaintoja näistä esitystavoista olen tehnyt edellä olevissa luvuissa esitellyissä teoreettisessa ja metodologisessa viitekehityksessä: olen siis lukenut aineistoa diskurssiivisesti sukupuolentutkimuksen, feministisen mediatutkimuksen ja queer–teorian näkökulmista.

6.1 SOSIAALINEN MIESKUVASTO

SuomiPOPin *Aamulypsyssä*, Voicen *Heräämössä* ja *YleX Aamussa* rakentuu varsin yhtenäinen kuva miehestä sosiaalisena toimijana. Vaikka tämän teeman alle kasautui pitkä liuta piirteitä, jotka määrittivät lukutapani mukaan miestä sosiaalisesti, ne olivat pikemmin toisiaan tukevia kuin poissulkevia. Sosiaalista mieskuvastoa hahmotellessani viittaan paikoin sosiaaliseen naiskuvastoon (ja toisin päin hahmotellessani sosiaalista naiskuvastoa seuraavassa alaluvussa), sillä samoja teemoja on luontevaa käsitellä rinnakkain silloin, kun nainen ja mies esitetään toisilleen vastakkaisina tai toisiaan täydentävinä.

Sosiaalinen mieskuvasto on esitetty luvuissa 6.1.1 *Kalevalainen mies*, 6.1.2 *Valloittajamies*, 6.1.3 *Feminiininen mies* ja 6.1.4 *Sosiaalisen mieskuvaston haastamista*.

6.1.1 Kalevalainen mies

Käydessäni aineistoa läpi minulla oli vaikeuksia löytää yhteistä nimittäjää tietyille piirteille, jotka koin toisilleen läheisiksi. Sosiaalista mieskuvaa loivat aineistossa katkelmat, joissa teemoina olivat esimerkiksi elämellisyys, väkivaltaisuus, viinaanmenevyys ja laiskuus. Teemat tuntuivat sellaisinaan liian yksityiskohtaisilta, joten niputin tällaisia piirteitä tämän alaotsikon, *kalevalaisen miehen* alle. Sain ajatuksen Arto Jokisen teoksesta *Panssaroitu maskuliinisuus*. Jokisen (2000, 103) mukaan suomalaisen miehen perushyveitä ovat kalevalaisten representaatioiden perusteella muun muassa vastuuttomuus, väkivaltaisuus, itsetuho ja maskuliinisuuden ylimitoitettu representaatio.

Miehen vastuuttomuutta kotitöistä kuvastaa esimerkiksi seuraava katkelma, jossa naisjuontaja johdattelee YleX:n päivän kysymykseen ”Mitä suvaitset rakkauden takia?”

Naisjuontaja: Ja monet naiset varmaan suvaitsee likaisia sukkia latioilla.

Miesjuontaja 1: (matalasti) Njoo, mutta nehän tykkää niistä.

Miesjuontaja 2: Missä muualla?

Miesjuontaja 1: Nehän rakastaa...

Miesjuontaja 2: Ainoa paikka. (Naisjuontaja nauraa)

Miesjuontaja 1: Sehän on rakkauden osotus.

Miesjuontaja 2: Kuka puhtaita sukkia lattialla pitää? Sehä on, sehä ois typerää se.

YleX, 16.11.2010

Koska YleX:llä naisjuontaja ei osallistu lähetykseen koko aamun ajan, hän edustaa helposti kaikkia naisia saapuessaan studioon. Miesjuontajien välinen keskustelu on

usein vähemmän sukupuolittunutta kahden kesken kuin silloin, kun naisjuontaja saapuu paikalle muodostamaan miehille vastapoolin. Katkelmassa on selkeä jännite nais- ja miesjuontajien välillä, ja miesten vastuuttomuus kotitöistä purkautuu lähes lapsenomaisena uhmana. Jonita Siivosen (2006, 237) mukaan sukupuolten esittäminen toistensa vastapoolina on tuttua myös muun muassa naistenlehdistä, joissa viitataan usein miehenä olemiseen kyseenalaistamattomana tilana. Kuten sanonta kuuluu, ”miehet ovat miehiä”, ja naisten on rakastettava miehiä ja hyväksyttävä heidät sellaisenaan ainakin, jos haluavat elää miesten kanssa. Miehenä oleminen on olotila, kun taas naisena olemiseen opitaan.

Havaintojeni mukaan kotitöistä saatetaan kuitenkin puhua miesten hommana silloin, kun nainen ei ole paikalla. Alla olevassa katkelmassa, jossa ei ole naiskeskustelijaa, käy niin ikään ilmi vastuuttomuus kotitöistä, mutta tällä kertaa niiden tekijäksi ei oleteta naista. Siinä keskustellaan vaatteista, joiden huoltaminen on miesjuontajilla tullut laiminlyötyä:

Miesjuontaja 1: Siis nää o-, siis nää on siis edellisestä muutosta tai jostain?

Miesjuontaja 2: Ei ku nää on vaan *jääny siis se et, et on tullu aina sitte hankittua jotai uusia, sitte jääny semmosii...

Miesjuontaja 1: Ne on säkeissä?

Miesjuontaja 2: ...Ikea-kasseja odottaa että ne on *pesty... (...) mut niitä ei oo silitetty koskaan. (...) Sinne jää semmonen *sakka... sinne vaatekaappiin.

Miesjuontaja 1: Siis joka jää vaan pyörimään?

Miesjuontaja 2: Joo.

Miesjuontaja 1: Mulla on sama, sama tämmönen ilmiö jääny pyöriin siis... pyykkikorin pohjalle.

Miesjuontaja 2: Joo.

Miesjuontaja 1: Jossa on jotku, esimerkiksi tossa viime ke-, alkukesästä...

Miesjuontaja 2: (naurahtaa) Jämät.

YleX, 17.11.2010

Katkelmassa kotityöt eivät näyntyä naisten tai miesten työnä, vaan työnä, jonka mies voi hoitaa maskuliinisesti: laiskasti, huolimattomasti ja rennosti.

Arto Jokisen jaon mukaisesti aineistosta on luettavissa viittauksia myös miehen väkivaltaisuuteen, joka on kuitenkin vähemmän dominoiva maskuliinisuuden rakentaja kuin esimerkiksi miehen epäsiisteys – onhan kyseessä leppoisaksi tarkoitettu aamuohjelmakonsepti. Aineistossa viitataan ainakin kerran väkivaltaan, jonka mies kohdistaa naiseen, ja kerran väkivaltaan, joka kohdistuu toiseen mieheen. Joitakin kertoja mainitaan epämääräinen riehuminen.

Miesjuontaja: Jälleen kerran on sitten aika (...) aloitta musiikillinen kaksintaistelu. Taistelussa ei armoa anneta, pyydetä, ja jos sitä joskus jompikumpi on erehtynyt pyytämään, niin o... vaikka kyseessä olikin naispuolinen henkilö...

Naisjuontaja: Heei...

Miesjuontaja: ...hän sai silloin nyrkistä.

Naisjuontaja: Joo mutta onneks ei kasvoihin.

Miesjuontaja: Ei tietenkää, ei koskaan kasvoihin.

SuomiPOP, 17.11.2010

Katkelmassa korostetaan mustan huumorin keinoin leikkimielisen kilpailun taisteluhenkä. Mieheen viitataan väkivaltaisena hyökkääjänä ja naiseen hyökkäyksen kohteena, joka kieltämyksessä elävän perheväkivallan uhrin tavoin on tyytyväinen, ettei joudu kantamaan pahoinpidellyn naisen stigmaa, sillä mies ei ole lyönyt häntä kasvoihin.

Merkittävin aineistossa esiintyvä miehen itsetuhoisuuden symboli on alkoholi. Koska alkoholinkäyttöön liittyvä puhe on pääasiassa ihailevaa, alkoholi ei näyttäydy itsetuhoisuuden symbolina yksioikoisesti. Alkoholin ylikulutuksen tuhoisuudella ja sen ihailulla lienee kuitenkin kulttuurinen yhteys.

Miesjuontaja 1: Mulla on yks kaveri, joka kerran tultiin yheltä viikonloppureissulta, ja hän sitten, ää, oliks se vessassa käydessään nostanu hieman paitaa ja katso että *kyljessä oli sellanen oikeesti kalakukon kokonen mustelma. (Miesjuontaja 2 nauraa) Hän tuli sitte takas tänne mejän seurueeseen ja "kattokaa jätkät". Todettiin vaan, että "sun maksa on tulossa kyljestä ulos".

Naisjuontaja: Oo. (nauravat)

Miesjuontaja 2: Maksa on sanonut että "nyt riitti, mä otan loparit".

Miesjuontaja 1: "Nyt lähdetään tästä, tästä kyljestä ulos."

YleX, 18.11.2010

Miesporukka suhtautuu leikkisästi siihen, että kaverin maksa "ottaa loparit" ilmeisesti liiallisen alkoholinkulutuksen takia. Aineistossa lasketaan leikkiä toki myös naisten juomisella, mutta paljon vähemmän: tutkituista kanavista lähinnä SuomiPOPilla. Erotuksena mieskuviin nainen saattaa tosin pyydellä anteeksi omaa alkoholinkäyttöään. Alla olevassa katkelmassa naisjuontaja kertoo viestittelystä ihastuksensa kanssa, jonka hän oli tavannut gaalaillan tuoksinassa:

Naisjuontaja: (...) mä heti ekaks alotin tän postittelun sillä et, et mä oon niin ku tosi pahoillani, et jos, jos mun käyttäytymisestä jäi vähän huono kuva.

Miesjuontaja: [Ei ku] miks, miks aina...

Naisjuontaja: [Älä nytte!]

Miesjuontaja: ...miks aina tolla liikenteeseen? Tommonen niin kö nöyrä asenne...

Naisjuontaja: Koska...

Miesjuontaja: (mutisee) "Mä oon tosi pahoillani, et mä olin vähän kannissä, mä olin kannissä."

Naisjuontaja: [No koska mä oon kerran, hei...] Hei mä oon kerran vuodes tommoses apinakuosissa... ku RadioGaalassa.

(...)

Miesjuontaja: (...) Vai mitä te ootte viestitelly? (Naisjuontaja huokaa) Ihan vaan tämmöstä: "Hei, ei se mitään, et sä olit kannissä. Mä olin ihan jees. Mäki olin kannissä, mut kato mä oon rokkari." (Naisjuontaja naurahtaa) Se kuuluu tähän hommaan.

SuomiPOP, 17.11.2010

Naisella on suurempi sosiaalinen paine pyydellä juomistaan anteeksi kuin miehellä, joka tässä katkelmassa ei allekirjoita naisen "nöyryä asennetta". Katkelman loppu on tulkittavissa niin, että ainakaan miesrokkarilta ei tarvitse pyydellä anteeksi, sillä juominen "kuuluu tähän hommaan". Juominen löytää tavallaan oikeutetun paikkansa osana maskuliinista rock-kulttuuria. Naisten alkoholinkäyttö nousee aineistossa esille myös osana "tyttöjen iltoja", jotka eivät tietenkään välttämättä asetu miehiseksi mielletyn juomakulttuurin ulkopuolelle.

Maskuliinisuutta korostetaan joissakin keskusteluissa siinä määrin, että ne saavat jopa parodian piirteitä. Feministisessä teoriassa parodioiden on joskus nähty uusintavan kritiikittömästi heteroseksuaalisuudesta omaksuttuja sukupuolistereotyyppioita, mutta Judith Butlerin (2006, 230–232) mukaan sukupuoliparodian idea ei välttämättä perustu ajatukseen jostakin originaalista, vaan se voi paljastaa, että jo "alkuperäinen identiteetti" on jäljitelmä vailla alkuperää.²⁰ Näkökulmasta riippuen seuraava esitys uusintaa tai vastustaa stereotypiaa suomalaiskansallisesta ylimaskuliinisesta miehestä:

Miesjuontaja 1: (...) Mutta mä kävin tässä päivänä eräänä kävin tossa YLEn saunassa. (...)

Miesjuontaja 2: [Joo.] Se on se paikka, missä miehet nostaa semmosissa reikäsissä riisipiirakoissaan painoja ja pitää semmosia paitoja miss on viistoist reikää. Ja mitä enemmän reikiä paidassa ja mitä ähinää ja pahan hajua, nii sen kovempi jätkä on salilla.

Miesjuontaja 1: Se on totta. Et mitä reikäsempi paita, sitä vähempi siihen mahtuu sitä hajua, mutta kyllä pieniki, pienelleki kangas-, tällaselle tilkulle, saadaan mahtumaan hyvin paljon sellasta vanhaa *treenihajua.

Miesjuontaja 2: Kyllä, ja niitähän ei pestä niitä vaatteita, koska...

Miesjuontaja 1: Ei tietenkään.

Miesjuontaja 2: ...se paita tavallaan kertoo siinä laumassa, että missä kohdassa liikut.

Miesjuontaja 1: Kyllä. Missä kohtaa olet ravintoketjua.

YleX, 18.11.2010

²⁰ Butler kirjoittaa esimerkiksi *dragistä*, mutta nähdäkseni ajatuksen voi laajentaa käsittämään muitakin sukupuolen parodisia esityksiä.

Sauna tapahtumapaikkana korostaa, että tilanteessa parodioidaan nimenomaan suomalaista maskuliinisuutta. Puhe laumasta ja ravintoketjusta kruunaavat miesjoukon esittämisen eläimellisenä, joskin juontajat asettuvat tuon ryhmän ulkopuolelle. Miestenkeskisen yhteisöllisyyden edelle menee tässä keskustelussa sukupolvien välinen kiulu: katkelman jälkeen tuodaan esille, että saunaan yhtä aikaa sattuneet ”äijät on ollu sieltä Hella Wuolijoen ajoista lähtien samassa paikassa”. Niin ikään tämän katkelman ulkopuolella huipentuu tilanteen kiusallisuus, kun lölynheittäjän paikalla istuva Miesjuontaja 1 huomaa, että kiuas ei olekaan päällä. Kun juontajat miettivät tilanteeseen sopivaa sanottavaa, Miesjuontaja 2 luonnostelee seuraavaa: ”Pitäskö jätkät lähtee kotiin, muistatteks, teilläki o varmaan vaimo ja ne lapset, jotka odottavat...” Suomalaisuuden keski-ikäisyyden normiksi tehdään perheellinen heteromies.

Arto Jokisen (2000, 103) mukaan myös kalevalaisia runoja voidaan lukea parodioina: huvittavina tarinoina suomalaisista reppanoista, junteista ja metsämachoista. Nykyaikana parodisia esityksiä käytetään myös muun muassa miesten elämäntapalehdissä, joissa rakennetaan jälkimodernia hegemonista maskuliinisuutta. Niissä ”hyväksyttävä maskuliinisuus” toteutuu vain kaupunkikulttuurissa, kun taas muualla mies määrittyy lähinnä eläinten sukulaiseksi. Radio-ohjelmien tekijät, niin kuin toimittajat ylipäättään, ovat usein taustaltaan keskiluokkaisia kaupunkilaisia, joten kalevalaisen miehen parodiointi saattaa kohdistua aineistossa alempiin sosiaaliluokkiin tai ryhmiin, joihin juontajat eivät katso lukeutuvansa.

Turhamaisuus on aineistossa varattu pääasiassa naisille, mutta ”kalevalaisella” varauksella myös miehille. ”Kalevalaisella varauksella” tarkoitan sitä, että vaikka ulkonäöllä koreilu ei kuulu kalevalaiseen miesihanteeseen, se voidaan esittää karskisti ”kalevalaisen linssin” läpi. Seuraavassa katkelmassa miesjuontajat puhuvat miesten kauneudenhoitotuotteiden testaamisesta kemikaloissa:

Miesjuontaja 1: Ja me käytiin sellasta keskustelua, että onks se väärin, että jos on tämmönen hiustesteri, mis lukee testeri, jos sitä käyttää siihen paikkaan, mihin se on tarkotettu.

(...)

Miesjuontaja 2: [Eli laitat sitä] hiuksiin?

Miesjuontaja 1: Niin. Et tiätsä et tunget sitä hiuksiin, koska mä oon kuullu ainaki, et meikkejä pitää kokeilla johonki käteen.

Miesjuontaja 2: No mut eihän, ethän sä ny voi hiusgeelin kestävyyttä ja pysyvyyttä testata mihinkään käsikarvoihin.

Miesjuontaja 1: [Aivan.] Niin no, mulla on aika pitkät. Mä saisin kyl, mulla on enemmän.

Miesjuontaja 2: [Kyl mä nyt noihin...]

Miesjuontaja 1: Kyl mulla enemmän on ku monilla miehillä.

Miesjuontaja 2: Tuosta on hyvä raapia pizzan päälle täytteitä.

Miesjuontaja 1: Aivan.

Miesjuontaja 2: Mut siis, kyllähän nyt hiuksiin pitää ilman muuta testata. Että siis... et... no... niin mulla ei oo kyllä hiuksia. (naurahtaa) (epäselvää)

Miesjuontaja 1: [Mutta jos sulla ois,] niin testaisitko?

Miesjuontaja 2: Totta kai, joo. Ja (epäselvää), käytin sitä aikoinaan, kun, kun asuin vielä Oulussa aivan tota... kaupungin suurimman tavaratalon vieressä, ja olin menossa vaikka juhliin, niin oli omat... tuoksut... siis nää niin kun... Kyl mul dödöä löyty, mut niin ku nää miestuoksut oli *vähissä. (...)

YleX, 17.11.2010

Maskuliinisuutta korostetaan toisen juontajan pitkillä käsikarvoilla ja toisen kaljuudella, mikä estää sen, että keskustelussa liu'uttaisiin täysin feminiiniseksi mielletyn kauneudenhoidon alueelle. Keskustelua ryydittävät miehekkään letkeät ilmaisut, kuten "dödö" ja "miestuoksut". Mielenkiintoinen huomio on, että Miesjuontaja 2 toteaa Miesjuontaja 1:n pitkistä käsikarvoista, että niistä "on hyvä raapia pizzan päälle täytteitä". Ilmauksen voinee tulkita rasistiseksi kommentiksi pizzayrittäjistä, jotka ovat usein sekä Suomen ulkopuolelta tulleita että alempaan tuloluokkaan kuuluvia (slangissa "karvakäsi" viittaa ulkomaalaistaustaiseen pizzeriahenkilökuntaan²¹). Kun pitkät käsikarvat palvelevat katkelmassa toisen juontajan maskuliinisuuden pönkittämistä, se viittaakin pizzayrittäjän kohdalla huonoon hygieniaan, ehkä juuri "eläimellisyyteen", kuten Jokinen (2000, 103) kirjoittaa. Karvoja maskuliinisuuden symbolina käsitellään vielä luvussa 6.3 *Fyysinen mieskuvasto*.

6.1.2 Valloittajamies

Mies näyttäytyy aineistossa usein valloittajana, ja valloittamisen kohde on useammin nainen kuin maallinen omaisuus. Valloittaminen on pikemmin kilpailua naisen suosiosta kuin kilpailua toisten miesten kanssa, mikä voi johtua jonkinlaisesta homososiaalisesta "kaverisopimuksesta", joka syntyy lähetykseen osallistuvien miesten välille. Naiset ovat kohde, jota miehet yhteisesti tavoittelevat ja joka yhdistää miehiä. Luonnollisesti mies voi olla puhetilanteessa yksin ja miesyhteisö kuviteltu, esimerkiksi mieskuuntelijoiden muodostama.

²¹ Urbaani sanakirja (internetistä löytyvä vapaa sanakirja) tuntee termit *karvakäsi* ja *karvakäsipizzeria*: <http://urbaanisanakirja.com> (28.9.2011)

Voicella naisjuontaja purkaa edellisen illan *Big Brother* –tosi-tv-lähetystä, joka on miesjuontajan mukaan tällä kertaa tuonut esille kilpailijoiden alkukantaisia piirteitä:

- Naisjuontaja: (...) Mä en, mä en toivu siitä ikinä. Petri ja Elisabeth teki jotain peiton alla ja sitten Petri sanoi Eetulle, että haista mun sormia. Ei, mä en toivu tästä ikinä.
- Miesjuontaja: (toteavasti) Äijä.
- Naisjuontaja: Mä en toivu tästä ikinä. Se oli hirveetä. Mi-mi-miksi? Miksi? Miksi?
- Miesjuontaja: Äijä.
- Naisjuontaja: Noinko ne äijät tekee?
- Miesjuontaja: Joo.
- Naisjuontaja: Tai mistä sä sen tiiät?
- Miesjuontaja: Jo ennen ku ihmiskunta oppi puhumaan, ennen ku kieltä oli, nii luolamiehetkin sen jälkeen ku ne oli lyöny naisen tajun pois ja raahannu sen luolaan ni...
- Naisjuontaja: Tukasta.
- Miesjuontaja: Ni seuraavana aamuna ku ne istu nuotion ääressä, missä ei ollut tulta, ku tulta ei vielä ollu olemassa ja jos oli nii se sammui eikä sitä saatu mitenkään syttymään...
- Naisjuontaja: Mm?
- Miesjuontaja: Nii sielläki ne aamulla oli ihan hiljaa siellä (madaltaa ääntään) kerääntyneenä siihen kivikasan ääreen, (örisee) örisi toisilleen, laitto kaks sormeaa nenän alle... Se on semmonen primitiivinen vaisto.
- Naisjuontaja: Musta se on vaan typerää. (naurahtaa) Mutta no joo...
- Miesjuontaja: Nää on tämmösiä miesten ja naisten välisiä eroja.
- Naisjuontaja: Selkeesti.
- Miesjuontaja: Primitiivinen vaisto vaiko typerää?

Voice, 15.11.2010

Katkelmasta ei ainoastaan välity se, että mies esitetään valloittajana, vaan myös se, että nainen esitetään valloittettavana. Tällainen vastapoolisuus, jossa nainen ja mies esitetään vastakkaisina ja heidän piirteensä toisiaan täydentävinä, tulee ilmi nais- ja mieskuvien analyysissä monin paikoin. Lisäksi katkelma korostaa heterosuhteen historiallisuutta, jota käsitellään vielä luvussa 6.5 *Sosiaalinen heteroseksuaalisuuskuva*.

Katkelmassa miehellä on tarve jakaa miesyhteisössä seksikokemuksensa naisen kanssa. Naisvalloituksellaan mies kasvattaa sosiaalista pääomaansa: *Big Brotherissa* pääomaa kerätään kaverilta, kun taas miesjuontajan maalilemassa alkukantaisessa skenaariossa sitä kerätään "kivikasan ääreen" kokoontuneilta miehiltä. Miesjuontaja sitoo *Big Brotherin* historialliseen kontekstiin nimittämällä kilpailijoita ponnekkaasti "äijiksi". Sanavalinta tukee miesstereotypiaa luolamiehestä, johon päättelyketju johtaa.

YleX:llä miesjuontajat hakevat selitystä miehelle, joka on ajanut aamulla autoaan huomiota herättävästi. Tässä katkelmassa sivutaan maallista omaisuutta, mutta tälläkin kertaa jäljet johtavat miehen tarpeeseen valloittaa nainen:

Miesjuontaja 1: Mä veikkaan, että se auto on vaan huomion kipee, se näkee niin paljon, se on vähän niin ku semmonen vanha mies, joka on seniilinä jossain sairaalasängyssä, niin pakko nipistellä kaikkia sairaanhoitajia...

Miesjuontaja 2: (nauraa) Kaikkia mikä liikkuu.

Miesjuontaja 1: Samalla tavalla tää näkee vaan kauniita autoja joka paikassa ja hakee kontaktia.

YleX, 16.11.2010

Jos edellisessä katkelmassa maalailtiin miehen valloittamisen tarpeen perusolemusta ihmisen historiaa vasten, tässä esimerkissä valloittamisen tarve näyttäytyy ihmiselämän pituisena. Edes vanha mies ei pääse tarpeestaan eroon maatessaan ”seniilinä jossain sairaalasängyssä”.

Miehen valloittajapuoli korostuu aineistossa myös keskusteltaessa siitä, miten mies voi tehdä vaikutuksen naiseen tai minkälainen käyttäytyminen on kerännyt osakseen naisten huomiota. Yleensä mies on kiinnostunut naisista juuri seksuaalisesti. Seuraavassa katkelmassa mies on luvannut naiselle kalliita alusvaatteita pitkän ja koston ”poikien viikonlopun jälkeen”, mutta hänellä on kahtalaiset motiivit:

Miesjuontaja: Mut ku tyttöystävä ties mitä on tulossa, niin mä sain kaikki anteeksi.

Naisjuontaja: Kuninkaallinen vastaanotto.

Miesjuontaja: Mä olin maailman paras jätkä. Ja te naiset ootte niin helppoja, et jos mä tuon esimerkiksi nyttien alusvaatteet *Victoria's Secretsistä*...

Naisjuontaja: Mm? Mm?

Miesjuontaja: ...jonkun pitkän viikon New Yorkin reissun jälkeen, niin nyt mä voin paljastaa sen, kun meillä on tässä kaikki kotona hyvin, niin, niin tarkoittaa suomenkielellä aa sitä, mä oon krapulapäisään aika paljon pyörinyt siellä *Victoria's*...

Naisjuontaja: Joo?

Miesjuontaja: ...*Secretsin* alusvaatekaupassa, koska siellä on pelkästään...

Naisjuontaja: Kuola valuen.

Miesjuontaja: ...kauniita naisia, kauniita alusvaatteita.

Naisjuontaja: Mm.

Miesjuontaja: Ne alusvaatekatalogit on jotain sellasta (huokailevat) hurmiota silmälle, että oksat pois.

Naisjuontaja: Näin.

Miesjuontaja: Ja sitten toiseksi, että kun hän nyt laittaa sitten nää seksikkäät alusvaatteet päälle, niin kyllähän se lahja on ikään kuin *minulle.

SuomiPOP, 16.11.2010

Miehen romanttisen eleen motiivit ovat itsekkäät ja seksuaaliset. Hänen toimintansa muistuttaa tunteettomuudessaan miltei ehdollistumista. Teresa de Lauretis (1984, 139–140) mukaan romantiikkaa ja erotiikkaa pidetään usein sukupuolittuneina alueina: naisten on ajateltu olevan kiinnostuneita romantiikasta ja miesten seksistä. Elokuviissa

naiset esitetään usein ikään kuin paikkoina miessankarin matkan varrella. (Sit. Pajala 2005, 153). Kyseisessä katkelmassa miesjuontajan paikkoina näyttäytyvät alusvaatemallit ja tyttöystävä, jonka luokse hän lopulta päätyy.

Vuorikiipeilijä Veikka Gustafssoniin liittyviä tekstejä tutkinut Niklas Vainio (2003, 71–74) on esittänyt, että muut miehet näyttäytyvät miehen kilpakumppaneina, kun hän kilpailee omasta maskuliinisuudestaan. Seuraavassa katkelmassa puidaan Keniassa tapahtunutta Englannin prinssi Williamin ja Kate Middletonin kihlausta. Siinä rakennetaan asetelma, jossa kilpaillaan kenties pikemmin maskuliinisuudesta kuin naisen valloittamisesta:

Miesjuontaja 1: (...) en mä tiedä minkä takii Keniassa, onkohan se nyt sitten ollu sen verran vetävän näköstä jatkää että William on miettiny "nyt tää täytyy liisata tää nainen koska..."

Miesjuontaja 2: [Nii se on joku näitte...]

Miesjuontaja 1: ..."ku on mahdollisuus siihen."

YleX, 17.11.2010

Äkkiseltään miesjuontajien vaalimassa yhteisöllisyydessä voisi nähdä särön. Nyt uhkan miesyhteisölle voi kuitenkin nähdä tulevan kenialaisten miesten taholta: yksi "meistä" länsimaalaisista miehistä on taistellut naisestaan afrikkalaisten kanssa. Aseena taistelussa on varsin perinteinen heteronormatiivinen instituutio, naisen kihlaaminen.

Kun puhutaan parisuhteesta, uskollisuus tuntuu olevan jossakin määrin osa myös miesihannetta, mutta ennen uskollista parisuhdetta tai sen jälkeen miehen on syytä satsata naissuhteissaan volyyymiin. Tämä korostuu miespuolisen radiojuontajan tekemässä "hernepurkkiteoriassa":

Miesjuontaja: (...) mä en sanois, että tää, tää on naiset teille. Tää on miesten juttu. Sovitaanko näin?

Naisjuontaja: (paheksuen) Aha.

(...)

Miesjuontaja: Eli ottakaa itsellenne / purnukka, purkki, te tiedätte semmonen perus.

(...)

Naisjuontaja: [Joo?] Joo?

Miesjuontaja: Otatte semmosen, ja aina kun *rakastelette jotain uutta naista, niin otatte hernepussista herneen...

Naisjuontaja: Mm?

Miesjuontaja: Ja laitatte sinne... kipon pohjalle.

(...)

Miesjuontaja: Sitten jossain kohtaa, kun tuntuu siltä että se ikään kuin *oikea herne, sopivan kypsä osui kohdalle (...) niin siinä kohtaan ei muuta kun vaan astelette alttarille, sanotte papille, että "tahdon" ja vielä kerran "tahdon"...

Naisjuontaja: Hui.
Miesjuontaja: ...ja sen jälkeen siitä alkaa elämä. (...) Eli aina kun oot avioliitossa, rakastelet naista, otat yhen herneen pois sieltä kiposta.
Naisjuontaja: M.
Miesjuontaja: Ja sitten jossain kohtaa, jonain kauniina päivänä, ku huomaat, että teidän avioliitosta *seksi on loppunut aivan täysin ja totaalisesti, niin jos pohja näkyy...
Naisjuontaja: M?
Miesjuontaja: ...niin sitten on asiat helvetin huonosti. (nauraa)

SuomiPOP, 17.11.2010

Miesjuontajan ”hernepurkkiteorian” mukaan miehen on suotavaa harrastaa seksiä mahdollisimman monen naisen kanssa, kun taas naisen osan voi ymmärtää vastakkaiseksi, sillä teoria on tarkoitettu vain miehille (”tää on miesten juttu”). Toisaalta naisella on teoriassa paikkansa miehen seksuaalisuuden toteuttamisen välineenä, valloitusten kohteena. Miesjuontajan teorian edustama naiskuva asettuu siis jonnekin siveellisyyden ja haureuden välille (ks. myös luku 6.2.3 *Huora ja madonna*).

6.1.3 Feminiininen mies

Maanantaina kaikilla kolmella kanavalla puhutaan edellisenä iltana lähetetystä *Tanssii tähtien kanssa* –viihdeohjelmasta, jossa julkisuuden henkilöt kilpailevat paritanssissa. Ohjelmasta otetaan ilo irti sekä SuomiPOPilla, Voicella että YleX:llä, vaikka sitä lähetetään kilpailevaan konserniin kuuluva MTV3. Kaikki kanavat nostavat esille sen, että yksi mieskilpailijoista on itkenyt suorassa lähetyksessä. Tulkitsen sen niin, että ohjelmissa käytetään sosiaalista kontrollia ja tehdään ”korjausliike” hegemoniseen maskuliinisuuteen vääränlaiseksi koetusta maskuliinisuudesta (ks. myös luku 6.6.2 *Homoseksuaalisuuden poissulkeminen*).

Eniten ohjelma puhuttaa *YleX Aamun* kahta miesjuontajaa, jotka ruotivat sunnuntaista ”farssia” värikkäästi. Miestanssijan itkeminen tulkitaan kiusalliseksi, sillä miehen liikuttumisessa ei ole tolkkua tanssikontekstissa. Miehen sallitaan kyllä liikuttua, mutta hyväksyttäväksi tehdään liikuttuminen vaikkapa sotajutuista tai suurista urheiluhetkistä:

Miesjuontaja 1: (...) Tanssii tähtien kanssa –ohjelmast vielä sen verran, että, et siin on kyl tollases julkises itkemisessä on se kaikkein keskeisintä, että millon sen tekee ja sit myös se, että jos sen tekee, nii se vaikuttaa kuitenkin viiden vuoden kuluttua todella kornilta.

Miesjuontaja 2: Mm... se on aivan totta. Se on aivan sama, jos sulla ois historia vaikkapa *Tenavatähti*-laulukilpailuista. Aina joku kaivaa sen jossain esille. ”Hei katsotaanpa hauska video...”

Miesjuontaja 1: Että jos viiden vuoden kuluttua Jukka Rasilan tanssi näytetään julkisesti isolle porukalle, ni kukaan ei ymmärrä miks se itkee.

Miesjuontaja 2: (nauraa) Ni. Se voi olla.

Miesjuontaja 1: Vaik se ois kuinka kaunista, nii se tilanne ei... se on vaan mennä niin voimakkaasti.

Miesjuontaja 2: Joo se ei toistu enää siis se tunnelma.

Miesjuontaja 1: Sit on olemassa sellasia asioita, jotka itkettää vuosikymmeniä. Siis joku tällainen urheilusuoritus.

Miesjuontaja 2: Vireeni kaatuu.

Miesjuontaja 1: Aivan, se itkettää aivan varmasti monia. Virén kaatuu, ja silloin ku Virén nousee, niin se itkettää vielä enemmän.

Miesjuontaja 2: (nauraa) Joo. Vaan sitten ku hän voittaa, niin sitten sitä vasta itketäänki.

Miesjuontaja 1: Jos ker... sotajutut tietysti ja tällaset on olemassa. Mut et jos mieltii esimerkiksi jotai niitä ihmisiä, jotka nous silloin vuonna 1997 *Titanicin* lopussa seisomaan ja valtoimenaan itkemään elokuvateatterissa, nii kyllä ne kaverit varmaan jaksaa muistuttaa siitä.

YleX, 15.11.2010

Mieskilpailijan itkeminen sijoitetaan samaan kategoriaan kuin liikuttuminen *Titanic*-elokuvasta tai ehkä romanttisista elokuvista ylipäätään. Katkelman jälkeen toinen juontajista kertoo naispuolisesta koulukaveristaan, joka itki aina kuultuaan *Titanicin* tunnuslappaleen, sillä hän ”niin palasi sinne laivalle”. Tämä sinetöi itkevän miehen paikan niiden naisten joukossa, joilla ei ole todellisuuden- ja suhteellisuuden tajua. Keskustelussa tullaan siis esittäneeksi nainen miehen vastapoolina ja alentaneeksi itkevä mies tuolle ”naisen tasolle”. Se, että itkeminen tanssiviihdeohjelmassa on ”aivan sama (kuin) jos sulla ois vaikkapa historia *Tenavatähti*-laulukilpailuista” asettaa miehen vastakohtaksi naisen lisäksi lapsen. Nainen ja lapsi asetetaankin helposti samaan kategoriaan, mistä enemmän luvussa 6.2.2 *Tyhmä nainen*. Lopulta juontajat löytävät miestanssijan itkemiselle perikalevalaisen selityksen:

Miesjuontaja 1: Niin, ihan kummallista. Se on varmaan semmonen väsymyksen... väsymystila. Se on vähän niin ku semmonen kännihulluuskohtaus niin ku kaveriporukassa.

Miesjuontaja 2: Itku-potkuraivari.

Miesjuontaja 1: Se yks joka lähtee aina (ulvoen) ”minä meen mereen...”

Miesjuontaja 2: (nauraa) Nii. Minä menen avantoon. Älkää tulko hakemaan. Paitsi tilatkaa taksi kohta.

YleX, 15.11.2010

Myös jalkapalloilija David Beckhamin maskuliinisuus kyseenalaistetaan eräässä *YleX Aamun* katkelmassa. Toinen miesjuontajista mieltii, missä kulkee raja miehelle hyväksyttävän ja ei-hyväksyttävän feminiinisyyden välillä:

Miesjuontaja 1: David Beckhamilla on kuulemma uusimpien tietojen mukaan tällanen tapa, että he jakavat nää tuoksut vaimon kanssa.

Miesjuontaja 2: Nii...

Miesjuontaja 1: Onks tää ihan ok?

Miesjuontaja 2: Mut jossain vaiheessa pariskunnat rupee tuoksuun toisiltaan. Se on vähän sama ku ihminen rupee näyttään omalta koiraltaan.

Miesjuontaja 1: Ai jaa?

Miesjuontaja 2: On on on. Eiks se oo se, se... se voi olla joko hajuste tai se on heidän kotinsa ominaistuoksu jota he leijailevat ympäristöönsä.

Miesjuontaja 1: Eikö kodin ominaistuoksu oo kuitenkin aina enemmän *naisen ku miehen?
*Toivottavasti!

Miesjuontaja 2: (nauraa) Nii-i... Mutta nainen kai sen päättää.

Miesjuontaja 1: Nii.

Miesjuontaja 2: Tahtomattaanki.

Miesjuontaja 1: Mutta kyllähä jos lakana tuoksuu naiselta, nii on se paljo, niin ku varmaan... varmasti paljo miellyttävämpää että...

Miesjuontaja 2: Niin mut siis... Sano-, sanopa et loppujen lopuks ne haisee siltä yhdessä.

Miesjuontaja 1: Mitä ihmettä..?

Miesjuontaja 2: Ne ei ole enää sinä ja minä, ne on vain *me.

YleX, 17.11.2010

Jalkapallotähden feminiiniselle puolelle löytyy jälleen heteronormatiivinen selitys: tällä kertaa heteroseksuaalisesta parisuhteesta, jossa nainen ja mies liittyvät yhteen ja muuttuvat yksiköksi. Toinen miesjuontajista kuitenkin toivoo, että jos miehellä ja naisella on yhteinen "ominaistuoksu", se määrittäisi naisen kautta. Tämä vahvistaa myyttiä naisesta luonnostaan feminiinisenä, ikään kuin naisen tuoksu olisi peräisin jostakin olemuksellisesta naiseudesta. Itkevä tanssija ja vaimonsa kanssa samaa hajustetta käyttävä jalkapalloilija ovat esimerkkejä poikkeavien mieskuvien "runttaamisesta" hegemoniseen mieskuvaan sopiviksi. Tätä voisi kutsua "tolkullistamiseksi", joka rinnastuu englannin käsitteeseen *sense-making*. Se tarkoittaa asioiden merkityksellistämistä tavoilla, joissa on kulttuuris-käytännöllisesti pohjattua mutta samalla omakohtaisesti koettua mieltä eli tolkkua. (Ridell 1998, 12.)

6.1.4 Sosiaalisen mieskuvaston haastamista

Miestanssijan kynelehdintä liittyy aamuohjelmissa yleiseen diskurssiin, jossa mieheyttä rakennetaan osoittamalla hyväksyntää tai rohkaisua maskuliinisina pidetyille ominaisuuksille ja vieroksuntaa tai paheksuntaa feminiinisinä pidetyille ominaisuuksille. Näin rajataan pois sitä, mikä ei kuulu hegemoniseen maskuliinisuuteen. Tätä perin yhtenäistä mieskuvastoa kuitenkin myös haastetaan.

Lähes itseoikeutettu mieskuvan haastaja aineistossa on pop-artisti Antti Tuisku, jota käytetään usein esimerkkinä "vääränlaisesta" mieheydestä mutta joka onnistuu myös laajentamaan mieskuvastoa (vrt. luku 6.8 *Muu fyysinen seksuaalisuuskuvasto*).

Seuraavassa katkelmassa "vääränlainen" mies kuohitaan SuomiPOPin *Aamulypsyssä*:

Miesjuontaja: Hei, ikäviä uutisia. Siis Antti Tuiskuhan on ehdottomasti yks suurimmista faneista täs tämän vuoden *Tanssii tähtien kanssa* -ohjelmassa. Tänään iso otsikko etusivulla: "Tanssisuosikki Antti Tuisku leikkaukseen".

(...)

Miesjuontaja: Mä olin silleen et herran jumala, et onko nyt tultu siihen tilanteeseen, et Antti on todella menossa napsasemaan ikään ku ylimääräiset pois.

Naisjuontaja: (tauko, huokailee tai melkein nauraa) Jaajo! Ethän sä nyt (naurahtaa), ethän sä nyt tommosta voi sanoo.

Miesjuontaja: Ei mut hänellähän on todella semmonen, aika semmonen *kimeä ääni. (...)

SuomiPOP, 17.11.2010

Katkelmasta käy ilmi, että penis on ikään kuin ylimääräistä miehessä, jota pidetään feminiinisenä ja joka siksi mielletään homoksi. Antti Tuiskun edustama mieskuva esiintyy aineistossa kuitenkin myös hyväksyttävänä:

Naishaastattelija: Antti Tuisku, sun musavideon kuvaukset on alkamassa justiinsa. Mitäs tänään tapahtuu?

Mieshaastateltava: Me ollaan täällä Maikkarin filmihalleilla ja tässä paraikaa... mua yritetään tolla... meikkisudilla sutia ihmisen näköseksi tälle näin (naurahtavat) aamu-, aamuherätyksen jälkeen, ja, ja ollaan kuvaamassa tosiaan / *Hyökyaalto-* musiikkivideota.

(...)

Naishaastattelija: Mm. Kerro vähän sun aikataulusta, sun *elämänrytmistä ylipäättänsä. Sä siis teet musavideoita, ja keikkoja, ja sit sä oot *Tanssii tähtien kanssa* -ohjelmassa, ja teet kaikkea mahdollista. Miten sä ehdit? Oot sä vielä ihan täysjärkinen? (naurahtaa)

Mieshaastateltava: (huokaisee) No, jotakuinki. Tän viikon maanantaina oli ensimmäine vähän vaikee päivä. Sellanen, että... et tuli vähän itkuki tuolla tanssistudiolla. Mulla ei käytännössä katsoen ole tällä hetkellä mitään muuta elämää (naurahtaa vaikeasti) kun tää kilpailu, mun keikat, ja... ja levyn... kautta kaikki tää videon kuvaukset ja promotyö mitä siihen liittyy. Mut mie en valita. Ainut mistä mulla tulee välillä väsyneenä vähän paha mieli on se että mie tipahan kaikesta hauskaista mitä miun kaverit tekee. Et mie oon ollu mukana suunnittelemassa ja perustamassa meiän sähköjoukkuetta ja... esimerkiksi kaveripiirissä. Ja nyt ku ne treenit alkaa, nii (vaikeroiden) mie en pääse sinne.

Naishaastattelija: Voi eii... Onks tää ihan uus juttu vai?

Mieshaastateltava: Tää on ihan uus juttu. Ja sitte, pojat vielä vähän silleen niin ku kuittailee mulle siitä, ja mie sanon et nyt oikeesti, mun huumori ei niin ku riitä tähän (...).

Voice, 17.11.2010

Katkelmasta tulee luontevasti esille, että myös miehen subjekti-asemasta on mahdollista tulla meikatuksi ja itkeä väsymystään työkiireiden keskellä. Naispuolisella toimittajalla on myötätuntonen asenne haastateltavaa pop-artistia kohtaan. Vaikka kyseessä on radion aamuohjelma, haastattelutyylillä tuo mieleen naistenlehtigenren, jossa toimittaja pääsee lähelle haastateltavaa ja suhtautuu tähän empaattisesti.

Toisaalta mieshaastateltava pehmentää meikatuksi tulemista sanomalla, että hänet täytyy saada "ihmisen näköseksi (...) aamuherätyksen jälkeen". Siitä välittyy ajatus, että meikkaaminen itsessään ei tulisi kyseeseen miehen kohdalla, vaikka meikki kuuluu niin naisten kuin miestenkin televisioesiintymisiin.

Haastateltavan maskuliinisuutta tukee se, että hän on perustanut kavereidensa kanssa sählyjoukkueen. Sitä ei kuitenkaan tuoda järin maskuliinisella tavalla esille, vaan sählyjoukkue representoi päinvastoin yhdessäoloa kavereiden kanssa, ei esimerkiksi kunnossa pysymistä tai paineiden purkamista, joita voisi pitää maskuliinisempina rationaaleina. Jopa miespuolisten pelikavereiden kuittailuun suhtaudutaan tässä katkelmassa "tosissaan", mikä ei tue kuvaa homososiaalisesta yhteisöstä, jossa miehet puhuisivat aina samaa kieltä.

Jos edellisen katkelman erikoisuus piilee siinä, että mies ja urheileminen representoituvat vähemmän maskuliinisina kuin aineistossa yleensä, seuraavan katkelman erikoisuus on se, että naisen ja miehen roolit vaihtuvat ainakin osittain. *YleX Aamun* miesjuontajat leikittelevät ajatuksella, että toinen miesjuontajista päätyisi asumaan saman katon alle naispuolisen pop-artistin kanssa:

Miesjuontaja 1: Siinä kun sä Duffyn paitaa silittäisit, nii sen ominaistuoksu aina pöllähtäis välillä sieltä, jos höyrytoiminto ois silitysraudassa päällä. Vai mitä Matti? Kosk sä *nimenomaan silittäisit Duffyn paidat, jos sä asuisit Duffyn kanssa.

Miesjuontaja 2: Niin silittäisin.

Miesjuontaja 1: (huutaa) [Matti] silitä mun keikkapaidat!

Miesjuontaja 2: "Joo joo." Ja sit mä suihkuttelisin ruusuvettä tähän paidan päälle hieman ja sitten... (äännähtää) vetelisin semmosella vanhan kansan hellalla lämmitettävällä silitysraudalla... (naurahtaa)

Miesjuontaja 1: Polttaisit samalla sikaria.

Miesjuontaja 2: Nii. Kyllä.

Miesjuontaja 1: (miehekkäästi) Beibe mä duunaan sulle vähän paitaa.

Miesjuontaja 2: Silittäisin ensin hänen sanomalehtensä, jotta hänen kauniit sormensa eivät musteesta tummuis.

YleX, 17.11.2010

Katkelma yhtäältä vastustaa sitä perinteistä sukupuolijärjestystä, jossa nainen silittää miehen paidat. Käsityksen vanha-aikaisuus korostuu, kun katkelmassa viitataan "vanhan kansan" käyttämiin silitysvälineisiin. Toisaalta tämäkin katkelma uusintaa sitä, että nainen on feminiininen ja miehen seksiobjekti. Mies suihkuttelee naisen paidalle "ruusuvettä" ja pääsee nauttimaan naisen tuoksusta – jota jälleen pidetään ominaisena naiselle ("ominaistuoksu aina pöllähtäis välillä sieltä"). Naisen herkkää feminiinisyyttä varjellaan niin perusteellisesti, että edes hänen sormiensa ei tarvitse tummaa sanomalehden sivujen kääntelemisestä.

Silittävä alfauros kuitenkin selviää "nurinkurisesta" tilanteesta lopulta vaarantamatta omaa maskuliinisuuttaan. Maskuliinisuutta korostetaan esimerkiksi polttamalla sikaria, jota käytetään joskus fallossymbolina. Lisäksi ne verbit, joita käytetään silittämisestä, viittaavat slangissa myös yhdyntään: *vedellä* ja *duunata*.

6.2 SOSIAALINEN NAISKUVASTO

Erittelen seuraavaksi sosiaalista naiskuvastoa neljässä kohdassa. Tässäkin alaluvussa viitataan mieskuvastoon silloin, kun se näyttyytyy naiskuvastoa täydentävänä tai sille vastakkaisena.

Sosiaalinen naiskuvasto on esitetty luvuissa 6.2.1 *Tunteellinen nainen*, 6.2.2 *Tyhmä nainen*, 6.2.3 *Huora ja madonna* ja 6.2.4 *Sosiaalisen naiskuvaston haastamista*.

6.2.1 Tunteellinen nainen

Aineistosta syntyvä naiskuva on hyvin emotionaalinen tai sentimentaalinen, mikä asettaa sen selkeästi vastakkain mieskuvan kanssa. Tämä ilmeni jo luvussa 6.1.3, jossa tunteellisuus näyttöytyi feminiinisen miehen piirteenä. Kun kävin aineistoa läpi, löysin paljon katkelmia, joissa esitettiin nainen (yli)tunteellisena, (yli)herkkänä, hysteerisenä tai romanttisena. Hienovaraisimmillaan naisen tunteellisuus näyttöytyi lyhyinä kommentteina, huudahduksina tai äännähdyksinä, jotka viestivät innostusta, kauhistusta tai paheksuntaa.

Nainen liikuttuu tai innostuu aineistossa lukuisista eri asioista, kuten koirista, elokuvista, palkintopuheista, vauvauutisista ja romanttisista eleistä. Kuva on suhteellisen yhtenäinen, vaikka sitä jossakin määrin myös haastetaan. Alla olevista katkelmista ensimmäisessä naiskuvaa rakentaa miesjuontaja ja toisessa naisjuontaja:

Meillä oli koulussa yks tyttö, joka aina kun kuulu sitten tää Celine Dionin *My Heart Will Go On*, nii hän hieman ehkä kynelehti ja sano että "Mää niin palaan sinne laivalle..." (naurua) Että nyt pikkasen takapakkia, et sä oot käyny kattoon yhen leffan, tosin kaks kertaa mutta että... "mä niin palaan sinne laivalle".

Miesjuontaja, YleX 15.11.2010

Mulla oli äsken semmonen liikuttava hetki tossa viereisessä huoneessa. Kun mä otin Ilta-Sanomat käteen, ja sitten tässä lukee "koko Litin huikea maajoukkueura. Kiitos Jari". (...) Ja sitten *Näkökulmassa* vielä (lässyttäen) Janne Kosonen on kirjottanu tosi kauniisti... kauniisti Litmasesta. Mää en kestä.

Naisjuontaja, Voice 17.11.2010

Aineiston perusteella nainen lähestyy asioita pikemmin emotionaalisesti kuin rationaalisesti. *Titanic*-katkelmaan viittasin jo aiemmin havainnollistaakseni sitä, miten todellisuuden- tai suhteellisuudentajun puute yhdistetään naiseen (ks. luku 6.1.3 *Feminiininen mies*). Jari Litmasta käsittelevän katkelman nostan esimerkiksi siitä, miten nainen lähestyy maskuliinista aihetta feminiinisellä otteella: nainen liikuttuu vähintään yhtä lailla urheilutoimittajan sanoista kuin itse urheilusta. Tapaus liittyy jalkapallomaaootteluun, ja vaikka Voicen naisjuontaja esiintyy siitä keskusteltaessa myös asiantuntijana, hänen edustamansa naisasiantuntijuus on emotionaalista. Miehenkin on hyväksyttyä liikuttua urheilusta, mutta niin käy vain erityisissä tilanteissa, kuten feminiinistä miestä käsittelevässä luvussa Lasse Virénin kaatuessa olympialaisissa.

Naisen emotionaalisuus muistuttaa usein lähestulkoon lapsen representaatiota:

Naisjuontaja: Mulla on vähän sellai, nyt jo semmonen, niin ku lähtöfiilis.

Miesjuontaja: Onko semmonen "iik, mä en kestä"-olo?

Naisjuontaja: Mulla on joka päivä "iik, mä en kestä"-olo.

Miesjuontaja: Niin on.

Naisjuontaja: Kyllä sä mut tunnet. Siksi sä aina matkitki mua sillä lailla.

Voice, 17.11.2010

Naisjuontaja viittaa katkelmassa radioaseman tulevaan risteilytapahtumaan. Nainen odottaa matkaa malttamattomana kuin lapsi, kun taas mies näyttäytyy vakaana ja rauhallisena (ks. myös luku 6.2.2 *Tyhmä nainen*). Naisen ylireagoiminen korostuu, kun se esitetään miehen matkimisen kohteena. Seuraavassa SuomiPOP:n katkelmassa kontrasti rakentuu hysteerisen naisen ja vakaan miehen välille:

Miesjuontaja: (...) Mä olen kerran lentänyt hänen kanssaan Ranskaan ja sieltä, sieltä...

Naisjuontaja: [Voi ei te molemmat te molemmat lentopelkoset niinkö?]

Miesjuontaja: Eei mulla oo lentopelkoa ollenkaan.

Naisjuontaja: [Eeii] tietenkään.

- Miesjuontaja: Ei mutta tota lennettiin sieltä takas päin, niin täytyy sanoa, että hän aika lujaa puristi mua kädestä.
- Naisjuontaja: / Okei.
- Miesjuontaja: Siinä oli ihana, ku hän kysyi vaan, että "saanks mä pitää kädestä", mä olin silleen, et "hei, sä oot Hanna Pakarinen come on".
- Naisjuontaja: Sä saat pitää ihan mistä sä haluat.

SuomiPOP, 17.11.2010

Miesjuontaja kiirehtii korjaamaan naisjuontajan käsityksen, että hän olisi itse lentopelkoinen, mille vaihteeksi naisjuontaja mahtaillee. Kyseessä oleva naispuolinen pop-artisti sen sijaan näyttäytyy pelokkaana ja mieheen tukeutuvana. SuomiPOPin *Aamulypsyn* tyylille uskollisena jännite rakennetaan miesjuontajan ja ulkopuolisen naisen, ei siis naisjuontajan, välille. Naisjuontajan kommentti on tulkittavissa pikkutuhmaksi ("sä saat pitää ihan mistä sä haluat"), ja miesjuontaja tarttuukin siihen hanakasti katkelman jälkeen (ks. myös luku 6.7.2 *Pikkutuhmaa aamutuimaan*).

Seuraavassa katkelmassa pääsee valloilleen naisen romanttinen puoli: miesjuontajan liikuttava palkintopuhe RadioGaalassa on saanut naiskuuntelijat pauloihinsa.

- Miesjuontaja: Se on tosi harmi, et mä seurustelen nyt ku mä oon sit näyttäny kuinka tunteellinen mä oon, koska siis nythän mä oisin täydellinen uros, siis kaikille naaraille. Siis mä oon mies, joka uskaltaa itkeä.
- Naisjuontaja: Näin justiinsa.
- Miesjuontaja: Ja sitten vielä sopivan renttu, niin ku sä sanoit.
(...)
- Naisjuontaja: Kyllä, sä otat niin ku viinaa ihan reippaasti, ja häivyt reissuilles toisinaan vähän pidemmäksi aikaa, et sulle voi niin kun nalkuttaa.
- Miesjuontaja: Niin, koska se on tosi tärkeä parisuhteelle...
- Naisjuontaja: On!
- Miesjuontaja: ...et on joku kelle nalkuttaa.
- Naisjuontaja: Se on semmonen tukipilari. (nauravat) Onnistuneen parisuhteen tukipilari.
- Miesjuontaja: Kyllä. Mut sit mä pystyn myös sitten myöntämään erheeni, virheeni, ostan kalliita lahjoja saadakseni omantunnon puhtaaksi.
- Naisjuontaja: Joo.
- Miesjuontaja: Plus et mä osaan pyytää anteeksi.
- Naisjuontaja: Niin, ja vähän lässyttää.
- Miesjuontaja: (köyhäilevästi) Älä nyt hei viitti.

SuomiPOP, 18.11.2010

Vaikka miehen emotionaalisuus on katkelman liikkeelle paneva voima, siinä palataan jälleen naisen emotionaalisuuteen. Miehestä tulee valloittaja, jonka toiminnan perimmäiset motiivit ovat muualla kuin emotioissa: olla "täydellinen uros (...) kaikille

naaraille”. Tähän yksityiskohtaan kätkeytyy ajatus alfauroksesta, joka kerää ympärilleen mahdollisimman paljon ”naaraita” ja jota seurustelusuhde naiseen pidättelee. Kommentti sulkee lisäksi pois toiset ”urokset” valloittamisen kohteina. Itkeminen on tällä kertaa hyvin erilaisessa kontekstissa kuin aikaisemmin käsitellyssä tanssikilpailussa: nyt ei itke tanssista liikuttunut mies vaan kalevalainen mies, joka ottaa viinaa, käy reissuillaan, myöntää virheensä ja voittaa naisen sydämen kalliilla lahjoilla. Samalla rakentuu kuva naisesta, joka kaipaa mieheltä noita ominaisuuksia, sillä tällainen on ”täydellinen mies”. Johonkin kuitenkin vedetään raja: miesjuontaja ei sentään omien sanojensa mukaan lässytä.

Liian pitkälle vietyä romantiikkaa tuntuu ainakin miesjuontajan mielestä syövä miehen uskottavuutta, kun taas nainen kaipaa sitä (ks. de Lauretis luvussa 6.1.2 *Valloittajamies*). Romantiikasta ammennetaan aamuohjelmien keskusteluissa muutenkin. Voicen *Viihdeuutisissa* käydään läpi julkkisparin avioeroa:

Miesjuontaja: (...) Kuinkas kauan *tuo liitto kestikään?
Naisjuontaja: Noo... kolme vuotta. Ne kihloutu 2006 ja meni naimisiin Ranskassa. (tyttömäisesti) Oikeen ihanissa prinsessahäissä vuonna 2007. Ja Longoria hehkutti vielä tämän vuoden syyskuussa, että miten onnellisia ja rakastuneita he ovat.

Voice, 18.11.2010

Miesjuontaja painottaa sanaa *tuo*, mikä antaa ymmärtää, että kyseisillä julkisuudenhenkilöillä tai julkkiksilla ylipäätään on takanaan useita avioliittoja. Kommentista kuultaa epäromanttisen miehen väheksyvä suhtautuminen avioliittoon, kun taas naisjuontaja keskittyy liiton romanttisiin puoliin: prinsessahäihin ja siihen, kuinka onnellinen pariskunta oli vielä pari kuukautta aikaisemmin. Tässä kohdassa on syytä huomauttaa, että *Viihdeuutiset* toimitetaan Voicella niin, että juontaja esittää uutistoimittajalle kysymyksiä ja tämä vastaa niihin ja kommentoi niitä. Miehen kysymys vaikuttaa epäilemättä ”töksähtävältä” myös formaatin takia. Kuvaa epäromanttisesta miehestä tukee aineistossa kuitenkin lukuisat muutkin kohdat. Seuraavassa katkelmassa mies on suorastaan ”romantiikan tappaja”:

Miesjuontaja 1: Mul tulee tästä Apulannan Hiekka–biisistä muuten aina mieleen se hetki ku *Kauniissa ja Rohkeissa*, mä en tiedä minkä takia se Brooke oli jossain sairaalassa, mutta se Ridge toi sinne *vadissa hiekkaa ja tuo... dippaili sen sormia sinne, koska se ei päässy muuten rannalle ja se oli ihanan romanttista. Todella synkkä...

Miesjuontaja 2: Heittäis suolavettä vielä naamalle ja...

Miesjuontaja 1: Joo.

Miesjuontaja 2: ”Osta kylmä limsa”.

YleX, 18.11.2010

Katkelma pönkittää karskia mieskuvaa jo siksi, että siinä pidetään pilkkana saippuaopperaa, jota pidetään naisiin vetoavana televisiosarjagenrenä. Katkelmassa kyseenalaistetaan yliromanttinen ele, jonka sarjan mieshahmo tekee sairaalassa makaavalle naishahmolle, ja kehitellään kohtaukselle epäromanttinen loppu. Miehet tavallaan muuttavat "naisten" saippuaopperagenren "miesten" mustaksi komediaksi.

Mies voi häivyttää romanttisuuttaan ja siten korostaa maskuliinista seksuaalisuuttaan myös pelkistämällä seksin aktiksi tai vaihdon välineeksi. Seuraavassa katkelmassa keskustellaan naistenlehden artikkelista, jossa käsitellään asioita, joita naiset "luulevat tietävänsä seksistä mutta ovat väärässä":

- Miesjuontaja: (...) Yks on esimerkiksi se, et molempien pitäis saada.
Naisjuontaja: No... (avaa ääntään)
Miesjuontaja: Ja et seksis pitäis olla esileikki. Näissä asioissa naiset te olette väärässä.
Naisjuontaja: [No niin.] (huokaisee)
Miesjuontaja: Ei tarvitse silloin ku siitä maksaa.
Naisjuontaja: Nythän mejän ei enää tarvi käsitellä tota tutkimusta.
Miesjuontaja: Silloin ku raha vaihtaa omistajaa, niin silloin ei todella tarvitse molempien nauttia siitä.

SuomiPOP, 18.11.2010

Jos aikaisemmissa katkelmissa nainen esitettiin romantikkona, tässä nainen esitetään seksityöläisenä, jolla ei ole sananvaltaa siihen, millaista seksin tulisi olla. Valta on sen sijaan miehellä. Katkelman maalailemassa patriarkalisessa sukupuolikuvaustossa mies on dominoiva, seksiä haluava ja sosiaalisesti naisen yläpuolella (=ostaja); nainen on puolestaan dominoitu, seksiä antava ja sosiaalisesti alapuolella (=myyjä).

6.2.2 Tyhmä nainen

Tämän otsikon alla käsittelen lukuisia teemoja, jotka luovat kuvaa jollakin tapaa naisesta miestä alempiarvoisena. Aineistossa nainen saatetaan esittää tyhmänä tai tietämättömänä, mikä kulkee usein käsi kädessä sen kanssa, että mies esitetään tiedonlähteenä. Nainen esitetään usein myös kömpelönä tai teknisesti kykenemättömänä. Nainen on miehen varassa, ja mies saattaa esiintyä isällisenä naisen rinnalla. Tähän liittyy myös tytöttely sekä naisen representoiminen lapsellisena tai lapsenomaisena, mitä sivuttiin jo edellisessä alaluvussa.

Aineistoon ei lukeudu katkelmia, joissa puhutaan asioista, jotka eivät liity suoraan tutkimuskohteeseen eli sukupuolen ja seksuaalisuuden representaatioihin. Siksi en pysty

arvioimaan kokonaisuutena sitä, miten nainen tai mies representoidaan aamuohjelmissa tiedonlähteenä; onhan usein esimerkiksi uutistoimittaja nainen. Olen kuitenkin sisällyttänyt aineistoon sellaisia katkelmia, joissa nainen tai mies on puhunut asioista korostetusti oman sukupuolensa edustajana tai sukupuolet ovat nousseet esiin toisilleen vastakkaisina. Sukupuolittuneiden aiheiden käsittelystä olen voinut tehdä jonkinlaisia johtopäätöksiä.

Naisen tietämättömyys etenkin suhteessa mieheen käy ilmi seuraavasta katkelmasta, jossa naisjuontaja on turvautunut miesuutistoimittajan apuun, kun hänen on pitänyt opetella ääntämään vierasperäisiä paikan- ja muita nimiä:

Naisjuontaja: Mm... Meijän uutismies Masa on niin siis täydellinen tyyppi.

Miesjuontaja: Okei?

Naisjuontaja: Mitä tahansa, niin ku et jos mulla on joku hätä ja mä pyydän häneltä jotain, nii hän aina ojentaa kätensä. Kuten myöskin tällä kertaa. Mä oon siis tekemässä tämmöstä pitkää spiikkiä yhteen / hyväntekeväisyystapahtumaan...

Miesjuontaja: M-h?

Naisjuontaja: ...ja täällä on hirmuvaikeita paikannimiä ja bändinimiä ja kaikkia semmosia mitä siis mää en yksinkertaisesti vaan osaa / ääntää.

Miesjuontaja: Joo?

Naisjuontaja: Sitten mä menin näitten lappujen kans sinne: (kirikkaasti) "Uutis-Masa, voit sä jotenki auttaa mua?" Niin nyt mä oon saanu nää laput takas niin et näitten vaikeitten nimien kohdalla ne on kirjoitettu tälleen niin ku suomalaisittain just niin ku ne lausutaan.

(...)

Miesjuontaja: Okei just joo joo. Vähän niin ku englannin kirjoissa silloin vauvoina.

SuomiPOP, 17.11.2010

Katkelma on tyyppiesimerkki siitä, miten ohjelmissa vallitsevan mieskuvan mukaan miehellä on paremmat tiedot kuin naisella. Tällaisia katkelmia löytyy myös esimerkiksi visailujen yhteydestä, jolloin mieskilpailijoiden odotetaan vastaavan kysymyksiin paremmin kuin naisten, etenkin jos kysymykset liittyvät urheiluun tai muuhun sukupuolittuneeseen alueeseen.

Yllä olevan katkelman alussa käy ilmi, että miehen apu on naiselle aina käytettävissä ja nainen voi luottaa siihen. Naisjuontaja korostaa avuttomuuttaan puhumalla korostetun tyttömäisesti, mikä kuuluu äänenpainoissa ja nousevissa intonaatioissa. Toisaalta, kuten Katja Valaskivi (2006, 276) kirjoittaa, ironialla ja parodialla nainen saattaa myös ottaa etäisyyttä naiseuden kliseisiin, mikä voi tapahtua muun muassa liioittelemalla naisellisia eleitä. Miesjuontaja vie leikinlaskun asteen verran pidemmälle sanomalla naisjuontajan

muistilapuista, että ne ovat kuin ”englannin kirjoissa silloin vauvana”. Nainen asetetaan älykkyydessä lapsen tasolle.

Naiseen viitataan usein myös muilla tavoin kuin tiedollisesti yksinkertaisena. Torstaina tutkitulla tunnilla missin poikaystävälleen lähettämät Facebook-viestit ovat huumorin lähde. Jo aiheen nouseminen keskusteluun kertoo siitä, että tällaisen naiskuvan viljeleminen on hyvää viihdettä.

Miesjuontaja: Viivi Pumpanen on vahvistanut seurusteluhuhut ja söpöilee Facebookissa.
Naisjuontaja: Kyllä, tämän päivän iltapäivälehdet kirjoittaa, että Viivi on löytänyt rinnalleen uuden rakkaan. (...) pariskunta kirjoittelee toisilleen melko siirappiseen sävyyn. Teksteissä käytetään muun muassa sanoja mussu ja hönönaama.

Voice, 18.11.2010

Aineiston aikarajauksen ulkopuolelle jää katkelma, jossa naistoimittaja lukee missin viestejä tätä matkien. Toisella kanavalla myös missin ex-poikaystävää pidetään pilkkana, mitä saattaa ruokkia se, että hänet tunnetaan myös mallina (ks. luku 6.3 *Fyysinen mieskuvasto*). Vaikuttaa siltä, että mitä feminiinisempi nainen tai mies on, sitä tyhmempänä häntä pidetään. Sen, että naisjuontaja parodioi missiä, voi toki jälleen nähdä perinteisen naiskuvan haastamisena ja ”missinaiseuden” kyseenalaistamisena.

SuomiPOP:n *Aamulypsyssä* miesjuontaja esiintyy kokemustensa pohjalta jatkuvasti asiantuntijana ainakin seksiasioissa, mikä luo miehestä kuvan paitsi tietävänä myös naista seksuaalisempänä. Miesjuontaja tosin jakaa ohjeita naisten lisäksi mieskuuntelijoille. Nainen esiintyy miehen varassa myös käytännön asioissa: eräässä katkelmassa nainen on lähtenyt veneilemään vain ”sukkahousuissa ja lyhyessä farkkuhameessa”, ja mies antaa hänelle ritarillisesti haalarinsa (Voice 17.11.2010).

Seuraavissa katkelmissa miesjuontaja on auttanut naista tekemään pintaremonttia, ja keskusteluun nivoutuu paljon myyttejä miehistä ja naisista niin sosiaalisesti kuin fyysisesti:

Miesjuontaja 2: (...) Mutta siis, hän on aika tällanen lyhyt, tai siis varreltaan ei niin mittava, ja näin ollen katon paklaaminen, eli tasotteen levittäminen, se... sitten siunaantui meikäläisen hommaksi, koska tuota vartta on hieman enemmän. Ja hän ei siis edes tikkaiden ylimmältä portaalta yltänyt sinne... kattoon tasotetta laittamaan.

Miesjuontaja 1: Mut se on hyvä et sill on kaveripiirissä tommonen vähän pidempi äijä, ja sä sitten nousit ritarillisesti... tikapuita ylöspäin, ja...

(...)

Miesjuontaja 1: (...) Sit se mikä on kaikkein... perversseintä tässä, et et ku nainen remontoi, niin niillä on yleensä *parempi työkalupakki ku *sulla...

Miesjuontaja 2: Niin on. Ja se oli vielä jotain lainavehkeitä. Ärsytti *niin paljon.

Miesjuontaja 1: Siis, no ku siis, mä en ymmärrä, onks tää niin ku tämmönen isän, koska yleensä isät hankkii nää... jossain vaiheessa, tai voi olla että jotku naiset jopa *itse, mut onks se tämmönen niin ku viiminen *siveysvyö, mikä tavallaan hankitaan, et jos tulee poikaystävä paikalle ja ryhtyy remontoimaan, niin se *näkee sen työkalupakin, et "tähän sun pitäis yltää" (...).

(...)

Miesjuontaja 2: (...) ku mä hikoilen siellä tikkaiden yläpäässä, niin kysymys joka kuuluu sieltä olohuoneen puolelta: "Matti, syövyttääkö tärpähti muoviva?" (Miesjuontaja 1 nauraa) Sull on muovipullo kädessä jossa on tärpähtiä.

Miesjuontaja 1: Aijajai.

Miesjuontaja 2: Mull oli hetken aikaa semmonen olo että ku *isällä jossain vaiheessa, ku kouluttaa... kasvattaa tytärtään, että...

YleX, 17.11.2010

Remonttiapuna ollut miesjuontaja huomauttaa katkelmien ulkopuolella, että hänet oli kutsuttu tekemään remonttia, vaikka hän ei "ole mikään remonttimies". Ensimmäisestä katkelmasta käykin ilmi, että nainen ei sovellu remontoimaan *kokonsa* puolesta. Naisen ja miehen kokoero tekee remontista "luonnostaan" miesten hommaa, vaikka mies ei mikään remontoija olisikaan. Luonnollisen etulyöntiaseman lisäksi miehellä on tiedollinen etulyöntiasema, kuten lopussa esitetään ("Matti, syövyttääkö tärpähti muoviva?").

Näissäkin katkelmissa nainen tarvitsee miehiä: hän on ensin isänsä ja sitten miespuolisen ystävänsä varassa. Toinen miesjuontaja tulkitsee, että naisten hyvin varustetut työkalupakit ovat isien jättämiä "siveysvöitä", joita poikaystäväkokelaat arastelevat. "Siveysvöyön" voi nähdä miehen vallan ulottamisena naisen seksuaalisuuteen ja työkalupakin fallossymbolina miesten välisessä varustekilpailussa, joskin katkelmassa avataan myös mahdollisuus, että nainen olisi hommannut pakin itse. Tämä esitetään kuitenkin epätodennäköisenä ("voi olla että jotku naiset (hankkii) *jopa* itse"). Sen, että isä jättää työkalupakin merkiksi remontoimaan tulevalle miehelle, voi puolestaan nähdä ilmentävän jatkumoa naisen elämässä, jossa hän siirtyy isänsä huostasta mies(puolisen)ystävän huostaan. Viimeisessä kappaleessa palataan vielä isyysteemaan viittaamalla isän auktoriteettirooliin ("kouluttaa ja kasvattaa tytärtään"), joka on nyt säilytetty miespuoliselle ystävälle. Kaiken kaikkiaan isyys on aineistossa vähemmän esillä kuin äitiys, ja äitiys esitetään autoritäärisen isyyden sijaan pehmeällä korostuksella: siihen liitetään yleensä hoivaaminen ja arkinen vastuunkanto (ks. myös luku 6.2.3 *Huora ja madonna*).

Nainen esitetään aineistossa teknisesti kykenemättömänä myös Facebookin, kännykän ja studiotekniikan käyttäjänä. Välillä nainen esitetään luonnostaan kömpelönä: nainen jumittuu muun muassa farkkuhameestaan kiinni pyörään ja kompuroi huonekaluihin. Seuraavassa poliisin haastattelussa naisen käytös esitetään epäsuoremmin kömpelönä:

Mieshaastattelija: (...) saaks naiset meikata ratissa?

Miespoliisi: No siis, kaikki mikä häiritsee sitä varsinaista ajamista, niin se on kiellettyä. Että oli se sitten mitä tahansa, jos se vaarantaa sitä liikenneturvallisuutta, niin sitä ei saa siel tehdä, vaikka sitä erikseen ei nyt oo kiellettykään siellä. Eli jos meikkaa häiritsevästi, nii se on kiellettyä (nauraa), mutta jos sen onnistuu tekeen niin, että se auto pysyy hallinnassa ja muiden on turvallista mennä, niin kyllä se mun mielestä on sallittua sillon.

Mieshaastattelija: Eli häiritsevä meikkaaminen ei tarkoita sitä, että meikkaa *liikaa?

Miespoliisi: Joo ei, ei. (nauravat) Kyllä se on niin ku enemmänkin se, että sitten ku se auton käyttö unohtuu siinä, että vetää sitä plakkia naamaan, niin se on se ongelma.

Voice, 16.11.2010

Katkelmassa naisen meikkaaminen ratissa nostetaan esille liikenneturvallisuutta vaarantavana tekijänä. Haastateltava miespoliisi sanoo, että meikkaaminen on kiellettyä, kun "auton käyttö unohtuu siinä". Nainen esitetään ihmisenä, jolla ei ole autoillessa aina tilannetajua, kun taas miespoliisi esiintyy järjen äänenä.

Useissa aiemmissa katkelmissa nainen on asetettu myös sosiaalisesti alempiarvoiseksi kuin mies. Hannele Koivunen (1995, 14) esittää, että nykyinen käsitys naisen alempiarvoisuudesta ja miehen johtoasemasta on peräsin Raamatun Eeva-myytistä, jonka mukaan Eeva luotiin miehen kylkiluusta ja hän otti vastoin Jumalan kieltoa hedelmän hyvän ja pahan tiedon puusta. Koivusen mukaan useimmissa uskonnollisissa myyteissä korostetaan naiseuden ja mieheyden, feminiinisen ja maskuliinisuuden, eroavaisuutta, josta on historian kuluks johdettu myös naisen ja miehen eriarvoisuus. Palaan Raamatun mytologiaan vielä seuraavassa luvussa (6.2.3 *Huora ja madonna*).

Vieraita paikannimiä opetellut naisjuontaja asetettiin tämän luvun alussa vallan vauvan tasolle tietojensa puolesta. Paitsi lapsena nainen esitetään aineistossa myös lapsellisena:

Miesjuontaja: Samoin kuin tyttöystäväni kaksytkaksvuotislahja... (Naisjuontaja huokaa) ...minkä unohdin. Se on muuten semmonen juttu arvon miehet, et pankaa kalenteriin. Eritoten jos esimerkiksi s-, s-, suhde on tuore tai jotain vastaavaa.

Naisjuontaja: Mmm-m.

Miesjuontaja: Siis kaikki nimipäivät, tai s... toisen nimen nimipäivät, syntymäpäivät, merkkipäivät, kaikki tommoset. Se on oikeesti, se on pahempi ku et sä pettäisit, nii on se et sä unohtaisit syntymäpäivät.

Naisjuontaja: Niin on.
 Miesjuontaja: Meinaan si, se muistetaan kyllä pitkään.
 Naisjuontaja: Joo se jaksetaan aina nostaa pöydälle...
 Miesjuontaja: [On se on aina silleen että...]
 Naisjuontaja: ...kun tulee vähänki jotain sanomista.
 Miesjuontaja: Se on aina silleenki, silleen "hyvää huomenta, hyvää syntymäpäivää kaunokainen"...
 Naisjuontaja: Mm.
 Miesjuontaja: Sit silleen "tänä vuonna sä muistit". Silleen et "hei come on jumalauta, mä oon muistanut viimeiset seittemän vuotta". "Niin mut sä unohit silloin kun mä täytin kakskyt." "Jaaha."
 Naisjuontaja: [Niin, niin, niin.]

SuomiPOP, 18.11.2010

Tällä kertaa nainen on riippuvainen miehen huomionosoituksista ja osoittaa pitkään ja lapsellisesti mieltään, kun ei saa huomiota osakseen. Keskustelun jälkeen studioon soittaa naiskuuntelija, joka opastaa miesjuontajaa, että parisuhteen vuosipäivä on vielä sopimattomampaa unohtaa kuin muut merkkipäivät. Jako naisten ja miesten välillä on selvä: miesjuontaja puhuu mieskuulijoille ja opastaa, miten naisen kanssa kannattaa elää, ja naisjuontaja edustaa repliikeillään kaikkia naisia.

Nainen esitetään aineistossa toisinaan myös mustasukkaisena, kun taas mieheen ei liitetä yhtä paljon kielteisinä pidettyjä, joskin peri-inhimillisiä tunteita.

6.2.3 Huora ja madonna

Merkittäviksi palasiksi naiskuvan rakentumisessa osoittautuivat aineistossa myös piirteet, joiden katson liittyvän huora ja madonna -myyttiin. Yhtäältä naiseuden esityksiin liittyy äidillisiä, puhtoisia ja siveellisiä piirteitä; toisaalta pinnallisia, kevytkenkäisiä ja viihteellisiä. Usein naisen esitetään olevan tavalla tai toisella miestä varten.

Länsimaisen naiskuvan voi nähdä juontavan juurensa Raamatun myytteihin Neitsyt Mariasta ja Magdalan Mariasta. Neitsyt Maria symboloi oikean ja puhtaan rakkauden kohteena olevaa naista, ja Magdalan Maria *rakasteltavaa* naista. Nainen on siis joko hyvä ja epäseksuaalinen äitihahmo, jonka kanssa voi solmia avioliiton, tai seksuaalinen olento miestä varten, joka ei ole kyllin hyvä äidiksi tai pysyvään parisuhteeseen. Hannele Koivusen mukaan kaksijakoinen suhtautuminen naisen seksuaalisuuteen on länsimaissa vallitsevan kaksinaismoralismin takana: se, mikä on ollut sallittua ja luonnollista miehille, on leimannut naiset arvottomiksi. (Koivunen 1995, 9–10.)

SuomiPOPin *Aamulypsyn* tyyliin kuuluu ronskius etenkin seksiasioita käsiteltäessä, ja nainen esitetään kanavalla usein aivan kirjaimellisesti prostituotuna. Seuraavaa katkelmaa vastaavia esimerkkejä on noussut esiin analyysissä aiemminkin:

Mä oon kerran ostanu saappaat tota yhen maksullisen naisen jalasta, ja ne on ainoo kerta ku mä oon tullu ulkomailta tuliaisten kanssa niin että tiät sä mua on *halattu himassa.

SuomiPOP, 16.11.2010

Muilla kanavilla ei aineistossa ole puhetta prostituoiduista, mutta naiseen saatetaan liittää kevytkenkäisiä piirteitä.

Mieshaastattelija: (...) onks koskaan kukaan nainen esimerkiks teijän vuoron aikana yrittäny silmiä räpy-, räpyttämällä päästä pois tästä, vaikka esimerkiks meikkaustilanteesta?
Miespoliisi: Ainahan sitä yrittää naiset. Totta kai ne käyttää sitä korttia. ilmeisesti joku on joskus onnistunut, ku sitä niin paljon käytetään.

Voice, 16.11.2010

Nainen käyttää hyväkseen ”naisellisia avujaan” päästäkseen eroon kiperästä tilanteesta. Ja jos miehelle jokin heikkous on hyväksyttävää aineiston perusteella, se on alkoholin lisäksi naiset. Viekas nainen oppii käyttämään hyväkseen silmien räpyttelyä, joka on miehille niin heikko kohta, että jopa poliisi voi langeta siihen. Seuraavassa katkelmassa naisjuontaja siteeraa aiemmin esillä ollutta artikkelia (ks. luku 6.2.2 *Tyhmä nainen*), jossa naisten luuloja seksistä väitetään vääriksi:

Naisjuontaja: (...) ”Naiset uskovat, että ensimmäisillä treffeillä *ei saa harrastaa seksiä”. Tämä ei siis pidä paikkaansa, vaan siis...
Miesjuontaja: Sinä olet Petra Kalliomaa sen kyllä näyttänyt toteen.
Naisjuontaja: ”Har-”, hei! ”Harrasta seksiä silloin kun tunnet, että aika on oikea. Se saattaa vaatia vain yhden, tai kymmenen treffit.” Näin neuvotaan täs artikkelissa.
Miesjuontaja: Okei.
Naisjuontaja: Mitä mieltä sä oot tästä? Onks sun mielestä tommosena konservatiivisena miehenä, vanhan liiton kaverina (nauraa hieman) niin kun tommonen nainen, joka avaa harukat heti saman tien *s’il vous plaît*, niin onks hän niin ku vähän... horatsu?
Miesjuontaja: No on, tietenkin, on.
Naisjuontaja: Halpa. Joo.

SuomiPOP, 18.11.2010

Miesjuontaja, joka itse retostelee lukuisissa aineiston kohdissa seksikokemuksillaan, viittaa naisjuontajaan kevytkenkäisenä, mikä tolkullistuu sillä, että sanoja on mies eikä nainen. Logiikan takana on aikaisemmin esiin nostamani kaksinaismoraali: seksuaalisesti aktiivinen mies representoituu alfaurokseksi, kun taas samanlainen nainen representoituu kevytkenkäiseksi. Nainen esitetään aineistossa usein miehen

seksuaalisen halun kohteena ja seksuaalisen tyydytyksen välineenä, mutta aktiivisena osapuolena nainen ei juuri esiinny, ja jos esiintyy, niin harvoin hyväksyttävänä (ks. myös luku 6.4 *Fyysinen naiskuvasto*). Nainen voi myös esiintyä miesten yleisenä omaisuutena (vrt. luku 6.1.2 *Valloittajamies*):

Miesjuontaja 1: Mutta oishan tää ihan loistavaa, jos sais viedä Beyoncé'n tup-, tai treffeille, niin siinä sais Jay Z:ki vapaailan, se vois siellä kämpillä olla sohvalle ja pelata Xboxilla jotain pelejä ja... olla peseytymättä vähän aikaa.

Miesjuontaja 2: Nii joku toinen viihdyttäis rouvaa sen aikaa.

YleX, 17.11.2010

Vaikka tässä miesjuontajat tarjoutuvat viihdyttämään naispuolista pop-artistia, nainen on kuin tavaraa, jota mies voi käyttää, kun toinen väsy. Pop-artistin puoliso voi jäädä kotiin ja keksiä jotakin muuta ajanvietettä, kun nainen on ulkona toisen miehen kanssa. Naisen objektivoimista ilmenee etenkin *YleX Aamussa* myös kappalejuonnoissa: kun miesartisti juonnetaan jonkin anekdootin tai urakuvauksen saattelemana, naisartisti on usein vaikkapa "nainen joka näyttää siltä miltä se tuoksuu", "nainen jolla on ihanat poskipäät" tai "Walesin tyttö" (esimerkit YleX:ltä otantaviikolla).

Naisista puhutaan aamuhjelmissä paljon, mutta naisjuontajat jäävät usein kommentoijan tai reagoijan rooliin. Siitä päästäänkin käsittelemämme myytin *madonna*-puoleen. SuomiPOPin *Aamulypsyllä* on tyypillistä, että naisjuontaja aluksi vastustelee ja kauhistelee mutta lopulta naureskelee ja yhtyy miesjuontajan näkemyksiin alla olevaan tyyliin. Katkelmassa miesjuontaja utelee naissoittajalta samalla paikkakunnalla asuvasta entisestä seksikumppanistaan:

Miesjuontaja: (...) mä muistan mä olin kerran käyny siellä, siellä oli sellanen kaunis Saara (sukunimi sensuroitu). (Naisjuontaja avaa ääntään) Mä en viitti nyt sulle sen enempää kertoo, jos se kerran sukulainen on... mut hei, jonain toisena päivänä!

Naisjuontaja: Hei Jaajo!

Miesjuontaja: Hyvä, kiitos soitosta!

Naissoittaja: No nii, kiva, kiitos, moi moi.

Naisjuontaja: [Jaajo Linnonmaa.]

Miesjuontaja: Juhalle (miessoittajalle) mä voin sit taas kertoa, että vittu oli aika jees. (nauraa Miessoittajan kanssa)

Naisjuontaja: Hyi olkoon!

Miesjuontaja: [Mieti,] miesti vähän mikä muisti. Ja hei siis tää on vielä siis ihan mun nuoruusvuosilta. No niin, näin. Jeess. (Naisjuontaja huokailee taustalla) Petra Kalliomaa. Kyllähän sun täytyy rakastaa mua. Ohan toi tyylikästä.

Naisjuontaja: No kyllähän mä sua rakastan.

SuomiPOP, 17.11.2010

Naisjuontaja näyttäytyy aineiston perusteella erityisesti SuomiPOPilla ja Voicella kautta linjan miesjuontajaa sovinnaisempana, siveellisempänä ja viattomampana (YleX:llä lopputulokseen vaikuttaa luonnollisesti se, että ohjelman vetovastuussa on kaksi miestä). Nainen näyttäytyy usein myös äidillisenä ja innostuu vaikkapa kuulijoiden vauva- tai seurustelu-uutisista. Edellä nostin esille, että miestä ei juuri esitetä aineistossa isänä (ks. luku 6.2.2 *Tyhmä nainen*), mutta nainen tulee äitinä esille monta kertaa, jopa puhuttaessa edellisenä päivänä vietetystä isänpäivästä:

Et mäkin olin isänpäivää viettämässä vanhempien luona, äidin patojen ääressä. Äiti oli tehnyt isänpäivälounaan. Syötiin se, ja sit alko oleen pimee.

Miesjuontaja, Voice 15.11.2010

Seuraava katkelma kuvastaa suorastaan liikuttavalla tavalla äidin ja tyttären välistä suhdetta. Se myös uusintaa vahvaa äitimyyttiä:

Naisjuontaja: Ja sit mä, sit mä häntä koipien välissä luikin lauantaiaamuna aivan käsittämättömän aikasella bussilla Lahteen äitin luo, silleen "äitih, sun tyttäres on ollu nyt *niin päissään!"

Miesjuontaja: Ja oliko karjalanpaistia ja makaroonilaatikkoa ja...

Naisjuontaja: Oli, mut hemmoteltiin pilalle. Mä sain sielläki vaan nukkuu, saunoo, syödä hyvin ja... Rakkautta tuli!

Miesjuontaja: Aivan täydellistä, aivan täydellistä.

SuomiPOP, 15.11.2010

Katkelmasta tulee ilmi ne kulttuuriset odotukset, joita äitiyteen liitetään: äiti liittyy kotiin, rajattomaan rakkauteen sekä hoivaan ja huolenpitoon. Etenkin koti liitetään aineistossa naiseen yleisemmälläkin tasolla. Naisten oletetaan esimerkiksi viihtyvän kotona ja kestävästi huonosti kodin epäjärjestyksestä. Maija Töyryn (2006, 210–211) mukaan tällainen diskurssi on säilynyt mediassa yllättävän muuttumattomana historiansa ajan. Naissukupuolen ominaisuudet valjastettiin tuottamaan naisen ja miehen välistä sukupuolieroa jo 1600-luvun naistenlehtidiskurssissa, mikä kiteytyi käsitteeseen *fair-sex*, parempi sukupuoli. Siinä nainen nostettiin moraalisesti miestä ylemmäksi ja naiseus sidottiin kotiin ja yksityiseen.

6.2.4 Sosiaalisen naiskuvaston haastamista

Yllä olevissa teksteissä olen nostanut esiin aamuohjelmissä piirtyvän sosiaalisen naiskuvaston päälinjoja. Seuraavaksi nostan esiin katkelmia, joissa tätä kuvastoa jollakin tapaa vastustetaan. Missään tapauksessa aikaisemmin esitetyistä linjoista ei voi tehdä johtopäätöstä, että nais- ja mieskuvastot rakentuisivat joko ohjelmiin osallisten naisten

tai miesten kontribuutioiden varaan. Sekä naisten että miesten kontribuutiot sosiaaliseen sukupuolikuvastoon tuntuvat päinvastoin pohjautuvan samanlaiseen heteronormatiiviseen sukupuolijärjestykseen.

Seuraavassa katkelmassa kaksi naismuusikkoa vastustaa naisiin liitettyjä ennakkoasenteita musiikkialalla. En onnistunut tunnistamaan muusikoita puheen perusteella, joten viittaan heihin kollektiivisesti naismuusikoina.

Miesjuontaja: Meillä on siis mimmibändi, kaks likkaa, mutta teette ite biisit ja...
Naismuusikot: [Joo.]
Miesjuontaja: ...Ite musiikkia.
Naismuusikot: Mm.
Miesjuontaja: Törmäätteks te usein sellasiin ennakkoluuloihin, että (epäkiinnostuneesti) "Jaa, te ootte vaan tollasia mimmejä, mitkä ei osaa mitään..."
Naismuusikot: [No viimeks äsken, kun sä sanoit.] että (nauravat) "onks teillä ollu sävellysapua kuinka paljon?" (nauravat) Ei oo ollu...
Naisjuontaja: Ihan vaan setä... Mites tytöt..? (nauravat taustalla) Tiiätteks te..?
Naismuusikot: Ihan, joo, siis no varsinki tietysti ku tehään *poppia, niin usein ehkä törmää siihen, että harvemmin poppia tehään niin ku välttämättä ite. Artisti tekee biisejä...
Naismuusikot: Mm.
Naismuusikot: ...mutta me ollaan tämmösiä *poppareita. Henkeen ja vereen.
Naisjuontaja: Nyt on paljon tullu suomenkielistä musiikkia kotimaisilta artisteilta, niin miks te teette englanniksi, mistä se kieli tuli? Vai onko se ollu aina?
Naismuusikot: Ehkä me ollaan jääräpäisempiä ku muut artistit. (nauraa)

Voice, 18.11.2010

Naismuusikot kumoavat oletuksen, että heillä olisi ollut sävellysapua (naisen oletettu riippuvaisuus miehestä tuli esille aiemmin luvussa 6.2.2 *Tyhmä nainen*). Kumoaminen ei jää pelkäksi tosiasian toteamiseksi, vaan se saa lisäpontta siitä, että muusikot "narauttavat" miesjuontajan ennakkoluuloistaan: tässä ei puhuta kasvottomista ennakkoluuloista ja niiden kasvottomista kohteista. Naismuusikoiden lähestymistapaa voidaan pitää jossakin määrin hyökkäävänä, vaikka se naurunhörähdyksineen kepeältä kuulostaakin. Lisäksi muusikot luonnehtivat itseään jääräpäisemmiksi kuin muut artistit. Luonnehdinta sopii analyysin pohjalta paremmin aamuohjelmissa rakentuvaan sosiaaliseen mieskuvaan kuin naiskuvaan.

Vaikka tämä esimerkki vastustavasta puhetavasta ei ole aineistossa ainoa, se lienee suoraviivaisimmasta päästä. Usein vastustaminen jää vaimeaksi, kuten seuraavassa *YleX Aamun* katkelmassa, jossa mieskuuntelija esittää *Spinal Tap* -elokuvaan liittyviä tietovisakysymyksiä kolmelle juontajalle, joista siis kaksi miestä ja yksi nainen. Miehen täytyy arvata, kuka juontajista vastaa kysymyksiin parhaiten, ja hän on arvannut

katkelmassa esiintyvää miesjuontajaa. Heavybändistä kertova elokuva on esitetty vastikään televisioissa:

Naisjuontaja: Muutama viikko sitten, ja voin kertoa että minä katsoin tuon elokuvan silloin.

Miesjuontaja: Että kannattais Niko vaihtaa vielä.

Miessoittaja: Onkohan Matilla (toisella miesjuontajalla) mittään hajua tästä aiheesta?

(...)

Naisjuontaja: (naurahtaa) Kato ei luota naisiin. (Miesjuontaja nauraa)

YleX, 17.11.2010

Katkelmasta on pantava merkille, että miesjuontajan ja miessoittajan välille ei synny sellaista homososiaalista yhteyttä kuin monissa keskusteluissa: miesjuontaja kehottaa soittajaa jopa vaihtamaan arvauksensa parhaasta vastaajasta – tosin vasta sen jälkeen, kun nainen on kertonut käyneensä maskuliinisena pidetyn heavygenren alueella.

6.3 FYYSINEN MIESKUVASTO

Fyysinen mieskuvasto avautui aineistossa hieman laajemmassa kirjossa kuin sosiaalinen mieskuvasto. Se saattaa heijastella yhteiskunnallista muutosta, jossa hegemoninen maskuliinisuus on saanut rinnalleen feminiinisen puolensa hyväksyvän ja sitä vaalivan metroseksuaalisen maskuliinisuuden. Jorma Hännisen (1999, 212, 214) mukaan homomiehen hahmoa voidaan pitää modernin seksuaalisen miestyypin tiennäyttäjänä. Siihen voidaan katsoa liittyvän estetisoiva asenne sekä oman mieheyden ja seksuaalisuuden reflektointi. Toisaalta koko suomalaista sukupuolimaaisemaa leimaavat koreilemattomuus ja haluttomuus erottautua.

Metroseksuaalisuuden esiinmarssista huolimatta kookkuus ja karskius näyttäytyivät aineistossa fyysisen mieskuvaston silmiinpistävimpinä rakennuspalasina. Niihin ei kuitenkaan suhtauduta yksituumaisesti. Kun on puhe estetiikasta, massa näyttäytyy olennaisena mieskuvalle, mutta lihas on suotavampaa kuin rasva. Kun puhutaan terveydestä, mieskuvalle on ominaista kalevalainen itsetuhoisuus (ks. luku 6.1 *Kalevalainen mies*), joskin terveysaspekti voi yltää keskusteluun myös miehen ruumiinkuvasta. Seuraavassa katkelmassa miesjuontaja on ollut ilmeisesti mittauttamassa rasvaprosenttiaan:

Miesjuontaja: (...) ja mä menin sitte sinne klinikalle ja mut skannattiin, niin ainoo mitä ne skannas nii o se, että mä oon läski. (Naisjuontaja nauraa) Puolet mun ruumiista on rasvaa. Et mun niin ku paino ei johdukaan mistään isoista luista.

Naisjuontaja: Joo.

- Miesjuontaja: Et ainoo niin ku mitä mun kropassa oli hyvää sanottavaa, nii hän sano, et sulla on hyvät luut. (Naisjuontaja huokaa) Mut et ei ne tätä painoa nosta tänne sataseen, et sun hyvä ihannepaino on joku seiskytkaheksan. Mä olin silleen, et / "okei?"
- Naisjuontaja: "Nyt meni usko teijän skannauslaitteisiin."

SuomiPOP, 17.11.2010

Katkelmasta käy ilmi, että suurikokoinen on suotavampaa olla painavien luiden kuin läskin takia. Tämä lienee kulttuurisesti suotavaa niin miehelle kuin naiselle, sillä läskiin liitetään laiskuus ja vahvaan luustoon työkyky. Myöhemmin katkelmasta käykin ilmi, että miesjuontajalla on hyvät luut, vaikka "puolet (...) ruumiista on rasvaa". Toisin kuin naisen kohdalla, miehen suuresta koosta on hyväksyttävää ja kenties imartelevaa antaa teknisiä tietoja ("ei ne (luut) tätä painoa nosta tänne sataseen"). Sen sijaan aineistossa on viittauksia naisen kamppailuun painonsa kanssa: esimerkiksi Voicella eläinmaailman ennätyksistä keskusteltaessa naistoimittaja kertoo lihovansa kesäisin kuin hylkeen poikanen (Voice 15.11.2010).

Seuraava katkelma nivoo yhteen miehen hyvän ulkonäön, erityisesti fyysisen koon, ja hänen sosiaalisen asemansa:

- Miesjuontaja 1: Ja sitä paitsi, ne kaikki ne semmoset jätkät jotka yleensä o-, on tämmösiä alfauroksia ja... ja koulun lätkäjoukkueen kapteeneja nii... rannalla neki jotenki tasapäistetään. E-ei... niidenki vaikutusvalta on paljon pienempi ku... laitetaan shortsit jalkaan ja... Niillä on ehkä vähän keskimäärästä enemmän lihaksia, mutta... siellä ne on jäätelöjonossa kaikkien kanssa.
- Miesjuontaja 2: [No mutta sehän se on se ratkaseva...] Joo mut se ratkasee just, et jos sull on reenattu kroppa, ni... öy... niin tota, kyllä se, se oikeuttaa niin ku paljon parempiin suorituksiin vaikka beach volley -kentällä tai jossain muualla. Vaikka ei osais pelata niin niitä ihaillaan.
- Miesjuontaja 1: [Ni.] Niin no se on totta kyllä. Mut et silti, seki on ra-... sitä *kestää paremmin rannalla. Semmosiaki ihmisiä.
- Miesjuontaja 2: Mm. (naurahtaa) Itse on siellä puun alla... piilossa... vilttiin kääriytyneenä (Miesjuontaja 1 nauraa), vetää sitä... eltaantunutta leipää ja... katselee, et siellä ne... kauniit taas juhliivat.

YleX, 17.11.2010

Katkelma tuo esiin epävarmuuden, joka miehellä liittyy ulkonäkönsä. Alussa Miesjuontaja 1 määrittelee alfaurosta. Viittaus koulun lätkäjoukkueen kapteeniin vie keskustelun kaikkine epävarmuustekijöineen turvalliselle etäisyydelle aikuisten miesten kontekstista. Miesjuontaja 2 puhuu keskustelunavaajan päälle ja kiirehtii korjaamaan, että treenattu kroppa on rannalla ratkaiseva. Pelkkä ulkonäkö tuo miehelle nimittäin sosiaalista pääomaa: vaikka ei osaisi pelata rantapelejä, mies on silti ihailtu. Huonossa

fyysisessä kunnossa olevan miehen osa on jäädä ulkopuolelle, olla passiivinen sivustaseuraaja aktiivisten hyvännäköisten maailmassa.

Fyysisen mieskuvan ihanne on siis kookas. Muuten mieskuva on karski. Karskius liitetään esimerkiksi tiettyihin ammatteihin, kuten seuraavissa katkelmissa vartijaan ja poliisiin:

Miesjuontaja 1: Jossain Tornion raja- asemalla, niin ne kaikki sudet tuodaan semmosen kettinkien päässä. Niitä taluttaa semmonen kaks ja puolimetrinen lihava mies, jolla on susiturkki.

Miesjuontaja 2: (miehekkäästi) Vartija!

YleX, 15.11.2010

Mieshaastattelija: Siis jännä miten se univormi aiheuttaa ihmisissä jännittäviä reaktioita.

Miespoliisi: Niin toivottavasti se on univormu eikä tuo pärstäkerroin.

Voice, 16.11.2010

Ensimmäisessä katkelmassa karskius on liitetty syrjäseuduille, niin kuin Arto Jokisen mukaan on tyypillistä postmodernissa hegemonisessa maskuliinisuudessa (ks. luku 6.1 *Kalevalainen mies*). Miehen karskius on alkukantaista: pitkä, lihava ja susiturkkiin pukeutunutta. Toisessa katkelmassa poliisi pohdiskelee itseironisesti, liittyvätkö ihmisten reaktiot poliisia kohtaan univormuun vai "pärstäkertoimeen". Molemmat näistä ammateista ovat maskuliiniseksi miellettyjä, eikä maskuliiniseen ammattiin tuo uskottavuutta ulkonäöllä koreilu.

Sen sijaan malli voi koreilla ulkonäöllään – maskuliinisuutensa kustannuksella. Seuraavassa katkelmassa palataan missin eroon poikaystävästään (ks. luku 6.2.2 *Tyhmä nainen*). Mies on tehnyt töitä mallina ja tanssijana.

Miesjuontaja: Ei siis, totuus on se, että Viivi Pumpanen, mä oon jutellu hänen kanssaan, hän on kertonut, et hän oli kyllästyny oikeesti niihin selkä-perse-sääri-sä-munankarva-rintakarvoihin, jotka oli aina siel lavuaaris. (Naisjuontaja nauraa) Kato ku toi Pezhman Ahmadi oli siis Hunkseissa.

Naisjuontaja: [Nii-i.] Joo?

Miesjuontaja: Niin totta kai hänellä on tuo karvankasvu vähän runsaampaa, kun jotta hänen lihakset näky...

Naisjuontaja: Nii?

Miesjuontaja: Nii hänhän joutuu ajeleen itsensä kato joka aamu.

Naisjuontaja: Nii ja kato siis onhan se vähän perverssin näköstä, jos sä sivelet itsees baby oililla niin ku karvoineen päivineen.

Miesjuontaja: Mm. Totta kai. Joo joo, ei ku se onkin näin. Ja sitte se mikä oli niin kun ikävintä, ku heil meni kuiteni nuo korut koko ajan sekasin.

Naisjuontaja: Niin meni.
Miesjuontaja: Ku Petskulki oli timanttia vähän korvissa ja kaulassa.
Naisjuontaja: Nii.
Miesjuontaja: Ja muuta.
Naisjuontaja: Ja pikkukruunutki saatto olla... vaihtua.
Miesjuontaja: Mut mä haluaisin vaan niin ku tietää, et ne Pezhman Ahmadin tota... (nauravat)
niin et Viivi oli aina silleen, et "Pezhman Ahmad, taas sä oot mun tiara päässä
täällä".
Naisjuontaja: ["Mis mun kruunu on?"] (nauravat)

SuomiPOP, 18.11.2010

Miesmalli suhtautuu katkelman perusteella ulkonäköönsä niin kuin entinen missityttöystävänsä, joka on karskin mieskuvan valossa kenties alhaisin referenssi: tyhmä ja turhamainen. Mies oli juontajan tulkinnan mukaan niin turhamainen, että jopa missillä tuli mitta täyteen. Naisjuontajan mainitsema *baby oil*, vauvaöljy, laskee miehen lapsen tasolle. Aikaisemmin kirjoitin, että naisen taso on usein sama kuin lapsen taso (ks. luku 6.2.2 *Tyhmä nainen*). Miehen feminiinisyyttä korostetaan vielä viittaamalla hänen käyttämiinsä koruihin, jotka menivät juontajien mukaan missin korujen kanssa sekaisin. He laskevat myös leikkiä siitä, että miehellä olisi suomalaisen naiskauneuden symboli missin tiara päässään. Vaikutelman koomisuutta lisää kenties se, että mies ei ole nimensä perusteella suomalaissyntyinen.

Karvoitus liittyy olennaisesti fyysisen mieskuvan rakentamiseen. Se, että mies luopuu karvoistaan kuten miesmalli yllä olevassa katkelmassa, on kuin hän luopuisi miehuudestaan: onhan poistettavien karvojen listalla myös miehen häpykarvoitus. Aineistossa on tämän katkelman ulkopuolella puhetta esimerkiksi kaljuuntuvasta prinssi Williamista, mutta miehen kaljuuntumista pidetään maskuliinisena ja karvojen poistamista oma-aloitteisesti feminiinisenä. Prinssin kaljuuntuminen voidaankin kuitata sillä, että "kyllä se oo mies eikä mikään joka ei vähän kaljuunnu" (YleX 17.11.2010). Edellä olevan katkelman lisäksi aineistossa on puhetta ainakin miesten viiksi-, käsi ja rintakarvoista, jotka yleensä pönkittävät maskuliinisuutta (lukuun ottamatta viiksiä, jotka voidaan yhdistää myös miehen homoseksuaalisuuteen, ks. luku 6.8 *Muu fyysinen seksuaalisuuskuvas*). Sen sijaan fyysisen naiskuvan kohdalla karvoista ei puhuta ollenkaan lukuun ottamatta hiuksia: niin kauas karvat sysätään naiseudesta.

Kaljuuntuva Englannin prinssi William käy käänteiseksi esimerkiksi mieheen kohdistuvista ulkonäköpaineista: miesmalli oli liian hyvännäköinen, kun taas prinssi ei ole *tarpeeksi* hyvännäköinen. Prinssin ulkonäön riittämättömyys perustunee osittain siihen, että hänen äitinsä prinsessa Diana oli tyyli-ikoni ja prinssi itsekin nuorempana

jonkinlainen seksisymboli. Seuraava katkelma osoittaa kenties, mistä miesten ulkonäköpaineet kumpuavat: naisten maailmasta.

Miesjuontaja 2: (...) se on muuten se... perussääntö, et "katso äitiä, ja päättele siitä mihin nainen on menossa". Niin miehillä toimii myös "katso fajjaa, mihin se on menossa". Kyllä melkonen klyyvari on kasvamassa Williamillekin varmaan jossain vaiheessa, koska kyllä jos nurkan takaa tulee Charles, niin puo-... ensin tulee nenä ja puolen tunnin kuluttua mies.

Miesjuontaja 1: Niin ja puun takaa näkyy jotain muuta kuin hartiat. Ja tota.. onhan siis tässä puhuttu myös siitä että, siis brittilehdistössä revitelty että prinssi William kaljuuntuu. Hänellä oli ennen semmonen hyvin pöyhkeä, iso tukka...

Miesjuontaja 2: Joo semmonen dianamainen, semmonen oikeen semmonen (äännähtää).

Miesjuontaja 1: Mutta nyt on ollut tällasia, yläviistosta... yläviistosta otettuja kuvia, jossa näkyy että siellä... kiitorata... herralla levenee.

YleX, 17.11.2010

Vaikka prinssin kaljuuntuminen tulkitaan tarpeen tullen maskuliinisuuden symboliksi, tässä se asetetaan huonoon valoon. Mielestäni olennaisinta katkelmassa on kuitenkin se, että miehen ulkonäköä arvioidaan kuin naisen ulkonäköä konsanaan. Arviointi huipentuu siihen, että *YleX Aamu* valitsee prinssistä mahdollisimman epäimarteleavan kuvan, näyttää sitä kadulla 20 naiselle ja kysyy, menisivätkö he "tämän miehen kanssa naimisiin" (*YleX 17.11.2010*). Myös prinssi Williamin isän prinssi Charlesin kapeat hartiat, siis hintelyys, otetaan katkelmassa arvioivan katseen alle, mikä heijastelee ihannetta suurikokoisesta miehestä.

Miehenkin ulkonäkö on aineistossa siis arvioimisen kohteena. Sitä arvostellaan enemmän kuin kiitellään, ja kun sitä kiitellään, kiittely on harvoin seksuaalisesti väritynyttä. Pidättyneetkin kommentit miehen hyvästä ulkonäöstä jäävät aineistossa yksittäistapauksiksi, etenkin miehen suusta: esimerkkinä mainittakoon keskustelu, jossa *YleX:n* miesjuontaja sanoo, että ainoastaan Clint Eastwood voi käyttää vyötä ja henkseleitä ja "näyttää yhtä aikaa myös komealta" (*YleX 17.11.2010*). Sen sijaan naisen ulkonäköä arvioidaan usein juuri halun kohteena, mistä enemmän seuraavassa luvussa. Seuraava harvinaislaatuinen katkelma kuvastaa sitä, miten mieskin saattaa joskus esiintyä aineistossa (naisen) seksuaalisen halun kohteena:

Naisjuontaja: (...) mä voisin kylä niin ku laittaa rahaa Irlantiin, jos mä saisin sieltä vaikka pari tosi hyvännäköst irkkumiestä.

Miesjuontaja: Niin korvaukseksi siitä...

Naisjuontaja: Niin.

Miesjuontaja: ...jotka tulis tänne tänne sitten (naurahtaa) työttömiksi. Ei, irlantilaiset on aina ollu kovia tekemään töitä, et...

Naisjuontaja: (vakuuttavasti) Joo joo.
Miesjuontaja: Et ei mitään muuta ku irkkubaaria pystyyn.
Naisjuontaja: Aih.
Miesjuontaja: Mun mielestä siis heillä on kuitenkin siellä sellainen tuote ku Guinness.
Naisjuontaja: Joo!
Miesjuontaja: Niin ne vois ikään ku lähtee lähettämään Guinnessia kaikille
Naisjuontaja: Aattele...
Miesjuontaja: ...suomalaisille...
Naisjuontaja: Helvetin komeita irlantilaisia miehiä, jotka tois semmoset Guinness-tynnyrit olkapäillään...

SuomiPOP, 16.11.2010

Katkelma on sikäli poikkeuksellinen, että siinä naisen subjektiasema on seksuaalisesti aktiivinen: hän ensinnäkin objektivoi ja toiseksi prostituoi miehen. Naisjuontaja ehdottaa, että Irlannin saamaa talousapua vastaan hän suomalaisena naisena saisi ”pari tosi hyvännäköst irkkumiestä”. Nainen ottaa siis roolin, joka lankeaa SuomiPOPin *Aamulypsyssä* useammin miesjuontajalle. Maskuliinista vaikutelmaa lisää se, että naisen fantasian lopussa miehet esiintyvät ”Guinness-tynnyrit olkapäillään”. Fantasiassa yhdistyvät kaksi perimaskuliiniseksi väritynyttä asiaa: seksi ja alkoholi.

6.4 FYYSINEN NAISKUVASTO

Laura Mulvey (1985) havaitsi 1970-luvun Hollywood-elokuvia analysoidessaan, että niiden kerronta ja kuvakulmat tekevät naisesta katseen kohteen ja miehestä katsojan. Naisen vartaloa kuvataan niin kuin kameran takana olisi mies, joka tuntee mielihyvää saadessaan tirkistellä naista seksuaalisena objektina. Miehen vartaloa ei aseteta näyttille, eikä naiskatsojalle siten tarjota seksuaalisen katseen kohdetta. (Sit. Puustinen ym. 2006, 32–33.) Tämä pätee pitkälti myös radio-ohjelmissa rakennettavaan kuvastoon: vaikka edellisestä luvusta kävi ilmi, että miesvartalokin on usein tarkastelun kohteena, se on vain harvoin seksuaalisen katseen kohteena. Mulveyn tulkintaa on arvosteltu hetero-oletuksesta, mutta siinä on tolkkua, kun laajennetaan miehiin kohdistuvat katseet käsittämään heteronaisten lisäksi muut miehistä mielihyvää saavat henkilöt, kuten homo- tai bi-miehet – ja päinvastoin.

Fyysinen naiskuvasto rakentuu tutkimissani aamuohjelmissa paljolti mieskuvastolle vastakkaisten piirteiden varaan: naisihanne on pienikokoinen, suuririntainen ja aistillinen, kun miesihanne on kookas ja karski. Nainen esitetään seksuaalisemmassa valossa kuin mies, ja yksittäisistä kehonosista rinnat saavat osakseen huomattavan paljon huomiota.

Pienikokoisen naisen ihannetta kuvastaa seuraava esimerkki, joka tuo mieleen populaarikulttuurin myyttisen Lolita-hahmon:

- Miesjuontaja: Mull on sinällään, mun mull on sinällään ihana tilanne, että omalla tyttöystävällä on kroppa ku siis teinitytöllä.
- Naisjuontaja: Niin?
- Miesjuontaja: Vaikka hän ihan täysikänen onkin, niin tota...
- Naisjuontaja: (naurahtaa) Ihana lisäys.
- Miesjuontaja: Joo, niin niin tota, mull on esimerkiks silleen, et mä löydän hänelle ainoastaan sopivankokoisia alusvaatteita sillä tavalla, että mä menen esimerkiksi tonne Kamppi-keskukseen...
- Naisjuontaja: Mm?
- Miesjuontaja: Missä on näitä kuustoistvuotiaita teinityttöjä. Pyydän heitä sovittamaan sitten alusvaatteita.
- Naisjuontaja: (avaa ääntään) Näin.
- Miesjuontaja: Niin silloin löytyy se oikee koko.
- Naisjuontaja: (huokailee)
- Miesjuontaja: Ja siis mitä. Sit sanoo vaan heille, et palkaksi saat ottaa itselles mitkä haluat.
- Naisjuontaja: (hiljaisuus, huokaus) Joo, toi ei oo Jaajo ihan kauheen hyvä tapa.
- Miesjuontaja: Eikö?
- Naisjuontaja: Mut että se on, se on hyvä, et sä et oo vielä jäänyt tosta kiinni. (nauravat)

SuomiPOP, 16.11.2010

Pienikokoinen nainen näyttäytyy katkelmassa miehen seksuaalisen fantasian kohteena. Lisäksi katkelma ilmentää naisen ja miehen sosiaalista eriarvoisuutta: mies saa teini-ikäisistä tytöistä alusvaateostoksilla yliotteen varakkuudellaan, ja tytöt suostuvat tavallaan miehen tirkisteltäviksi. Vaikutelmaa sosiaalisesta eriarvoisuudesta korostaa se, että aikuinen nainen saa viitekehyksensä jälleen teineistä: mies määrittelee naisen pienen koon niin, että hänellä on "kroppa ku (...) teinitytöllä". Lolita-myyttiin viitataan aineistossa myöhemmin myös suoraan:

Anna Abreu on semmonen täydellinen Lolita. Hän on sem-, semmonen lapsennäkönen, pienukoinen, ketä ois varmasti kiva polkasta, mut en sen kanssa kyllä kehtais yhtään mihinkään mennä.

Miesjuontaja, SuomiPOP 18.11.2010

Naisen fyysiseen ja henkiseen pienuuteen viitattiin aiemmin luvussa 6.2.2 *Tyhmä nainen*. Naisen pienuuden ja miehen kookkuuden korostaminen on pantu merkille myös esimerkiksi pornotutkimuksessa (ks. esim. Paasonen 2005, 66). Vaikka pienikokoisuus on olennainen osa naisihannetta, rinnoissa suuruus on valttia:

Naisjuontaja: En tiedä satutko Nivala muistamaan semmosta kun mä (naurahtaa) huusin pienellä vienolla äänellä jokunen aika sitten, että...

Miesjuontaja: (rääkyy)
 Naisjuontaja: (nauraa) Nii, nimenomaan, tosta kun Mika Häkkisen, tota, emäntä, Marketa on raskaana, niin siitä jossain vaiheessa tulee "hehkutaan, raskauden upeat odotuskuvat, katso kuvat".
 Miesjuontaja: Mm?
 Naisjuontaja: No nyt ne on sitten lehdessä. "Seksikkäänä viimeisillään." Rinnat näyttää kyllä samankokosilta ku ennenki. Ne ei oo kasvanu.
 Miesjuontaja: (murahtaa)
 Naisjuontaja: Sä pidät Mika Häkkistä tietysti onnenpoikana.
 Miesjuontaja: (leikkisästi) Niin kyllä se joskus vaihtamalla paranee. (nauravat)
 Naisjuontaja: Ai niin ku rintoja vaihtamalla vai naista vaihtamalla?
 Miesjuontaja: Ihan molempi parempi.

Voice, 16.11.2010

Katkelma kuvastaa, miten rinnat symboloivat sekä hedelmällisyyttä että seksuaalisuutta: "emäntä" on "seksikkäänä viimeisimmillään". Rintojen symboloima hedelmällisyys näyttäytyy kuitenkin seksuaalisuuden rinnalla toissijaisena: miesjuontajan mukaan mies voi vaihtaa naista parempirintaiseen tai nainen rintansa parempiin. Naisjuontaja viittaa ilmeisesti silikonirintoihin arvioimalla rintojen koon samaksi kuin ennen raskautta. Miesjuontaja puolestaan osoittaa hyväksyntänsä murahtamalla miehekkäästi kuvan äärellä.

Kun Voicella ja SuomiPOPilla naiskeho ja etenkin rinnat esiintyvät suoran tarkkailun kohteena, YleX:llä kehonosiin viitataan harvoin suoraan, vaikkakin naiskauneutta ylistetään lukuisissa katkelmissa. Seuraava katkelma tuo mieleen *Baywatch*-televisiosarjan, joka herätti 1990-luvulla huomiota rintavine naisnäyttelijöineen, joita kuvattiin usein läheltä ja hidastettuna. Katkelmassa on puhe entisestä suomalaisesta missistä ja poliitikosta, joka on esitetty julkisuudessa usein seksiobjektina ja joka osallistui vuonna 2010 viimeistä kertaa Linnan juhliin. Minna Aslaman (2006, 53) mukaan yksityisen esille nostaminen inhimillistää asiallista julkisuuskuvaava miespoliitikkojen kohdalla, kun taas naispoliitikkojen kohdalla pääaiheeksi nousee helposti juuri ulkonäkö:

Miesjuontaja 1: (...) kaikille Karpela-faneille mun lisäksi, niin tiedoks, nii hän aikoo panostaa viimeisen kerran erityisesti pukuunsa, koska saattaa, siis *jää pois kansanedustajan tehtävistä ja...

Miesjuontaja 2: Nii.

Miesjuontaja 1: ...näin ollen ehkä viimeistä kertaa nähtävissä. Tarkottaa sitä, että meikäläisen digiboksi laulaa, että mä voim super slo-mona ja hidastuksena kattoo sen uudelleen ja uudelleen.

(...)

Miesjuontaja 2: Eli slow motion?

Miesjuontaja 1: Kyllä. Kavereiden kesken.

Miesjuontaja 2: Kivasti lyhennetty.

Miesjuontaja 1: Kaikki jotka on aikasemmin Linnan juhlia kelannu, niin tietää mistä mä puhun.

YleX, 16.11.2010

Nainen on viimeistä kertaa ”nähtävissä”, mikä pelkistää hänet katsomisen kohteeksi. Katkelma kuvastaa myös sitä, että missitausta liittyy naisen sitkeästi viihdejulkisuuden kenttään ja vakavasti otettavat mediarepresentaatiot ovat entisellä missillä tiukassa (ks. esim. Paasonen 2010, 41). Saman päivän Linna-jutustelusta muilla kanavilla mainittakoon, että Voicella naisjuontaja miettii, tuleeko Karpela Linnaan ”jossain elmukelmussa”, ja arvelee, että hänellä on ”samanlainen tissivako kun joka vuosi”. SuomiPOPilla miesjuontaja puolestaan luonnehtii, että juhliin saapuvalla vuoden pakolaisnaisella ”on aivan jumalainen runko”. (Ks. myös luku 6.5 *Sosiaalinen heteroseksuaalisuuskuvas*.)

Seuraavassa katkelmassa tehdään seksiobjekti näyttelijä-pop-artistista, joka on saanut mustelmia elokuvansa kuvauksissa:

Naisjuontaja: (...) Aguilera kertoo yleensä saavansa mustelmia helposti, mutta joinakin päivinä ruhjeet olivat niin rajuja, että laulaja näytti auto-onnettomuuden uhrilta.

Miesjuontaja 1: (miehekkäästi) ”Meepä Christina kontilles nyt siinä, niin kuvataan vähän *filimiä.”

Miesjuontaja 2: (nauraa) Eiks se oo jokaisen ohjaajan lempilause? No! Mut et kyllähän hänellä on aika tämmönen vaalee iho, et ei se oo helppoo peitellä sellaselt-, sellasesta ihosta näitä mustelmia.

YleX, 18.11.2010

Näyttelijän elokuva esitetään tässä ikään kuin pornoelokuvan viitekehäyksessä, jossa nainen näyttäytyy hentona ja alistettavana. Elokuvaohjaaja esitetään puolestaan maskuliinisena ja autoritäärisenä: hänellä on oikeus ja mahdollisuus kommentaa naisen toteuttamaan fantasiansa. Fyysisen naiskuvan rakentamiseen liittyy siis usein naisen esittäminen enemmän tai vähemmän suorasti seksiobjektina, kun taas fyysisen mieskuvan rakentamiseen liittyy pikemmin miehen asemoiminen sosiaalisella arvoasteikolla, kuten edellisessä luvussa kävi ilmi. Naista objektivoidaan kaikissa tutkituissa ohjelmissa, ja koska sitä tehdään ennen kaikkea miesnäkökulmasta, käsittelen aihetta vielä luvussa 6.7 *Fyysinen heteroseksuaalisuuskuvas*.

Naisen objektivointi tarkoitti edellä naisen tekemistä pääasiassa seksuaalisen halun kohteeksi. Seuraavaksi käsittelen naisen esineellistämistä siitä näkökulmasta, että naisruumiista puhutaan kirjaimellisesti esineenä tai sitä verrataan esineeseen (tai asiaan

tai eläimeen). Aineistossa naisruumista verrataan esimerkiksi hylkeeseen, kinkkuun ja eri elintarvikkeisiin, mutta myös 3D-hahmoon ja kapakkaan. Seuraavassa katkelmassa puhutaan naiskehon työstämisestä missikisoja varten:

- Naisjuontaja: Arvaa mitä missikisoissa saa tehdä? Mä olen *pöyristynyt tästä. Tämän päivän Iltalehessä on iso juttu siitä, että Miss Suomi *saa pistää botoksia. (...) ”emme torju missiksi haluavia pienten fiksailujen, esimerkiksi botoksin tai huulitäyteen takia. Emme silti kannusta siihen”, Eino Makunen sanoo. Ja tota, ”apukeinojen käyttöä olisi vaikea valvoa, sillä niiden käyttö ei välttämättä herätä ulkonäössä huomiota, ylilyönnit ovat asia erikseen. Kauneusleikkaukset ja esimerkiksi tekorinnat ovat meillä pannassa edelleenkin. Terveydellisistä syistä tehdyt operaatiot ovat asia erikseen.” Mitä jos ne silikonirinnat *joutuu ottamaan terveydellisistä syistä?
- Miesjuontaja: ...joka on vaikka rintasyöpä?
- Naisjuontaja: Nii.
- Miesjuontaja: Sittehan se on ok.
- Naisjuontaja: No en mä nyt sitä aatellu.
- Miesjuontaja: Toinen... toinen laitettu.
- Naisjuontaja: Mä aattelin lähinnä sitä, että jos on niin laiha, ettei muuten pysy pystyssä. Jos on vähän isompi takapuoli, niin sitten pitää tasapainottamiseksi terveydellisistä syistä ottaa sitten silikonirinnat.
- Miesjuontaja: Tai isompi leuka. (nauravat) Miksei.

Voice, 17.11.2010

Katkelmasta käy ilmi, että Miss Suomeen liitetään luonnollinen kauneus, jonka korjaamista ei pidetä suotavana. Miespuolinen missikeisari pääsee määrittelemään, missä määrin missin on soveliaista auttaa luontoa. Aihetta käsitellään aluksi asiapohjalta, kunnes naiskeho karnevalisoidaan. Se esitetään paitsi koomisena karikatyyrinä myös teknisenä kokonaisuutena, jossa rintojen kokoa lisätään tasapainon säilyttämiseksi.

Aineistossa on siis myös katkelmia, joissa naisruumista arvioidaan kriittisesti. Rintojen lisäksi arvioinnin kohteena on esimerkiksi naisnäyttelijän ”pikkusen iso takka” (SuomiPOP 18.11.2010). Lisäksi aineistossa rakentuu kuva naisesta, jonka fysiikka on miestä varten (ks. myös luku 6.2.3 *Huora ja madonna*). Näin esimerkiksi seuraavassa katkelmassa, jossa käydään jälleen läpi naisten ”väärinkäsityksiä” seksistä:

- Miesjuontaja: (...) Ja sitten, oletus kaksi: ”Naisesta on hyvä idea piilottaa vartalonsa huonot puolet makuuhuoneessa.” Voisitko kertoa mulle, mitä tää edes suomenkielellä tarkoittaa?
- Naisjuontaja: Varmasti ihan huonoja puolia vaan.
- Miesjuontaja: Okei?
- Naisjuontaja: Joo, niin. Mun mielestä tää on sinänsä meillä nai-, mei-, meitä naisia niin ku ajatellen, niin tämmönen (mieteliäästi) armollinen kohta, tämä kohta kaksi.
- Miesjuontaja: Aa?

Naisjuontaja: Koska tässä on kerrottu, että, et siis, vaikka sä olisitkin vähän epätäydellinen ja sulla ois vähän selluliittimuhkuraa ja riippatissii sun muuta...

Miesjuontaja: Mm?

Naisjuontaja: Niin mies haluaa joka tapauksessa nautiskella siitä naisestaan visuaalisesti.

SuomiPOP, 18.11.2010

Katkelmassa rakentuu kuva, että nainen on makuuhuoneessa miestä varten: naisen ei tule peitellä vartaloaan, koska mies haluaa nauttia naisesta visuaalisesti tämän epätäydellisyyksistä huolimatta. Epätäydellisyydetkin on määritelty miesnäkökulmasta: riippatissit ovat kontrastissa sen ylistyspuheen kanssa, jonka miesjuontajat liittävät kaikilla tutkituilla kanavilla rintoihin tai vähintään rintaviin naisiin. Skenaariossa ei jää tilaa sille, miten nainen itse haluaa vartalonsa esittää. Riittää, että mies nauttii siitä.

6.5 SOSIAALINEN HETEROSEKSUAALISUUSKUVASTO

Seksuaalisuus esitetään voittopuolisesti heteroseksuaalisuutena, kun se näyttäytyy aamuohjelmissa sosiaalista elämää ohjaavana tai määrittävänä tekijänä. Kuuntelijoiden oletetaan olevan heteroseksuaaleja, ja kun muihin seksuaalisuuksiin viitataan, viittaaminen tapahtuu "ulkopuolelta" ja usein humoristisessa tai väheksyvässä valossa. Jos soittajalta kysytään parisuhteeseen liittyviä kysymyksiä, hänen oletetaan olevan heteroseksuaalisessa parisuhteessa. Kun parisuhteesta on ylipäänsä puhetta, puhutaan naisen ja miehen välisestä parisuhteesta. Tarkoitan tässä luvussa sosiaalisella heteroseksuaalisuudella paitsi heteroseksuaalista parisuhdetta myös muuta sosiaalista elämää, josta tehdään heteronormatiivista ja joka perustuu naiseuden ja mieheyden polaarisuudelle.

Jo aikaisemmissa luvuissa on tullut esille, että miehen ensisijaisena kiinnostuksen kohteena näyttäytyy nainen (ks. esim. luku 6.1.2 *Valloittajamies*). Aineistossa on tästä lukuisia esimerkkejä. Naisen ja miehen yhtyminen ei kuulu ainoastaan seksielämään vaan myös muuhun yksityisen piiriin lukeutuvaan elämään, jonka itseoikeutettu instituutio on avioliitto. Seuraavassa katkelmassa viitataan aiemmin esillä olleeseen keskusteluun, jossa mies on ollut naispuoliselle ystävälleen remonttiapuna (ks. luku 6.2.2 *Tyhmä nainen*):

Miesjuontaja 1: Mut sähän oot nyt periaatteessa ollu rakentamassa jo pesää, ja kuulenko pientä...
hääkellojen kilinää ja...

Miesjuontaja 2: Sitä kuule tiedä mitä tässä vielä kuuluu.

Miesjuontaja 1: [Kuuluuko] kuherrusta ja... aijajai...

YleX, 17.11.2010

Missään vaiheessa keskustelussa ei ollut käynyt ilmi, että naisen ja miehen välinen suhde olisi romanttinen, mutta miesjuontaja olettaa näin, koska kyseessä on naisen ja miehen välinen suhde (ellei paremmin tiedä). Sen lisäksi, että remonttiavusta johdetaan parisuhde, tuon parisuhteen luonnollinen jatkumo on avioliitto. Lyhyestä katkelmasta käy ilmi myös se, että vaikka miehet voivat puhua naisista muuten ronskisti, parisuhteesta puhutaan varauksellisesti, mikä liittyy jälleen kalevalaisen miehen myyttiin. Aineistosta löytyy lukuisia viittauksia naisen ja miehen väliseen avioliittoon.

Vuoden 2010 Linnan juhlat herättivät keskustelua, sillä Presidentinlinnan tanssilattialla nähtiin myös samaa sukupuolta olevia pariskuntia. Tapahtuman heteronormatiivisuus tulee esille myös seuraavasta katkelmasta, jossa käydään läpi, ketkä ovat saaneet kutsuja Linnan juhliin:

Miesjuontaja: Mutta, Arto Nyberg kertoo nyt täällä näin, että hän on, hän on totta kai otettu ja ajatus oli, että "oho". Ja kertoo, että aikoo pukeutua frakkiin... (...) Kunnioittaa tapahtumaa totta kai. Öö... perinteisellä pukeutumisella ja perinteisellä linjalla. Hän ottaa luonnollisesti mukaan Sara-vaimonsa.

(...)

Miesjuontaja: No, ei se mitään. Mä katson Linnan juhlat kotoota ja mä katson kun, ää, Nasima Razmyr... (...) Saapuu sitten yksin... yksin tota tämän vuoden Linnan juhliin. Hänel, hänellä ei oo ees ketään avecia.

Naisjuontaja: Miksei hän ota sinuu?

Miesjuontaja: No, pirun hyvä kysymys, koska me Nasiman kanssa tässä taannoin tavattiin Vermossa, usko tai älä. Mä katsoin sinne katsomoon ja mietin, et kuka helvetti tänne on eksynyt.

Naisjuontaja: Mm. Hän on hyvännäkönen lämminverinen.

SuomiPOP, 16.11.2010

Katkelma ilmentää heterosuhteen luonnollisuutta. Mies kunnioittaa tapahtumaa, on perinteisellä linjalla ja tuo luonnollisesti mukanaan vaimonsa. Sen sijaan nainen, joka ei tuo mukanaan miestä, esitetään erikoisuutena. Tilanne luonnollistuisi, jos nainen toisi juhlaan mukanaan miehen. Tähänkin katkelmaan liittyy naisen ulkonäön arvioiminen ja myös naisen esineellistäminen sikäli, kun "lämminverisellä" viitataan hevoseen (ks. luku 6.4 *Fyysinen naiskuvasto*).

Luonnollisuuden lisäksi heteroseksuaalisuus esitetään historiallisena, mikä on merkittävää, sillä muut seksuaalisuudet näyttäytyvät usein heteronormatiivisessa kulttuurissa historiattomina. Analyysissä on tähän mennessä viitattu katkelmaan, jossa heteroseksuaalisuuden historia ulotettiin ihmisen kehityksen varhaisvaiheisiin (ks. luku 6.1.2 *Valloittajamies*). Myös ne käsitteet, jotka mielletään elimelliseksi osaksi

heteroseksuaalisuutta tai heteroseksuaalisuuden yksinoikeudeksi, saatetaan esittää historiallista taustaa vasten. Seuraavassa katkelmassa naisjuontaja on kertonut vierailustaan lapsiperheen luona, missä vauva on oksentanut äitinsä suuhun:

Miesjuontaja: Joo... ei kyllähän tohon äitiyteen liittyy paljon kaikennäköstä. Mutta pitää muistaa että siis vuosituhsia äidit ovat oksentaneet lasten suuhun. Että tää on ikään kun tällanen alkukantaneen reaktio että...

Naisjuontaja: Joo.

Miesjuontaja: ...maksetaan velkaa.

Naisjuontaja: Pistä hyvä kiertämään. (nauravat)

SuomiPOP, 17.11.2010

Sosiaalista heteroseksuaalisuutta rakentaa myös naisten ja miesten vastakkainasettelu:

Miesjuontaja: Muistatko oliko se kolmannella luokalla, kun ale-, alettiin englantia tavaamaan...

Naisjuontaja: / Joo-o?

Miesjuontaja: Ja sitten oliko se samoihin aikoihin, oliko neljännellä vai viidennellä, kun ensimmäistä kertaa sinne veistoluokkaan päästiin sitten...

Naisjuontaja: / Joo-o?

Miesjuontaja: ...askartelemaan paskartelemaan. Ja sinnehän pojat meni, ja tytöt meni ompelemaan... (...)

SuomiPOP, 17.11.2010

Katkelman jälkeen käy ilmi, että miesjuontaja on käynyt koulussa menestyksekkäästi "tyttöjen" käsityötunneilla. Siitä huolimatta rakentuu olettamus, että on olemassa "poikien" tekninen työ ja "tyttöjen" tekstiilityö ja miehen läsnäolo tekstiilityön tunneilla on poikkeuksellista. Myöhemmin keskustelussa kuvataan tekstiilityöhön osallistuvaa poikaa homomaisena, mistä lisää luvussa 6.6 *Muu sosiaalinen seksuaalisuuskuvasto*.

Katkelmasta kuvastuu, että lapset määritellään jo pienestä pitäen tytöiksi ja pojiksi. Kahtiajako on perustavaa laatua oleva, ja se ohjaa ihmisen elämää määrittämällä tyttöjen ja poikien subjektiaseamat. Poikien kiinnostus teknistä työtä kohtaan on niin kyseenalaistamatonta, että opetukseen "päästään", ei jouduta, vaikka se ei lapsen henkilökohtaisia intressejä seuraisikaan, kuten keskustelun lopussa käy ilmi:

Mutta sitten jossain kohtaa, *jossain kohtaa tota opettaja, veiston opettaja ymmärsi, että hetkinen, että mitäs Jari sä täällä veiston tunnilla teet, et pitäskö sun mennä tonne tyttöjen käsityötunnille.

Miesjuontaja, SuomiPOP 17.11.2010

Naisen ja miehen vastakkaisuus näkyy myös aikuisten elämässä. Seuraavassa vastakohtat nähdään ihan sanasta sanaan toisiaan täydentävinä, mikä on oikeastaan koko sosiaalisen ja fyysisen nais- ja mieskuvaston punainen lanka:

Miesjuontaja 1: (...) Ja sitä täs tarvitaan, koska eletään suvaitsevaisuuden päivää. Ja tänään siis kysytään, että mitä suvaitsette rakkauden tähden. Kaikki me suvaitaan jotain pieniä asioita vähitäänki. Sitä että vaihdetaan auto liian usein. Tai että me ei vaihdeta ikinä. Sitä että joku roudaa auton romuja johonki omakotitalon pihalle eikä koskaan aio kunnostaa niitä. Sitä että vaa-, vaatevarastot on ihan täynnä. Sitä että tyttöystävä ostaa koko ajan uusia vaatteita. Sitä et se ei osta koskaan. Kaikki me suvaitaan.

Miesjuontaja 2: Nii-i. Vastakohtat. Ne vasta toisiaan täydentävät ja muita hyviä vertauskuvia muun muassa sokeista koirista *YleX Aamu* on tänään kertonut.

YleX, 16.11.2010

Suvaitsevaisuuden päivänä *YleX Aamun* päivän kysymystä lähestytään sen kautta, miten nainen ja mies suvaitsevat toisiaan heteroseksuaalisessa parisuhteessa. Tietenkin voi kysyä, olisiko muiden seksuaalisuuksien esiintuominen tässä yhteydessä korostanut entisestään niiden marginaalisuutta suhteessa heteroseksuaalisuuteen (mitä muut seksuaaliset suuntautumiset ovatkin ainakin näissä ohjelmissa). Yhtä kaikki, esimerkkejä ammennetaan peristereotyyppisestä naisen ja miehen parisuhteesta: yksi "roudaa auton romuja" ja toinen "ostaa koko ajan uusia vaatteita". Se, kumpaa tekee nainen ja kumpaa mies, on niin itsestään selvää, että sitä hädin tuskin tarvitsee erikseen mainita.

Sosiaalinen heteroseksuaalisuus käy ilmi myös homososiaalisuutena, kun miehet pönkittävät maskuliinisuuttaan ryhmässä. Kun miehet esiintyvät ryhmänä, sitä tyyppillisesti yhdistäviä tekijöitä ovat maskuliinisiksi mielletyt urheilulajit ja musiikkityylit – tai naiset:

Mutta sen sijaan, mä oon onnellinen, että vielä kerran pojat saadaan nähdä Tanja Karpela Presidentinlinnan, öö, presidentin vastaanotolla.

Miesjuontaja, YleX 16.11.2010

Juontaja kohdistaa puheensa toisille miehille, joiden kanssa hänellä on yhteinen kiinnostuksen kohde: kauniina pidetty kansanedustaja. Aina homososiaalisuus ei ole näin julkilausuttua, vaan sen voi lukea myös rivien välistä. Naiset eivät näyttäyty homososiaalisessa ryhmässä välttämättä kohteena, vaan kaksi miesjuontajaa voi esimerkiksi puhua naisjuontajan läsnä ollessa "miesten kesken" ja sulkea naisjuontajan ulkopuolelle tai tehdä tästä "vastuksen". Yllä olevassa katkelmassa homososiaalisuuden ulkopuolelle suljetaan naisten lisäksi myös homokuuntelijat. Miehet tukeutuvat

tutkituissa ohjelmissa taajaan homososiaalisuuteen, mikä onkin ollut havaittavissa jo useissa katkelmissa (ks. esim. luvut 6.1.1 *Kalevalainen mies* ja 6.1.2 *Valloittajamies*).

6.6 MUU SOSIAALINEN SEKSUAALISUUSKUVASTO

Homoseksuaalisuus ei ole näkymätöntä suomalaisessa mediassa, mutta aiemman tutkimuksen havaintojen mukaan se esitetään esimerkiksi kielteisenä asiana, jota väitetään, joka kiistetään tai joka torjutaan. Heteroseksuaalisuutta puolestaan todistellaan. (Saarenmaa 2005, 123; Kyrölä 2005, 188, 196.)

Tässä luvussa käyn läpi niitä seksuaalisia suuntautumisia, jotka heteroseksuaalisuuden lisäksi saavat aineistossa sosiaalisesti värittyneitä ilmenemismuotoja. "Muiden seksuaalisuuksien" kirjo on tietenkin laaja, mutta niiden näkyvyys aineistossa on sen verran pieni, että ne ovat niputettavissa yhden alaotsikon alle. Pääasiallinen vaihtoehto heteroseksuaalisuudelle sosiaalisessa kontekstissa on miesten homoseksuaalisuus. Aiemmassakin tutkimuksessa homojen on havaittu esiintyvän suomalaisessa mediassa useammin ja monimuotoisemmin kuin lesbojen (esim. Juvonen 2004, 44), muista seksuaalisuuksista puhumattakaan. Pyrin tekemään tässä luvussa selkoa myös siitä, miten muunlaista kuin heteroseksuaalista suuntautumista yritetään väistellä, häivyttää tai sulkea pois.

Muu sosiaalinen seksuaalisuuskuvassto on esitetty luvuissa 6.6.1 *Sosiaalinen homoseksuaalisuuskuvassto*, 6.6.2 *Homoseksuaalisuuden poissulkeminen* ja 6.6.3 *Transvestitismi*.

6.6.1 Sosiaalinen homoseksuaalisuuskuvassto

Jatkan vielä äsken esille nostamastani keskustelusta, jossa SuomiPOP:n *Aamulypsyn* juontajat puhuvat miesjuontajan osallistumisesta tekstiilityön tunneille lapsuudessaan. Tekstiilityötä pidetään yleisesti "tyttöjen käsityönä", ja tunnille osallistuvaa poikaa pidetään feminiinisenä, kun taas feminiinisyys kääntyy usein homoseksuaalisuudeksi populaareissa representaatioissa.

Miesjuontaja: (...) mä ohimennen siinä niin tein itselleni uuden kauluspaidan. Sitten ku se opettaja tuli kyseleén, et mites nää bokserit? Mä kysyin et mites tää kauluspaita? Hän oli silleen: "Jari, sä *oot homo." (nauravat)

Naisjuontaja: [Jari?] Jari sun vanhemmat on ollu jossain vaiheessa *vähän huolissaan susta.

Myöhemmin samana aamuna aiheesta jatketaan vielä keskustelua:

- Miesjuontaja: (...) mun tätihan on esimerkiks semmonen, semmonen ompeliasnainen, että hän on esimerkiks presidentille tonne Linnan, Linnan juhliin moneesti suunniteltu asun, ja näin paljon ikään ku se kulkee ilmeisesti jotenki geeneissä...
- Naisjuontaja: / Joo? Se on geneettistä, *periytyvää.
- Miesjuontaja: [Joo.] Periytyvää, joo. Ja mä tota aikoinaan sillon ku mä olin ala-asteella jo, niin mä olin hirveen kiinnostunu, mä piirtelin kaikennäköisiä erilaisia vaatekaavoja ja pukuja ja muita ja... Äiti ja isä totes jo sillon nuorempana, että Jaajo tuskin, tuskin tulee lisääntymään sitten että...
- Naisjuontaja: Mm...
- Miesjuontaja: ...että ainoat lapset jota tullaan joskus saamaan, niin ne tulee sitten adoption kautta...
- Naisjuontaja: Joo.
- Miesjuontaja: ...kun se on jonain päivänä mahdollista.
- Naisjuontaja: Et kiitos *Kauniit ja rohkeat*.

SuomiPOP, 17.11.2010

Katkelmat rakentavat homoseksuaalisuudesta stereotyyppisen kuvan, jossa miehen mielenkiinto feminiinisinä pidettyjä asioita kohtaan johtaa automaattisesti päätelmään, että mies on homo. Ajatuksen voi pukea kääntäen myös niin, että homo on automaattisesti kiinnostunut feminiinisinä pidetyistä asioista ja heteromies on siinä poikkeus. Vaikka miesjuontaja kertoo itsekin olleensa kiinnostunut tekstiilitöistä, hänellä on siihen varaa ilman kasvojensa menettämisen pelkoa, sillä hän on rakentanut itselleen alfauroksen imagon, jota hän pönkittää enemmän kuin kyseenalaistaa.

Homoseksuaalisuudesta rakentuu myös epätoivottu kuva, kun naisjuontaja päättelee miesjuontajan vanhempien olleen huolestuneita poikansa (homo)seksuaalisesta suuntautumisesta. Jälkimmäinen katkelma on huvittavaa lukea viittauksena debattiin, jota käydään homoseksuaalisuuden perinnöllisyydestä: juontajat hakevat selitystä miehen vaatturin taidoille perinnöllisyydestä, vähän niin kuin homoseksuaalisuudellekin on haettu syitä geeniperimästä.

Katkelman lopussa miesjuontaja kuitenkin luonnollistaa homoseksuaalisuuden. Hän sanoo vanhempiensa todenneen, että poika tuskin tulee lisääntymään, mutta lisää, että vanhemmat voisivat saada lapsenlapsia adoption kautta. Tämä on aineiston ainoa kohta, jossa viitataan homoseksuaaliseen vanhemmuuteen. Sen sijaan aineistossa ei viitata kertaakaan esimerkiksi homoseksuaaliseen romanttiseen rakkauteen tai parisuhde-elämään. Naisen viittaus *Kauniisiin ja rohkeisiin* jää hieman irralliseksi. Kyseessä on saippuasarja, jota pidetään viimeisen päälle epärealistisena, mikä avaa

tulkintamahdollisuuden, että naisjuontaja lukee homoseksuaalin vanhemmuuden samaan sarjaan saippuaopperan utopististen juonenkäänneiden kanssa. Keskustelun alla olevassa loppukaneetissa toistuu vielä homoseksuaalisuuden epätoivottavuus:

(...) hän oli silleen, et herran jumala, sä *oot homo... (nauravat) Mut samalla myös lahjakkuus.

Miesjuontaja, SuomiPOP 17.11.2010

Homoseksuaalisuuden representaatioita rakennetaan "homo-mutta"-kaavalla, jossa jokin positiivinen asia tasapainottaa homoseksuaalisuuteen liitettyä negatiivisuutta.

6.6.2 Homoseksuaalisuuden poissulkeminen

Luvussa 6.1.3 *Feminiininen mies* analysoin katkelmaa, jossa käsiteltiin miestanssijan kyynelehdintää. Sekä tanssia että kyynelehdintää pidetään feminiinisinä, ja ne yhdistyvät sitä kautta homoseksuaalisuuden esittämisen yksipuoliseen kuvastoon. Myöhemmin samalla viikolla miespuolinen ammattibalettianssija näyttäytyy kuitenkin tanssijuudestaan huolimatta maskuliinisena, sillä hän harrastaa jääkiekkoa.

Miesbalettianssija tehdään ymmärrettäväksi sen kautta, että myös jääkiekkoilijat harrastavat balettia:

Miesjuontaja 1: Niin niin, mut nää loikat kuitenkin varmaan auttaa. Ku joku yrittää taklata, nii voi vähän väistää ja sit hypätä kaverin yli.

Balettianssija: Auttaa ja sit mä en tiedä, muistaks te semmosta kun Tseteskoa se on armeijan, Neuvostoliiton armeijajoukkue...

Miesjuontaja 2: Kyllä.

Balettianssija: ...mis pelas tota (epäselvä), Mihailov ja Petrov, ja nehän treenas balettii. Ja sehän, nehän lapa... syöttö syöttö syöttö maali.

(...)

Miesjuontaja 2: Nii, nii, mihin se perustuu?

Balettianssija: Ööh, no, se et tanssii harjotellaan nii paljon, se on niin kurinalasta ja tota keskittyntyyttä. M-m-missään muus ei keskitytä niin ko... pieniin ja tarkkoihin asioihin. Ja sen jälkeen, kun se ihminen keskittyy sillä tavalla, siit tulee psykofyysinen kokonaisuus. (...)

YleX, 19.11.2010

Balettianssija otetaan tavallaan osaksi miesten homososiaalista kaveriporukkaa laajentamalla baletin viitekehystä jääkiekkoilun puolelle (ks. myös luku 6.5 *Sosiaalinen heteroseksuaalisuuskuvasto*). Vaikutelmaa luonnollisesti korostaa se, että liikutuksesta itkenyttä miestanssijaa arvioitiin ulkopuolelta, kun taas balettianssija on kutsuttu paikan päälle ohjelman vieraaksi. Jo ennen tätä katkelmaa, heti vieraan saavuttua studioon, tuodaan esille se, että balettianssija on tavallisesti haastattelun aikaan

jääkiekkoharjoituksissa. Katkelmasta välittyy jopa hermostunut todisteleminen tarve siitä, että vaikka haastatettava on miespuolinen balettianssija, hän on silti heteromies. Maskuliinisuutta alleviivaavat viittaus Neuvostoliiton armeijan jääkiekkjoukkueeseen, haastatettavan käyttämät jääkiekkotermit sekä baletin esittäminen kurinalaisena urheilulajina.

Nimitän äskeisen kaltaista heteroseksuaalisuuden todistelua ja (yli)korostamista korjausliikkeiksi. Joskus korjausliikkeet voivat olla melko suoria irtisanoutumisia homoseksuaalisuudesta: miesjuontajaa ei esimerkiksi jaksa naurattaa Saksan-tuliaisiksi ehdotettu "Jens Weissflogin näköinen viiksillä varustettu pumpattava mäkihyppääjänukke" (SuomiPOP 17.11.2010). Hienovaraisia korjausliikkeitä on usein vaikeaa ilmentää, mutta niitäkin voi aistia, kuten seuraavassa esimerkissä. Siinä haetaan oikeaa vastausta kysymykseen, mikä miesjulkiksen ruumiinosa on Suomen puhutuin. Molemmat arvuuttelijat ovat miehiä, ja oikea vastaus on miehen takapuoli.

Miesjuontaja 1: Mikä nyt on ekana mielessä? (Miesjuontaja 2 naurahtaa)

Mieskilpailija 1: No... (lyhyt hiljaisuus)

Miesjuontaja 1: No ei tissejä tartte...

Miesjuontaja 2: No eei nyt välttämättä...

Mieskilpailija 1: No oliko se...

Miesjuontaja 2: Ei, tissimies, vaan... ei se tuu, tuleeko se sieltä...

(...)

Mieskilpailija 1: Ei se kyllä tuu nyt mieleen.

Miesjuontaja 1: [Ei.] (väärän vastauksen sumneri) Se meni siinä.

Miesjuontaja 2: Tom, arvaatko?

Mieskilpailija 2: No eipä nyt kyllä oikeen tuu mittään mieleen... (miesjuontajat naurahtavat)

Miesjuontaja 2: Tom ei lähe arvailemaan.

Miesjuontaja 1: Ei edes arvausta. (Mieskilpailija 2 mumisee, väärän vastauksen sumneri)

Miesjuontaja 2: Nään se meni.

Miesjuontaja 1: Meni jo. Kyllä se on pär-she.

Miesjuontaja 2: Pär-shei.

YleX, 17.11.2010

Kun mieskilpailijalta kysytään, mikä ruumiinosa hänelle tulee kysymyksestä ensimmäiseksi mieleen, oletetaan vastauksen olevan "tissit", koska miessoittajan oletetaan olevan hetero ja heteromiesten ajattelevan aina tissejä. Tilanteesta tehdään vielä heteroseksuaalisempi nimittämällä kilpailijaa "tissimieheksi". Kun oikeaa vastausta ei löydy, sitä ei loppujen lopuksi saada edes ilmaistua täysin suoraan, vaan sanalla "perse" leikitellään epäsuorasti. On kuitenkin syytä muistaa, että toisinaan miesjuontajat saattavat esimerkiksi arvioida miehen ulkonäköä väistelemättä homoleimaa. Homoleiman väisteleminen tuntuu kuitenkin olevan dominoivampi trendi aineistossa.

Heteronormatiiviset oletukset saavat särön YleX:llä, kun toimittajan tarkoitus on näyttää 20 suomalaisnaiselle prinssi Williamin kuvaa ja kysyä heiltä, menisivätkö he "tämän miehen kanssa naimisiin". Kysymykseen pääsee vastaamaan myös mies, mikä aiheuttaa studiossa hilpeyttä:

Mieshaastattelija: (...) tota... tässä on nyt ehkä, ilmeisesti käyny semmonen pieni... erehdys.
Miesjuontaja 1: Aha.
Mieshaastattelija: Niin siis sanoit sä äsken, että mun piti kysyä kahdeltakymmeneltä suomalaiselta... (korottaa ääntään) *naiselta... tota, tosta gallup-jutusta. (nauravat)
Miesjuontaja 2: No ei.
Miesjuontaja 1: No miks, miksi toisaalta.
Mieshaastattelija: Jos semmosia pieniä lipsahduksia sattuu, nii kai ne on ihan ok?
Miesjuontaja 2: On joo ihan ok.
Mieshaastattelija: Noo jess!
Miesjuontaja 1: Ne on vaan... vähän matalaäänisempiä naisia, vähän niin kuin Matin pianon opettaja (epäselvä nimi) joskus aikanaan.
Miesjuontaja 2: Joo, venäläinen, venäläinen kehonrakentaja.
(...)
Miesjuontaja 1: Sen lempiääniala oli basso. (toinen miesjuontaja tekee matalan äänen) (matalalta) "Soitetaan taas Kissanpolkkaa täältä matalalta".

Katkelman asetelma on periheteronormatiivinen: ohjelmassa ollaan kiinnostuneita siitä, menisivätkö suomalaiset *naiset* naimisiin prinssin kanssa. Hetero-olettamusta tukee se, että kysymyksen kuvitellaan olevan relevantti kenen tahansa vastaan tulevan naisen kohdalla. Vastaavasti kysymystä ei ole relevanttia kysyä keneltäkään vastaan tulevalta mieheltä. Yksi miesvastaaja naisvastaajien joukossa on "erehdys" tai "lipsahdus" normaalina pidetystä, ja sille nauretaan makeasti. Miesjuontaja 2 on sitä mieltä, että "on (...) ihan ok", jos kysymystä ei ole esitetty vain naisille. Miesjuontaja 1 ehtii lisäämään, että kyseessä olikin ehkä *matalaääninen* nainen. Molemmat asiat esitetään koomisina: se, että mieheltä kysytään menisikö hän miehen kanssa naimisiin, ja se, että naisella on matala ääni. Tämä liittyy mielestäni jälleen siihen trendiin, että aamuohjelmissa karnevalisoidaan muu kuin heteroseksuaalisuus ja sen lisäksi piirteet, jotka eivät sovi polaariseen sukupuolikäsitykseen (eli naisessa ja miehessä eivät risteä maskuliiniset ja feminiiniset piirteet). Matalaääninen nainen löytää paikkansa samasta kategoriasta "venäläisen kehonrakentajan" kanssa. Homoseksuaalisuutta pidetään niin marginaalisena, että miehen kuuloinen nainen tekee tilanteessa enemmän tolkkua. Lähetys jatkuu nauhoitteella, jossa mies vastaa naisille tarkoitettuun kysymykseen:

Mieshaastattelija: Aleksi Ruuskanen *Ylex Aamusta* moi.
Mieshaastateltava: (miehen ääni) Moi.

Mieshaastattelija: Ootteks te pari?
Naishaastateltava: (naisen ääni) Ei olla.
Mieshaastattelija: Ai jaa, no sit mä tohdin kysyä neidiltä, hei menisit sä tän miehen kaa naimisiin?
Naishaastateltava: Een varmaan. Ehkä vähän liian vanha mulle.
Mieshaastattelija: Äijä kattoo nyt vierestä ihan kateellisena.
Mieshaastateltava: Kyyl mä voisin mennä.
Mieshaastattelija: Sä oisit ihan valmis *prinsessaks?
Mieshaastateltava: Siis totta kai.

(studio)

Naisjuontaja: (nauravat) Yksi!
Miesjuontaja 1: No niin eli siis lasketaanko toi, kyllä. (riemun huudahduksia)
Mieshaastattelija: Yks mies.
Miesjuontaja 2: Totta kai se lasketaan. (taputtavat)
Miesjuontaja 1: Suomalainen mies tietää että... prinsissä on ainesta.

YleX, 17.11.2010

Kadulla tallennetusta nauhoitteesta kuullaan, että mieshaastattelija lähestyy naista ja miestä olettaen, että he voivat olla heteropariskunta. Vasta kun on selvinnyt, että kyseessä ei ole pariskunta (kysymys esitetään naiselle eikä patriarkalisesti miehelle), naiselta on sopivaa kysyä, menisikö tämä naimisiin kuvan miehen kanssa. Vaikka haastattelija tietää, että kyseessä ei ole pariskunta, hän olettaa miehen olevan kateellinen, kun naista lähestytään tällaisella kysymyksellä. Tähän sisältyy olettamus, että kaikki miehet haluavat kaikkia naisia. Mies kuitenkin rikkoo yllättäen heteronormatiivisen asetelman ja on ensimmäinen haastatelluista, joka voisi mennä kuvan miehen kanssa naimisiin. Haastattelija leimaa hänet oitis "prinsessaksi". Mies, joka tuntee vetoa mieheen, määrittää nyt naiseen viittaavaan tulkintarepertuaariin nojautuen. Kun lähetys palaa studioon, juontajat ilakoivat tilanteelle, sillä mies poikkesi subjekti-asemastaan eikä sopinut heteronormatiiviseen kuvastoon.

6.6.3 Transvestitismi

Homoseksuaalisuuden lisäksi aineistossa viitataan miesten transvestitismiin. Viittaukset ovat tyypillisesti leikkisiä, ja ne saattavat ilmentää ihannetta seksuaalisesti itsevarmasta heteromiehestä. Sellaisella on varaa pukea päälleen naisten vaatteita maskuliinisuuden kärsimättä, niin kuin on varaa käydä tekstiilityön tunneillakin (ks. luku 6.6.1 *Sosiaalinen homoseksuaalisuuskuvasto*). Seuraavassa katkelmassa ollaan ilmeisesti naamiaisissa:

Miesjuontaja: Me löydettiin (kaverin kanssa) tämmösen tirolilaispariskunnan asu. Silleen et siinä oli niin ku nainen ja mies.
Naisjuontaja: Joo?

Miesjuontaja: Me vedettiin kivi–paperi–sakset... öö kumpi tota, siis laittaa kummanki asun päälle.
Kumpi joutuu oleen se tirolilaisnainen.
Naisjuontaja: [Aha.] Joo.
Miesjuontaja: Mä hävisin, mut kuinka ollakaan, mä en mahtunu tän, tähän mekkoon, mikä oli...
Naisjuontaja: Ylläri.
Miesjuontaja: Niin sit kaverini sai siinä sitten... esittää tyttöystäväni ja mä olin sitten tää tirolilaisherra. Meillä oli ihan hauskaa. Sen verta mitä mä muistan.

SuomiPOP, 17.11.2010

Transvestitismi ei representoidu tässä esityksessä seksuaalisena fetissinä eikä elämäntapana sen enempiä kuin aineistossa muutenkaan. Naisen vaatteisiin pukeutuminen esitetään lähinnä koomisena: kaikista mahdollisista asuista miehen päälle puetaan tirolilaisnaisen asu. Miespuolinen kaveri esittää miesjuontajan rinnalla ”tyttöystävää”, ei miestransvestiittia, mikä tekee tilanteesta loppujen lopuksi heteronormatiivisen. Miesjuontajan maskuliinisuus korostuu vielä, kun hän on liian suuri transvestiitiksi, eli hän ei mahdu tirolilaisnaisen pukuun. Katkelma voikin olla tulkittavissa myös niin, että miesjuontajan heteroseksuaalisuutta pönkitetään toisen heteromiehen kustannuksella: toinen miehistä tulee tavallaan nöyryytetyksi.

6.7 FYYSINEN HETEROSEKSUAALISUUSKUVASTO

Teoksessa *Jokapäiväinen pornomme* ehdotetaan, että kulttuurin yliseksualisoitumisen sijaan puhuttaisiin kulttuurin pornahtavuudesta, sillä pornossa on kyse ruumiin ja seksin representaatioista ja kulttuuriset esitykset noudattavat usein pornon konventioita. Porno ei tulisi nähdä omaksi lajityypikseen vaan tyyliksi, joka leikkaa mediakulttuurin kentän. Pornon esittämiseen ei–pornografisissa yhteyksissä viitataan termillä *porno-chic*. (Nikunen ym. 2005, 10, 12.)

Näkemyks kulttuurin pornahtavuudesta tukee analyysin kahta viimeistä lukua, joissa erittelen sitä, miten seksuaalinen akti näyttäytyy aamuohjelmissa. Pornahtavuus on mielestäni tässä yhteydessä toimivampi termi kuin yliseksualisoituminen, sillä se ei leimaa kielenkäyttäjiä samalla tavalla ”yliseksuaalisiksi”. Lisäksi on huomioitava, että kaikki seksipuhe ei ole pornahtavaa, vaan sen voi tehdä myös asiatyylillä, kuten paikoin tutkituissa aamuohjelmissakin.

Fyysinen heteroseksuaalisuuskuvas to on esitetty luvuissa 6.7.1 *Seksiakti*, 6.7.2 *Pikkutuhmaa aamutuimaan* ja 6.7.3 *Ei-seksuaalisten asioiden seksualisoiminen*.

6.7.1 Seksiakti

Seksi ei ole radion aamuohjelmistossa tabu, vaan puhetta seksistä voi kuulla heti kuuden ja kymmenen välillä niin kaupallisilta kanavilta kuin julkisen palvelun yleisradiosta. Seksipuhe on kuitenkin vain harvoin asiallista ja monipuolista: yleensä seksi esitetään viihteellisesti ja heteronormatiivisesti. Tässä kohdassa käsittelen puhetta itse aktista. SuomiPOPin *Aamulypsyssä* puhutaan seksistä paljon, mutta hyvin heteronormatiivisesti ja jopa sovinistisesti värityneesti. Voicen *Heräämössä* siitä puhutaan vihjailevampaan sävyyn ja *YleX Aamussa* "ulkopuolelta", esimerkiksi julkisjuorujen kautta. Juuri seksipuhe erottaa kanavat sisällöllisesti ja tyyllisesti selvimmin toisistaan, kun on kyse sukupuoli- ja seksuaalisuusteemoista.

Olen nostanut seksiaktin esille analyysissä jo muutaman kerran muista näkökulmista. Esimerkiksi luvussa 6.1.2 *Valloittajamies* käsiteltiin Voicen keskustelua, jossa puhuttiin *Big Brother* -tosi-tv-ohjelman seksikohtauksesta. Siinä seksiakti esitettiin paitsi naisen ja miehen välisenä myös miesten homososiaalista yhteisöllisyyttä ruokkivana. Naiset puhuvat aineistossa vähemmän (hetero)seksistä kuin miehet, ja karkeasti ottaen naisen rooli on kauhistella ja miehen retostella, kuten Voicen esimerkistä kävi ilmi. Tapauksessa korostui myös heteroseksin historiallisuus. Luvussa 6.4 *Fyysinen naiskuvasto* kerroin, että YleX:llä viitattiin näyttelijä-pop-artistin uutuuselokuvaan pornahtavasti keskustelussa, jossa leikiteltiin ajatuksella, että elokuvaohjaaja komentaisi naisnäyttelijän polvilleen. Tämän lähemmäs itse aktia ei *YleX Aamussa* juuri päästä, ellei kyseessä ole "kliininen" ulkomaan julkisjuoru:

Miesjuontaja 1: (...) Scott Stappin ja oliko se nyt Kid Rockin seksivideo aikoinaan levis sitä vauhtia tonne internetin syövereihin, että äijillä molemmilla meni kuuntelijakunnasta, no ei nyt välttämättä Kid Rockilta niinkään. Mutta jos kristillistä rockia aikoo esittää, öö... kirkkojen jälkitilaisuuksissa ihmisille, niin ku Creed aikoinaan teki ja muutenki tällasella "Bible Belt"-alueella, Kentucky-viski kädessä ehkä kuitenkin takahuoneessa, nii jos tekee seksivideon, nii se ei ainakaan auta lipunmyyntiä.

Miesjuontaja 2: Niin mutta toisaalta, kyllä tuo evankeliumin julistaminen on, sitä voi tehdä monella eri tavalla.

Miesjuontaja 1: Älkää ottako tätä kuitenkaan gospelina: Creed, *Overcome* - reeniä miehet ja naiset.

YleX, 19.11.2010

Tässä seksiakti esitetään tyyppillisesti maskuliinisena: aktin subjektit ovat miehiä, vieläpä perimaskuliinisia rock-muusikoita. Koomisen kontrastin tapaukseen luo, että toinen rock-artisteista on tullut kuuluisaksi kristillisen rockin esittäjänä, mikä sotii sitä vastaan, että hänestä on levinnyt seksivideo internetiin. Miesjuontaja 1:n toivotus lopussa jää

hieman epämääräiseksi: se on kuitenkin suunnattu miehille ja naisille, eikä homososiaalisesti pelkästään miehille niin kuin usein maskuliinisesti värittyneissä keskusteluissa (ks. luku 6.5 *Sosiaalinen heteroseksuaalisuuskuvasto*).

SuomiPOPin *Aamulypsyn* seksipuhetta on sivuttu jo moneen kertaan: luvussa 6.2.2 *Tyhmä nainen* viitattiin prostituutioon ja luvussa 6.4 *Fyysinen naiskuvasto* lolitamaiseen julkisuudenhenkilöön, jota olisi kiva "polkasta". "Hernepurkkiteoria" luvussa 6.1.3 *Valloittajamies* korosti volyymin merkitystä miehen seksielämässä ja sulki naiset keskustelun ulkopuolelle, mutta luonnollisesti ei *aiheen* ulkopuolelle. SuomiPOPin seksipuheessa korostuu nimittäin paitsi mies subjektina myös nainen objektina. Palataan vielä volyymiin seuraavassa katkelmassa, joka alkaa sillä, että naisjuontaja kertoo miesjuontajan kehittelemästä "rastiteoriasta", jonka tämä oli ehtinyt jo unohtaa:

- Naisjuontaja: (...) sä olit nähny unta, että jokaisella ihmisellä on elämässään tietty määrä rasteja.
Miesjuontaja: No joo-o?
Naisjuontaja: Ja nää ei nyt oo mitään suunnistusrasteja, vaan siis rasti on yksi rakastelukerta.
Miesjuontaja: Uuden naisen kanssa, sä et saa uutta rastia, jos sä rakastelet samaa naista?
Naisjuontaja: Joo. [Näin me nähtiin.]
Miesjuontaja: Tämmöset säännöt meillä oli ainaki rastituksen SM-kisoissa...
Naisjuontaja: Joo, no nii. (nauraa)
Miesjuontaja: ...jotka käytiin Viking Cinderellalla. Nuoruudessa.
Naisjuontaja: Mut siis tähän me päädyttiin, joo, et uuden naisen tai uuden *miehen kanssa joka tapauksessa.
Miesjuontaja: [Joo-o?]
Naisjuontaja: Ja sitte että jos näitä *rasteja on tosiaan vaan tietty määrä, niin miten ne pitäis jakaa elämän varrelle ja tuleeks rasti vaan ja ainoostaan niin ku ihan (avaa ääntään)... kunnollisesta yhdynnästä vai...
Miesjuontaja: Okei.
Naisjuontaja: ...jostain muusta... seksin harrastamisesta.

Seksiakti esitetään "rastiteoriassa" varsin yksipuolisesti: miehen näkökulmasta, vaikkakin naisen selostamana. Naisjuontaja onnistuu oikeastaan tekemään tarinasta pätevän muille kuin heteromiehille vasta lisätessään, että rasti vastaavat seksiakteja eri naisen tai eri *miehen* kanssa. Seksissä korostuu suorittaminen ja volyymi, kun mies viittaa "rastituksen SM-kisoihin" ja huolestuu rastien lähestyessä loppuaan. Rastiteorian kehittäminen jatkuu näin:

- Naisjuontaja: Siinä sun unessa oli se ongelma, et sulla ei ollu enää jäljellä ku enää pari rasti.
Miesjuontaja: Pari rasti, joo mä, just, mä arvasin. (...) Ja mä ikään ku olin tullu tilanteen eteen, että mä en ollu ikinä elämässäni harrastanu seksiä samaa aikaa. Ja mä rupesin miettimään, että pitäiskö mun nyt sit kuitenkin nää kaks vikaa rastia ikään ku käyttää tähän yleiseen fantasiaan.

(...)

- Naisjuontaja: [Ja sit sä yritit viel] jotenki niin ku luimuttaa sitä silleen, et jos ne on *kerralla, nii niit voi olla useempia.
- Miesjuontaja: Nii, ja sit mä mietin vaan et semmoset, et jos sä kerran meet johonki ihan *uskomattomiin orgioihin...
- Naisjuontaja: [Yhteen rastiin.] Joo?
- Miesjuontaja: ...niin onks se niin ku sit silleen, että niin ku et kuinka monta sä luikit ja lykit siellä vai niin ku miten se homma menee. (Naisjuontaja nauraa) Ja sitten jos todella tilanne on se, et sulla on kaks rastiä ikään ku jäljellä, niin kannattasko tehdä niin, että ikään ku ottais itselle vaikkapa, niin ku vaimokkeen...
- Naisjuontaja: Mm-m.
- Miesjuontaja: ...ja jättäis ikään ku yhen rastin sinne sitä varten, että jos jonain kauniina päivänä esimerkiks eroo...

Kuten aiemmin on todettu (ks. luku 6.2.1 *Tunteellinen nainen*), mieheen ei juurikaan viitata avioliittopuheessa romantikkona, ja tässäkin katkelmassa avioliitto on miehelle loogisen päättelyketjun tuloksena ehtymätön seksin lähde. Kaiken kruunaa se, että jo ennen avioliittoa mies varautuu avioeroon ja säästää toisen "rastin" seuraavalle vaimolleen. Katkelman heteronormatiivisuutta lisää se, että aktin määritelmää haettiin edellisessä katkelmassa yhdynnästä, jonka näen viittauksena vaginapenetraatioon. Toisaalta muunkinlaisen aktin olemassaolo tunnustetaan. Heteronormatiivisen avioliittoinstituution vastapuolena, kenties uhkana, voi nähdä orgiat, joita länsimainen yksiavioisuuteen perustuva seksuaalimoraali vierastaa. Niihin päästään keskustelun päätteeksi:

- Miesjuontaja: Mä oon kerran ollu meinaan *Ranskassa (Naisjuontaja nauraa) orgioissa, ja siis Petra on, Petra mä oon kerran, kerran avautunu sulle tästä näin... vähän humalapäissään ja itkin sulle mutta sä voit uudestaan ja uudestaan aina tuoda sen...
- Naisjuontaja: Joo.
- Miesjuontaja: ...esiin. Eli mä menin tämmöseen vanhaan majataloon...
- (...)
- Miesjuontaja: Siellä oli hirvee määrä, siis käsittämättömän kauniita ranskalaisia naisia... (Naisjuontaja nauraa taustalla) ja... todella komeita, todella komeita, ranskalaisia, ranskalaisia miehiä ja... Se oikeastaan niin ku ikään kuin ilman mitään sen kummempia esittelyitä ja viinilaseja, niin siellä jengi rupes niin ku hieromaan ja leipomaan toisiaan ja... Mitä Petra Kalliomaa, mä teen?
- (...)
- Miesjuontaja: (...) (Naisjuontaja nauraa) Mä istuin alasti ristiasennossa tän takan edessä ja grillasin vahtokarkkeja samaan aikaan kuin läiske ja lotina vaan kävi. Yksinkertasesstä syystä: mua ei otettu mukaan.

SuomiPOP, 17.11.2010

Sävy muuttuu viimeisessä katkelmassa heteronormatiivisuuden kannalta rohkeammaksi, kun puheeksi tulevat orgiat. Mies muistelee kokemuksiaan orgioista Ranskassa, ja muisteloissa esiintyvät paitsi "käsittämättömän kauniit ranskalaiset naiset" myös "todella komeat ranskalaiset miehet". Mies puhuu siis toisista miehistä imartelemaan sävyyn seksuaalisessa yhteydessä. Orgiakertomus on mielenkiintoinen myös sikäli, että se esittää alfauros miesjuontajan uudessa valossa: ilman seksiä jäävänä sivustaseuraajana. Representaatio poikkeaa selkeästi siitä, mitä eriteltiin luvussa 6.1.2 *Valloittajamies*.

6.7.2 Pikkutuhmaa aamutuimaan

Juontajien välinen dynamiikka on olennainen osa aamuohjelmia, ja nais- ja miesjuontajan/juontajien välinen dynamiikka on usein seksuaalisesti väritynyttä. Ihan uudesta ilmiöstä ei ole kyse: Katja Valaskiven (2006, 278) mukaan jo 1990-luvulla Yleisradion *Italypsy*-televisiosarjassa nais- ja miesjuontajan välille rakennettiin jännite, joka oli toisinaan flirttailua. Jännite nais- ja miesjuontajan välillä erotti nähdäkseni myös Kiss FM:n *Aamutiimin* radion muista aamuohjelmista 1990-luvulla. Kahden juontajan asetelma tarjoaa luonnollisesti muutenkin enemmän mahdollisuuksia kuin yksi esiintyjä (emt., 278). Alaluvun 6.7 *Fyysinen heteroseksuaalisuuskuvasto* kahdessa viimeisessä kohdassa esittelen, miten keskustelunaiheiden käsittelemisestä tehdään aamuohjelmissa pornahtavaa silloin, kun aihe ei ole varsinainen seksiakti. Tässä luvussa 6.7.2 käyn läpi, miten seksuaalinen näkökulma voidaan tuoda asioihin, ja seuraavassa luvussa 6.7.3 pohdin, miten ei-seksuaalisia asioita seksualisoidaan.

Kiss FM:n *Aamutiimin* perillinen Voicen *Heräämö* nousee aineistosta voimakkaimmin esille pikkutuhmuuksien viljelijänä. Ohjelman tekijätiimissä oli syksyllä 2010 lukuisia henkilöitä, ja miehiä ja naisia suurin piirtein samassa suhteessa. Jos studiossa on kaksi ihmistä, he edustavat yleensä molempia sukupuolia, toisin kuin *YleX Aamussa*. Voimakkaimmin seksuaalista jännitettä rakennetaan pääjuontajaparin välille, mutta sitä saattavat kompata muut, kuten alla olevasta esimerkistä käy ilmi. Keikalla olevat toimittajat ottavat yhteyttä studioon pääjuontajapariin:

Miestoimittaja puhelimesta: Kun sä katsot Suvi tonne... suoraan tonne Kaapelitehdasta kohti, minkä edessä tällä hetkellä ollaan, niin pystytkö näkemään kenties
*Nivalan viikset tai... (Naistoimittaja puhelimesta nauraa) tai sen, minkä väriset alushousut Mariannella on?

Naistoimittaja puhelimesta: (epäselvää) Mä luulen, et Nivalan viikset erottuu loppukuusta vasta paremmin, kun ne pääsee rehottamaan valloilleen. Oisko Mariannel, oisko ne pinkit?

Miestoimittaja puhelimesta: Marianne, minkä väriset alushousut sulla on tänään?

Miesjuontaja studiossa: Kompa! Kompa! Marianne vetää kommandona aina.
Miestoimittaja puhelimessa: Marianne vetää kommandona aina, eihän sillä ole alushousuja.
(Miesjuontaja studiossa nauraa) (epäselvää)
Miesjuontaja studiossa: Helpompi sitten... tosipaikan tullen päästä touhuihin.
Naisjuontaja studiossa: Kuulepas nyt Nivala!
Miesjuontaja studiossa: Noh...
Naisjuontaja studiossa: Hyi sun kanssa!
Miestoimittaja puhelimessa: [Se on kyllä totta, se nopeuttaa huomattavasti.]
Naisjuontaja studiossa: Mulla on myös hame tänään nii... seki on jo...

Voice, 17.11.2010

Studioon päin katselevan toimittajaparivaljakon voi nähdä katkelmassa tirkistelijöinä. Miestoimittaja kysyy naistoimittajalta, pystyykö tämä näkemään miesjuontajan viikset ja naisjuontajan alushousujen värin. Hän pysyy turvallisella heteromaskuliinisuuden alueella kysyessään miehen viiksistä eikä mistään intiimimmistä. Huomion kiinnittäminen naisen alushousuihin puolestaan ruokkii miehen maskuliinisuutta ja korostaa naista seksiobjektina.

Studion miesjuontaja vie naisen objektivoinen pidemmälle sanomalla, että nainen ei pidä koskaan alushousuja yllään. Hän luo naisesta kuvan kyltymättömänä seksipetona, joka on aina valmis harrastamaan seksiä. Häveliäälle naisihanteelle uskollisesti naisjuontaja paheksuu miehen sanomisia, ensin äitimäisesti toruen ("kuulepas nyt") ja sitten tyttömäisesti kauhistellen ("hyi sun kanssa"). Nämä vahvistavat tulkintaani sosiaalisesta naiskuvastosta (ks. luku 6.2.3 *Huora ja madonna*). Lopulta nainen kuitenkin antautuu miehen leikinlaskulle ja jopa ruokkii sitä mainitsemalla, että hänellä on kaiken lisäksi yllään hame. Tilanne loppuu siihen. Tällainen "flirttailu" on aineiston perusteella tyypillistä etenkin Voicella: mies tavallaan tunkeutuu naisen seksuaalisuuden alueelle ja nainen taistelee sitä vastaan, kunnes yleensä lopulta antautuu.

Kuten on tullut ilmi, *YleX Aamussa* seksuaalista jännitettä ei synny ainakaan merkillepantavasti kahden miesjuontajan välillä, mutta tilanne sähköistyy usein ulkopuolisesta kohteesta tai naisjuontajan saapuessa studioon. Seuraavassa katkelmassa naisjuontaja sähköistää tilanteen, kun taas ulkopuolisesta kohteesta on annettu esimerkkejä jo aikaisemmin (ks. luku 6.4 *Fyysinen naiskuvasto*):

Miesjuontaja 1: Miksi katsot minua noin kaihoisesti?
Naisjuontaja: Tuliks sulla jotenki vaivaantunu olo?
Miesjuontaja 1: Ei, mä oon oikeestaan, mä aattelin että tää on tämmönen perjantaitunnelma jatkuu selkeesti, koska tollasia katseita lisää kiitos.
Naisjuontaja: (kirkkaasti) Joo.

Miesjuontaja 2: Väliin semmonen sydän tohon noin.

Naisjuontaja: Niin, no siihen on ehkä tää luonnollinen selitys. Se, et me halutaan muun muas Auran kans tänään kuulla kanssaelijöidemme kokemuksista ja näkemyksistä työpaikkaromansseista nii...

Miesjuontaja 1: (arvoituksellisesti) Okeii.

Naisjuontaja: Nii sit aattelin vaan tälle ihan niin ku vihjasta, et siihen on kuitenkin vielä yli kaks tuntia aikaa, et jos ei oo kokemuksia ja näkemyksiä, niin omassa elämässä ehtii niitä nyt vielä hankkia.

YleX, 19.11.2010

Katkelmassa viitataan yleisellä tasolla työpaikkaromansseihin, mutta myös nais- ja miesjuontajan välille rakennetaan vähintään romanttinen jännite. SuomiPOPin *Aamulypsyssä* nais- ja miesjuontajan välisen seksuaalisen jännitteen rakentaminen on puolestaan yllättävän vähäistä siihen nähden, miten ronski tyyli ohjelmalla muuten on. Pikkutuhmuuksia kyllä viljellään, mutta jännitettä ei rakenneta niinkään juontajaparin välille kuin naisjuontajan ja miesten välille yleisesti ja miesjuontajan ja naisten välille yleisesti. Juontajadynamiikaltaan nais- ja miesjuontajan välinen suhde näyttäytyy usein jopa heteromaskuliinisena kaverisuhteena, jossa puhutaan seksistä myös intiimisti mutta pidättäydytään tekemästä keskustelutilanteesta liian intiimiä. On toki huomautettava, että *Aamulypsyn* keskustelut ovat usein voimakkaasti sukupuolittuneita ja uusintavat patriarkaalisia nais- ja miesrooleja, kuten lukuisista katkelmista on käynyt ilmi (ks. esim. luku 6.4 *Fyysinen naiskuvasto*). Seuraava katkelma kuvastaa sitä, miten naisjuontajasta tulee SuomiPOPin *Aamulypsyssä* "ulkopuolisten" seksiobjekti:

Miesjuontaja: Pikkujoululiikenne taas alkaa ja mun mielest se on ihanaa, että poliiseille on annettu semmoinen selkeä vapaus, että mikäli sikäli näette tällöisiä nuoria tyttöjä pikkujoulu...

Naisjuontaja: Mm?

Miesjuontaja: ...juhlijoita, harhailemassa ihan pienenpienissä stay-upeissa, minihameissa, nii älkää jättäkö heitä paleltumaan, vaan ottakaa heidät kyytiin ja viekää kotiin.

Naisjuontaja: Näi just.

Miesjuontaja: Siis en tiedä onko annettu tällöiset neuvot, mutta voisni kuvitella, että varmasti se ois ihan paikallaan.

Naisjuontaja: Mm. Tän takia mä teen poikkeuksen sääntöön ja pukeudun ihan pikkuseen hamoseen.

Miesjuontaja: Ihan pienenpieneen hamoseen...

Naisjuontaja: Joo.

Miesjuontaja: Sillä saa sen kyydin...

Naisjuontaja: Kyllä. Käyn sit huutamassa siin maijan ovella.

Miesjuontaja: Tai kyydit. (nauraa) "Mä oon ihan jäässä." (mahtailee)

Naisjuontaja: (teeskentelee juopunutta) "Jaajo lupas että te viette mut kotiin."

SuomiPOP, 19.11.2010

Miesjuontaja puhuu seksistiseen sävyyn naisista yleisesti, ja nainen tekee itsestään osan miehen maalaillemaa naisia objektiivouvaa skenaariota. Mies leikittelee verbillä "antaa kyyti", joka monikollisena merkityksellistyy seksiaktiksi. "Kyytiä antavat" kuitenkin poliisit, ei miesjuontaja. Heteromaskuliiniseen kaverisuhteeseen viittaava piirre on myös se, että nainen esittää itsensä itseironisesti humalaisena. Mielestäni nainen määrittyy katkelman alun ja lopun perusteella eri tavoilla: kun alussa miesjuontaja puhuu "nuorista tytöistä (...) pienenpienissä stay-upeissa", lopussa naisjuontaja puhuu *itse* epätoivoisesta humalaisesta käytöksestään. Hän esittää myös hameeseen pukeutumisen "poikkeuksena sääntöön", mikä tuo etäisyyttä hänen ja seksiobjektinaisen välille.

Aina pikkutuhmuuksissa ei ole kyse naisen ja miehen välisestä dynamiikasta, vaan leikittely voi jäädä yksilöllisen kokemuksen jakamiseksi. Jakaminenkin voi olla kansajuontajien ruokkimaa – olipa kyseessä samaa tai eri sukupuolta oleva kollega. Voicen *Heräämön* toimittajat olivat aikaisemmassa katkelmassa keikalla merellä jäätävänä marraskuun aamuna, ja nais- ja miestoimittajat olivat joutuneet palelemaan:

Naisjuontaja: Tunneksä Västi sun varpaat jo?

Miesjuontaja 1: *Varpaat mä tunnen, mutta tota toi mun *keskivartaloalue, tuo kriittinen piste täällä, niin se on jotenki silleen niin ku tunnottomilla vesillä (muut juontajat nauravat) tällä hetkellä.

Naisjuontaja: Se on hyvin huolestuttavaa.

Miesjuontaja 1: Joo.

Miesjuontaja 2: Katkarapu (epäselvää)...

Miesjuontaja 1: Todellaki. (nauravat) Mä kelasin sen silleen, ku me oltiin tos (epäselvää), et aluksi ku tuli hirveen kylmä, niin ku tähän... *lantion seudulle, niin niin... eee-että tällanen kylmyyshän tekee hyvää miehen siittiöille, että siittiöhän lisääntyy, ku on viiliää.

Naisjuontaja: Mm.

Miesjuontaja 1: Sitten mä rupesin miettiin, että no onpa aikamoinen lasti tulos, mut sitten ku rupes tulleen tosi kylmää, niin mä mietin, että (nauravat) illalla lentää jäänuolia sieltä. Kunnon jääpuikkoja, en tiedä sitten.

Voice, 17.11.2010

Mies vie hyisen ilman vaikutukset intiimialueelle, ja keskustelu pyörii tovin mieskunnan ympärillä. Mies saa lohtua siitä, että kylmyys tekee hyvää siittiöille, mikä pelkistyy mieskuntoon eli miehen ejakulaation voimistumiseen. Ejakulaatio on karnevalisoitu, ja sen merkitys on triviaalimpi kuin pornossa, mutta keskustelua lienee perusteltua väittää vähintään pornahtavaksi. Mieskunnan esittäminen karnevalistisessa valossa korostuu, kun Miesjuontaja 2 nimittää miehen sukupuolielintä "katkaravuksi". Vaikka miesten fokuksessa on penis, sävy on pikemmin autoeroottinen kuin homoeroottinen.

6.7.3 Ei-seksuaalisten asioiden seksualisoiminen

Aamuohjelmissa seksualisoidaan asioita, jotka eivät ainakaan ilmimerkitykseltään näyttäyty seksuaalisina (ilmimerkityksellä tarkoitan yleiskielistä merkitystä verrattuna esimerkiksi slangimerkitykseen). Kaksimielisyydet ovat luonnollisesti myös kuulijan korvassa, ja ne jäävät usein hienovaraisiksi ja ohimeneviksi. Olen nostanut tässä luvussa esiin muutaman esimerkin, jotka ovat vähiten tulkinnanvaraisesta päästä.

Tyypillisimmillään kaksimielisyyksiä kehitellään sellaisten asioiden ympärille, jotka voidaan tavalla tai toisella yhdistää miehen tai naisen sukupuolielimiin. Tällaisia ”aasinsiltoja” ovat esimerkiksi tahalliset väärinymmärrykset, kielellä leikittely tai merkitsijän ja merkityn viittaussuhteiden sekoittaminen²². Viimeisimmällä tarkoitan esimerkiksi sitä, että yleiskielisen sanan ”kassit” slangimerkitys ”kivekset” otetaan käyttöön yllättävässä tilanteessa, kuten alla olevassa esimerkissä, jossa SuomiPOPin *Aamulypsyn* kilpailussa haetaan asiaa, jota ei saa viedä lentokoneeseen:

Mieskilpailija: No sehän on tietysti liian isot kassit.

Miesjuontaja: Liian isot kassit, kyllä: yhdellä kassilla pääsee kyllä, mutta tota... (naisjuontaja naurahtaa) eikä silloinkaan jos on liian iso. Joo...

Mieskilpailija: Eikä se kävelykään ihan helppoo oo.

Miesjuontaja: Totta kai. Kyllä. Joutuu vähän haarassa kävelläki. Mutta ei ollu se kuitenkaa. (...)

SuomiPOP, 19.11.2010

Kaksimielisyyksiin voidaan päästä ilman sanaleikkiäkin viittaamalla ei-seksuaalisen asian piirteisiin, joille löytyy vastaavuutta seksuaalisesta kuvastosta. Alla olevassa katkelmassa seksualisoidaan mandariini. Alun perin puheenaihe oli, mistä erottaa päällepäin maukkaan ja huonon mandariinin toisistaan:

Ei ku sen tietää, kun sen näkee, niin ku jotkut mandariinit on semmosii kovia, ja vähän vaaleita, niin ku mandariinipalat, niin sit on (hyviä). Ja sitten jos ne on ihan liian semmosia veteliä, pehmeitä, niin sitten... Sen pitää olla tarpeeksi... jäntevää. (toinen naisjuontaja purskahtaa nauruun) No joo, toi kuulosti nyt vähän eri... (toinen naisjuontaja hyräilee)

Naisjuontaja, Voice 17.11.2010

²² Vaikka tutkimusotteeni on konstruktivistinen eikä strukturalistinen, Ferdinand de Saussuren tekemä kielellisten merkkien purkaminen *merkitsijäksi* ja *merkityksi* auttaa havainnollistamaan tässä pikkutuhmuuksia. Saussuren mukaan merkitsijä on esimerkiksi fyysinen kirjainten muodostama sana ja merkitty asia tai esine, johon sana viittaa. (Esim. Strinati 2004, 82–83.)

Naisjuontaja viittaa ilmeisesti miehen sukupuolielimeen. Tulkintaa tukevat hänen ja toisen naisjuontajan tyttömäinen hihittely ja naurunpurskahdukset. Seuraavassa katkelmassa leikitellään hajuvesimerkin nimellä, joka yhdistetään naisen sukupuolielimeen. Kyseessä on pop-artistin lanseeraama tuote, ja uskon leikkittelyn saavan pontta siitä, että kyseisen pop-artistin tyyliä on pidetty seksuaalisesti provosoivana.

Naisjuontaja: (...) eilen lanseerattiin New Yorkissa Pur-niminen hajuvesi. Vähän niin ku kissat englanniks ääntelee. (matkii kissaa, naurahtaa) Eli Pur.

Miesjuontaja: Eli pörrö.

Naisjuontaja: [(englantilaisittain) Pur]. (naurahtaa) No nii.

Miesjuontaja: Se on pörrön hajunen.

Naisjuontaja: (naurahtaa) Tää hajuvesipullo on kissan muotoinen, ja sit siinä on kissan silmät kiiluu... timanttisen kirkkaasti. (vetää henkeä) Ja tää Pur-nimi valittiin hajuvedelle myös ääntämisen takia, koska... kun sanoo per-fume, tai per-fect, nii, sit se on... pur.

Miesjuontaja: No miltä se pörrö tuoksuu? (Naisjuontaja naurahtaa) (englantilaisittain) Pur... (suomalaisittain) Pur, pörrö, pur, pör... (englantilaisittain) Pur...

(...)

Miesjuontaja: (...) Okei. (englantilaisittain) Pur... Kind of perv... to me. (Naisjuontaja naurahtaa)

Voice, 17.11.2010

Nainen toppuuttelee miestä katkelman alussa mutta naureskelee tämän sanaleikille yhtä kaikki. Naisjuontaja korostaa alussa pornahtavaa vaikutelmaa matkimalla kissaa, ja sen jälkeen miesjuontaja korostaa sitä puhumalla matalalla äänellä. Mies sinetöi keskustelun kaksimielisen vaikutelman toteamalla englanniksi, että hajuvesi antaa hänelle aika pervon vaikutelman.

Ei-seksuaalisten asioiden seksualisoiminen tai vähintään asioiden seksuaalisen puolen ylikorostaminen on selkeä trendi SuomiPOPin ja Voicen aamuohjelmissa, kun taas YleX:llä sitä kuulee aineistossa vähemmän. Ilmiö liittyy kuitenkin läheisesti edellä esitettyihin ”pikkutuhmuuksiin”, joita *YleX Aamussakin* kuulee. Niiden viljeleminen tekee kanavien lähestymistavasta kaverillisen: niitä voisi kuvitella kuulevansa vaikkapa kaveriporukan levottoman pubi-illan tuoksinassa. Pikkutuhmuudet ja kaksimielisyydet ovat sen verran merkittävä osa aineistoa, että niiden osuutta myöskään helppona ohjelma-ajan täytteenä ei ole syytä väheksyä.

6.8 MUU FYYSINEN SEKSUAALISUUSKUVASTO

Vaikka muut fyysisen seksuaalisuuden ilmentymät kuin heteroseksuaalisuus ovat aineistossa lähes häviäviä, haluan käsitellä niitä omassa alaluvussa, jotta voin kiinnittää erikseen huomion niiden esittämistapoihin. Kuten muiden seksuaalisten suuntautumisten sosiaalisessa esittämisessä (ks. luku 6.6 *Muu sosiaalinen seksuaalisuuskuvasto*), miesten homoseksuaalisuus on myös seksiaktiin viitattaessa yleisin seksuaalinen suuntautuminen heteroseksuaalisuuden jälkeen. Joudun tässä alaluvussa nostamaan esiin yksittäistapauksia, sillä tapauksia on ylipäätään vähän. Uskon kuitenkin, että niiden perusteella voi päätellä jotakin muiden seksuaalisten suuntautumisten esittämisestä.

Ensimmäisessä katkelmassa kuvastuu mielestäni heteromiehen pelko homoseksiiä kohtaan. Siinä on puhe Movember-kampanjasta, jossa miehet kiinnittävät huomiota miesten terveysongelmiin kasvattamalla marraskuun ajan viiksiä:

Miesjuontaja: Aika moni muuki on kasvattanut viikset. Mä olin eilen raveissa, niin siel tuli joku kaveri justiisa näyttämään mulle, et "Jaajo hei..." (tekee flirttailua muistuttavan äänimerkin). Mä on silleen niin ku et "luojan kiitos mä tiedän et on marraskuu ja Movember-kampanja menossa, (Naisjuontaja nauraa) koska siis toi ois ollu niin (korottaa ääntään) homoo!" (nauravat)

Naisjuontaja: Ai kamala!

SuomiPOP, 18.11.2010

Tässä voi nähdä viittauksen hyvin stereotyyppiseen homoseksikuvastoon, jossa viiksekäs mies ottaa suoraviivaisesti kontaktia toiseen mieheen julkisella paikalla ja vihjailee seksuaalisesti. Homoseksii esitetään epäilyttävänä: miesjuontaja huokaa helpotuksesta, kun hän yhdistää miehen viiksekkyuden Movember-kampanjaan eikä kyseessä olekaan lähentely-yritys. Naisjuontajan huudahdus "ai kamala!" vahvistaa tätä vaikutelmaa.

Sikäli kun anaaliseksi mielletään vielä nykyäänkin ensisijaisesti kahden miehen väliseksi seksuaalisen kanssakäymisen muodoksi, seuraavassa katkelmassa se tulkintani mukaan epäluonnollistetaan. Siinä miesjuontaja korjaa käsityksen, joka lehtiartikkelin mukaan naisilla on oraaliseksi: se ei ole halventavaa, mutta anaaliseksi on.

Miesjuontaja: (...) Oletus yksi: monet naiset luulevat, että mies haluaa suuseksiä vain *halventaakseen naisia.

Naisjuontaja: Joo, mä en ehkä käyttäis sanaa niin ku "halventaakseen naisia", tässä ehkä etsitään niin ku sellasta *alistamista.

Miesjuontaja: No mä, mä sanoisin taas, Petra Kalliomaa, että...

Naisjuontaja: Mm?

Miesjuontaja: ...tässä näin niin et, jos sä haluat alistaa naista, niin silloin sä tuuppaat sitä saviruukkuun.

Naisjuontaja: (hetken hiljaisuus) Joo...

Miesjuontaja: Ja sitte taas tämä, tämä, tämä osasto niin, ihan normaali pillin soittaminen, niin se on ihan ok, mut siis siinä kohtaa, ku sua napataan (Naisjuontaja nauraa) takaraivost kiinni ja sut kakutetaan, niin silloin mennään tälle halventamisosastolle.

Naisjuontaja: Hyi noita termejä! Mä en vielä kukaan onneks ymmärrä niist puoliakaan.

SuomiPOP, 18.11.2010

Katkelma kertoo suoraan heteroseksistä, mutta tulkintani mukaan epäsuorasti myös miestenkeskiseksi mielletystä seksiaktista: miesjuontajan mukaan ”pillin soittaminen” ei ole alistamista, mutta ”saviruukkuun tuuppaaminen” on. Määrittelemällä heteroseksin ”normaalia” miesjuontaja tulee sulkeneeksi miesten välisen yhdynnän normaalin ulkopuolelle. Siihen liitetään myös kielteisiä konnotaatioita alistetuksi ja halvennetuksi tulemisesta, ikään kuin sellainen olisi miesten välisen yhdynnän ainoa mahdollinen ilmenemismuoto.

Katkelmassa uusinnetaan jälleen sukupuolistereotyyppioita sekä keskusteluisällössä että nais- ja miesjuontajan välisessä dynamiikassa. Miesjuontaja näyttäytyy kokeneena, ja hänen maalaamansa mieskuva on heteromaskuliinisen dominoiva. Naisjuontaja näyttäytyy puolestaan häveliäänä, ja miesjuontajan maalaama naiskuva on alistettu ja objektivoitu. Miesjuontajalle naisen alistaminen on miehen tahdon kysymys (”jos sä haluat alistaa naista...”). Nainen esitetään vain toiminnan kohteena: naista ”tuupataan”, ”napataan takaraivosta kiinni” ja ”kakutetaan”. Vain ”pillin soittamisessa” naiseen viitataan tekijänä, ja siinäkin teko on seksuaalisen nautinnon tuottaminen miehelle.

Seuraavassakin katkelmassa on puhe heteroseksistä, mutta siinä sivutaan myös miesten välistä seksiä.

Miesjuontaja: (...) Ja mä olen myös sitä mieltä, että jos sä olet esimerkiks rakastellut jotain naista...

Naisjuontaja: Joo?

Miesjuontaja: ...joka on esimerkiks rumemmannäkönen ku Antti Tuisku, niin yhtä hyvin sä voit rakastella Antti Tuiskua. (nauraa)

Naisjuontaja [Antti Tuiskua.] Joo, ja ei kerta homoks tee.

SuomiPOP, 18.11.2010

Antti Tuiskusta on ollut jo puhetta poikkeuksena heteromaskuliinisuuden dominoimassa mieskuvastossa (ks. luku 6.1.4 *Sosiaalisen mieskuvaston haastamista*). Tässä Tuisku

esitetään jälleen poikkeuksena mieskuvastossa ja vielä enemmän: hänet ikään kuin siirretään naiskuvaston puolelle. Miesjuontajan mukaan miehen on aivan sama harrastaa seksiä Antti Tuiskun kuin ruman naisen kanssa. Naisjuontajan loppukaneetin voi ymmärtää monella tapaa. Yhtäältä sen voi nähdä seksuaalikäsitelyksessään joustavana: ihmisen ei tarvitse määritellä tai lokeroida itseään seksiaktin kautta, sillä ”ei kerta homoks tee”. Toisaalta sen voi nähdä lyövä negatiivisen leiman homoseksille: kahden samaa sukupuolta olevan henkilön välisestä seksistä voi päästä vielä ”turvalliselle” heteropuolelle.

Seuraavassa katkelmassa pysytään tavallaan joustavassa seksuaalikuvasse:

Naisjuontaja: (...) BB-talossa tapahtuu, sillä *Eetu yllätti ja tiedusteli Marikaa petu-, petipuuhiin. (nauraa) Petipuuhiin. Sillä Eetu ja Marika olivat kahden saunassa ja Eetu rupesikin kysymään tuolta Marikalta, että lähtisikö hän tämän kanssa sänkyyn. Mikä on sinänsä hassua, että Marika on tunnustautunut täyslesboksi eikä noista miehistä oikeen väliä.

Miesjuontaja 1: Kato aina kannattaa yrittää.

Miesjuontaja 2: Joo joo, kato jos, jos vastustaja ottais maalivahdin pois.

YleX, 18.11.2010

Naisen homoseksuaalisuus ei näyttäyty katkelmassa samalla tavalla ehdottomana tai pysyvänä olotilana, kuin aineistossa näyttäytyy heteroseksuaalisuus. Naisjuontajan määritelmä naisen homoseksuaalisuudesta on varsin joustava: naiskilpailija ”ei (...) oikeen väliä” miehistä. Myöhemmin hän tosin luonnehtii naista ”täyslesboksi”. Miesjuontajan mukaan lesboa kannattaa miehenkin yrittää aina.

Toinen miesjuontaja käyttää kielikuvaa ”jos vastustaja ottais maalivahdin pois”, jossa naisen homoseksuaalisuus vaikuttaa lähes uhkaavalta. Lisäksi sen voi katsoa vahvistavan stereotypiaa maskuliinisesta butch-lesbosta. Naisjuontaja ilmaisee *Big Brotherin* naiskilpailijan ”tunnustautuneen täyslesboksi”, mistä puolestaan rakentuu kuva homoseksuaalisuudesta kiellettyinä tai väärinä, joka tunnustetaan kuin rikos.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkielman viimeisessä luvussa johdan tekemäni analyysin pohjalta aamuohjelmien sukupuoli- ja seksuaalisuusdiskurssit. Sen jälkeen pohdin diskursseja yleisesti mediamaiseman ja erityisesti formaattiradion kontekstissa luvussa 7.2 *Nuorekkaat mutta jähmeät aamuohjelmat*. Pohdin myös, voisiko formaattiradiota tehdä toisin. Lopuksi pohdin luvussa 7.3 *Formaattiradiossa riittää tutkittavaa*, millaisia muita näkökulmia aineistoon olisi voinut ottaa ja miten radiota, sukupuolta ja seksuaalisuutta kannattaisi ylipäättään tutkia.

7.1 SUKUPUOLI- JA SEKSUAALISUUSDISKURSSIT TUTKITUISSA RADIO-OHJELMISSA

Diskurssien voima on niiden kyvyssä nimetä, hierarkisoida, nostaa esiin ja jättää sivuun maailman ilmiöitä ja ihmisiä. Diskurssit eivät ole samanarvoisessa asemassa, mutta hierarkia elää jatkuvasti, sillä ne ovat dynaamisessa suhteessa toisiinsa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 56, 58.) Olen johtanut aineistosta neljäntyyppisiä diskursseja, jotka on jäsennellyt alla olevassa taulukossa ja selitetty tässä alaluvussa. Diskursseja ei ole asetettu järjestykseen dominoivuuksiensa mukaan. On kuitenkin perusteltua väittää analyysin pohjalta, että ensimmäinen diskurssiryhmä on yleisimmin esiintyvä, ja sitä tukevat toinen ja neljäs ryhmä. Kolmannen ryhmän diskursseja voi puolestaan väittää muita diskursseja harvinaisemmiksi, mutta etenkin ensimmäistä ryhmää haastaviksi.

1. Hegemonista heteronormatiivista sukupuolijärjestelmää tukevia diskursseja	Hetero-olettamuksen diskurssi
	Heteroseksuaalisuuden korostamisen tai korjaamisen diskurssi
	Sukupuolten vastakkainasettelun tai sukupuolella selittämisen diskurssi
	Patriarkaalinen diskurssi
	Sovinistinen diskurssi
2. Muita seksuaalisuuksia poissulkevia tai karnevalisoivia diskursseja	Muiden seksuaalisuuksien poissulkemisen ja häivyttämisen diskurssi
	Muita seksuaalisuuksia karnevalisoiva diskurssi
3. Hegemonista heteronormatiivisuutta vastustavia diskursseja	Emansipatorinen diskurssi
	Toisin toistamisen diskurssi
4. Pornahtavia diskursseja	Naisen (ja miehen) objektivoimisen diskurssi
	Nais- (ja mies-)vartalon arvioimisen diskurssi
	Seksuaalisuuden integroimisen diskurssi
	Ei-seksuaalisten asioiden seksualisoimisen diskurssi

Taulukko 8: Tutkittujen aamuohjelmien sukupuoli- ja seksuaalisuusdiskurssit

7.1.1 Hegemonista heteronormatiivista sukupuolijärjestelmää tukevia diskursseja

Analyysin pohjalta on perusteltua esittää, että aamuohjelmissa rakentuvaa kuvaa sukupuolesta ja seksuaalisuudesta dominoi heteronormatiivisuus. Sen mukaan on kaksi sukupuolta, jotka ovat toisilleen vastakkaisia ja täydentävät toisiaan. Seksuaalisuus ja myös parisuhde ovat näiden kahden sukupuolen kaksinkeskistä aluetta. Tällaista sosiaalista todellisuutta rakentavat näkemykseni mukaan hetero-olettamuksen diskurssi, heteroseksuaalisuuden korostamisen tai korjaamisen diskurssi, sukupuolten vastakkainasettelun tai sukupuolella selittämisen diskurssi, patriarkaalinen diskurssi ja sovinistinen diskurssi.

Hetero-olettamuksen diskurssi: Hetero-olettamuksen diskurssin mukaan heteroseksuaalisuus on luonnollista, historiallista ja itsestään selvää. Kun lähetukseen soittaa kuuntelija, hänen oletetaan olevan hetero. Kun puhe on julkisuudenhenkilöstä, hänenkin oletetaan olevan hetero, ellei toisin ole todistettu. Kun puhutaan parisuhteesta tai seksistä, niistä puhutaan naisen ja miehen välisenä asiana. Itsestään selvää hetero-olettamusta ei tarvitse erikseen tuoda julki. Esimerkiksi *YleX Aamun* tekemässä gallupissa näytettiin 20 naiselle kuvaa prinssi Williamista ja kysyttiin, menisivätkö he ”tämän miehen kanssa naimisiin” (ks. luku 6.6.2 *Homoseksuaalisuuden poissulkeminen*). Heteronormatiivinen asetelma oli luonnollinen ja itsestään selvä, mutta sen rikkoi mies, joka vastasi kysymykseen vaivihkaa. Tätä poikkeamaa heteronormatiivisuudesta käsiteltiin pääasiassa karnevalistisesti (ks. myös *Muita seksuaalisuuksia karnevalisoiva diskurssi*). Hetero-olettamus liittyi myös esimerkiksi keskusteluihin mies- ja naisystävysten tekemästä remontista ja Linnan juhlista (ks. luvut 6.2.2 *Tyhmä nainen* 6.5 *Sosiaalinen heteroseksuaalisuuskuvasto*).

Heteroseksuaalisuuden korostamisen tai korjaamisen diskurssi: Jos seksuaalisuudessa mennään harmaalle alueelle, ohjelmissa on usein tarvetta korostaa heteroseksuaalisuutta. Kun *YleX Aamussa* oli vieraana miespuolinen entinen balettitanssija, keskustelu kehystettiin heteromaskuliinisuutta tukevilla teemoilla, kuten jääkiekkoharrastuksella (ks. luku 6.6.2 *Homoseksuaalisuuden poissulkeminen*). Aineistosta nousi esiin myös eräänlaisia korjausliikkeitä, joissa ”vääränlaista” mieheyttä eli miehen käyttäytymismalleja korjattiin hegemonista maskuliinisuutta tukeviksi, kuten kyynelehtivää miestanssijaa ”ojennettaessa” (ks. luku 6.1.3 *Feminiininen mies*). Naiskuvaan kohdistui vähemmän korjausliikkeitä ehkä siksi, että sitä haastettiin vähemmän. Heteroseksuaalisuuden korostamisen tai korjaamisen diskurssi on ikään

kuin hetero-olettamuksen diskurssin ”turvaverkko”. Jos hetero-olettaus on vaarassa, heteroseksuaalisuutta korostamalla tai korjaamalla päästään takaisin ”turvalliselle” hegemonisen heteromaskuliinisuuden alustalle.

Sukupuolten vastakkainasettelun tai sukupuolella selittämisen diskurssi:

Naisen ja miehen vastakkainasettelu kuvastuu jo kanavien juontaja-asetelmissa: SuomiPOP:n *Aamulypsyä* juontavat nainen ja mies. Voicen *Heräämöö* juontavat nainen ja mies, ja lähetyksen tekemiseen osallistuvia nais- ja miestoimittajia on muutenkin suurin piirtein samassa suhteessa. *YleX Aamua* juontaa kaksi miestä, mutta lähetyksessä tarvitaan naispuolisen juontajan, joka käy studiossa useita kertoja aamun aikana. Käsitteet naiseus ja mieheys ovat niin sidottuja nais- ja miessubjekteihin, että ne tuntuvat miltei konkreettisilta. Nais- ja mieskuvastot ovat erilaisia ja yleensä vieläpä vastakkaisia ja toisiaan täydentäviä, olipa kyseessä naisten ja miesten ulkonäkö tai naiset ja miehet sosiaalisina subjekteina. Esimerkiksi remontointia käsittelevässä katkelmassa nainen esitettiin pienikokoisena ja mies suurikokoisena, nainen tunteellisena ja mies järkevänä jne. (ks. luku 6.2.2 *Tyhmä nainen*). Naisten ja miesten olemusta, tekemisiä tai mieltymyksiä selitetään lisäksi usein sukupuolella. Nainen esimerkiksi tuoksuu luonnostaan feminiiniselle, ja mies tarvitsee deodoranttia peittääkseen läpitunkevan miehekkyytensä (ks. esim. luvut 6.1.4 *Sosiaalisen mieskuvaston haastamista* ja 6.1.1 *Kalevalainen mies*). Mies retostelee seksikokemuksillaan, koska miehet tekevät niin. Nainen ei kestä epäjärjestyä, koska naiset ovat kotiorientoituneita. (Ks. luvut 6.7.1 *Seksiakti* ja 6.1.1 *Kalevalainen mies*.) Usein ihmisten väliset erot viedään yksilötasolta (esimerkiksi juontajista) käsittämään laajempaa ihmisryhmää (naisia ja miehiä yleisesti). Vastakkainasettelu voi saada myös homososiaalisen ulottuvuuden: miesjuontajat puhuttelevat mieskuuntelijoita ja rakentavat heidän kanssaan kaverillista yhteyttä, jota pönkitetään tekemällä eroa feminiinisyteen tai naisiin ryhmänä (Jokinen 2000, 224). Lisäksi nainen näyttäytyy homososiaalisuudessa usein miesten yhteisenä seksuaalisen halun kohteena. Näin kävi esimerkiksi silloin, kun seksiobjekti-naiskansanedustajaa odotettiin viimeistä kertaa Linnan juhliin ja miesjuontaja puhutteli tapauksesta mieskuuntelijoita (ks. luku 6.5 *Sosiaalinen heteroseksuaalisuuskuvasto*).

Patriarkaalinen diskurssi: Patriarkaalinen eli miesten ylivaltaa ylläpitävä diskurssi perustuu hegemoniselle maskuliinisuudelle. Patriarkaalisessa diskurssissa uusinnetaan naisten alisteista asemaa suhteessa mieheen mutta myös tuotetaan ihannemaskuliinisuutta, joka peittää alleen miesten identiteettien moninaisuuden (Kantola 2010, 82–83; vrt. *Heteroseksuaalisuuden korostamisen tai korjaamisen*

diskurssi). Diskurssiin liittyy naisten ja miesten roolijako ja naisen sosiaalinen alempiarvoisuus. Naiseen esimerkiksi liitetään aineistossa vanhemmuus, kun taas mieheen liitetään *naisen* huoltajuus. Naisen vanhemmuus tuli esille esimerkiksi puhuttaessa "äidin lihapadoista" ja miehen huoltajuus puhuttaessa naisesta ensin isänsä ja sitten miesystävänsä varassa olevana (ks. luvut 6.2.3 *Huora ja madonna* ja 6.2.2 *Tyhmä nainen*). Nainen ja mies esiintyvät usein myös tiedollisesti vastakkaisina, ja nainen saatetaan esittää tyhmänä tai epäkäytännöllisenä nimenomaan suhteessa mieheen, kuten naisjuontajan pyytessä apua miespuoliselta uutistoimittajalta ulkomaisten paikannimien lausumisessa (ks. luku 6.2.2 *Tyhmä nainen*). Kun puhe on seksistä, mies näyttäytyy valloittajana ja dominoivana, ja nainen pääasiassa valloitettavana ja alistettavana (ks. esim. luku 6.4 *Fyysinen naiskuvasto*). Erityisesti SuomiPOP:n *Aamulypsyn* miesjuontaja näyttäytyy alfauroksena, jolla on auktoriteettia neuvoa naisia mutta myös muita miehiä seksiasioissa, mikä käy ilmi hänen seksielämään liittyvistä "hernepurkki- ja rastiteorioistaan" (ks. luvut 6.1.2 *Valloittajamies* ja 6.7.1 *Seksiakti*). Sosiaalinen ja seksuaalinen pääoma kulkevat aineistossa paikoin käsi kädessä, kuten miehen ostaessa teinityttöille alusvaatteita ja tirkistellessä heitä (ks. luku 6.4 *Fyysinen naiskuvasto*). Patriarkaalista diskurssia ylläpidetään myös lukuisin myytein. Raamatun myytit muun muassa huorasta ja madonnasta rakentavat miehen subjektiutta ja naisen objektiutta (Koivunen 1995, 10). Myös myyttinen fallos esiintyy aineistossa paikoin. (Ks. esim. luvut 6.2.3 *Huora ja madonna* ja 6.1.4 *Sosiaalisen mieskuvaston haastamista*.)

Sovinistinen diskurssi: Kun mies näyttäytyy aineistossa auktoriteettina suhteessa naiseen tai toisiin miehiin, naisen esitetään usein olevan miestä varten. Etenkin SuomiPOP:n *Aamulypsyssä* sovinismi on usein provosoivaa (kanavalta löytyi myös sovinismin tyyppiesimerkki, jossa miesjuontaja kehottaa naisjuontajaa keittämään hänelle kahvit). Sovinismi näyttäytyy usein kuitenkin myös vaivihkaa. Naisiin saatetaan yhdistää kielteisiä piirteitä, kuten suhteellisuuden- ja todellisuudentajun puute, kuten viittauksessa *Titanicista* liikuttuvaan tyttöön (ks. luku 6.1.3 *Feminiininen mies*). Sen sijaan miehen kielteiset piirteet ruokkivat yleensä heteromaskuliinisuutta: ylipainoinen (siis *liian* kookas), viinaan menevä ja epäsiisti (ks. esim. luvut 6.1.1 *Kalevalainen mies* ja 6.3 *Fyysinen mieskuvasto*). Naisen tulee elää näiden piirteiden kanssa. Sovinistinen diskurssi puskee usein läpi myös, kun on puhe seksuaalisuudesta tai seksistä. Miehestä rakennetaan kuvaa naisen valloittajana, joka ei ainoastaan objektivoi naista vaan joskus suorastaan prostituoi naisen, kuten SuomiPOP:n miesjuontajan mitätöidessä naisen seksuaalisen nautinnon silloin, kun "raha vaihtaa omistajaa" (ks. luku 6.2.1 *Tunteellinen nainen*).

7.1.2 Muita seksuaalisuuksia poissulkevia tai karnevalisoivia diskursseja

Heteronormatiivisuus ei rakennu ainoastaan tukemalla sitä, vaan sitä voimistetaan myös sulkemalla pois tai karnevalisoimalla muita seksuaalisuuksia. Heteronormatiivista sukupuolijärjestelmää tukevat ja muita seksuaalisuuksia poissulkevat diskurssit ovat tavallaan saman asian kaksi puolta. Käyn läpi muita seksuaalisuuksia marginalisoivia diskursseja kuitenkin erikseen, sillä ne poikkeavat strategialtaan edellisistä.

Muiden seksuaalisuuksien poissulkemisen ja häivyttämisen diskurssi:

Tavallaan muut seksuaalisuudet suljetaan pois aina, kun seksuaalisuudesta puhutaan heteronormatiivisesti, siis heteronäkökulmasta ja olettaen kaikki heteroiksi. Lienee kuitenkin oikeampaa sanoa, että muut seksuaalisuudet jätetään silloin keskustelun ulkopuolelle. Poissulkeminen herättää eniten huomiota silloin, kun jokin aihe rajataan aktiivisesti heteronormatiivisesti: kysytään vaikkapa vain naisilta, menisivätkö he naimisiin prinssin kanssa. Silloin ei anneta edes mahdollisuutta sille, että mies meni naimisiin miehen kanssa, vaikkakin tapauksemme osoitti, että kaikki ei aina mene käsikirjoituksen mukaan (ks. luku 6.6.2 *Homoseksuaalisuuden poissulkeminen*). Muita seksuaalisuuksia saatetaan sulkea ulkopuolelle myös passiivisesti, eli ne sivuutetaan keskusteltaessa vaikkapa siitä, mitä ihmiset suvaitsevat kumppaniltaan parisuhteessa (ks. luku 6.1.1 *Kalevalainen mies*). Miehen poikkeaminen seksuaalisuuden ”normaalista” otetaan hanakammin silmätikuksi kuin naisen poikkeaminen, mikä kielii ehkä hetero- ja homomiesten jännitteisestä suhteesta. Mies saatetaan ”kuohita” feminiinisten piirteiden takia, niin kuin aineistossa itkevä miestanssija tai homona pidetty miesartisti (ks. luvut 6.1.3 *Feminiininen mies* ja 6.1.4 *Sosiaalisen mieskuvaston haastamista*). Tähän liittyy edellä käsitelty heteroseksuaalisuuden korostaminen tai korjaaminen, jolla häivytetään homoseksuaalisuutta tai homoseksuaaliseksi miellettyä piirrettä, jotta pysytään ”turvallisella” heteromaskuliinisuuden alueella. Homoutta ei nimittäin yhdistetä vain seksuaaliseen suuntautumiseen vaan kaikkeen ”maskuliinisuuden puutteeseen”, kuten pehmeyteen ja tunteellisuuteen (Jokinen 2010, 133).

Muita seksuaalisuuksia karnevalisoiva diskurssi: Siihen nähden, miten harvoin muista seksuaalisuuksista kuin heteroseksuaalisuudesta puhutaan, muut seksuaalisuudet esitetään usein karnevalistisessa valossa. Esimerkiksi transvestitismi esiintyy aineistossa yksinomaan koomisessa valossa, ei viehättävänä, kiihottavana tai edes neutraalina (ks. luku 6.6.3 *Transvestitismi*). Muut seksuaalisuudet ovat huvittavia poikkeuksia normista, kuten oli heteromiehen kohdistaessa lähentely-yrityksiä lesboon (ks. luku 6.8 *Muu fyysinen seksuaalisuuskuvas*).

7.1.3 Hegemonista heteronormatiivisuutta vastustavia diskursseja

Tämän tutkielman lukutapa on ollut kriittinen vakiintuneita sukupuolen ja seksuaalisuuden esittämisen tapoja kohtaan. Näkökulma ei ole ollut yksin feministinen tai yksin *queer*, vaan sen taustalla on ollut ajatus siitä, että sukupuolen ja seksuaalisuuden kategorinen, stereotyyppinen ja heteronormatiivinen esittämistapa ei palvele sen paremmin heteronaista ja -miestä kuin ihmistä, joka kokee sukupuolensa tai seksuaalisuutensa muulla tavalla. Aineistoa lukiessani olen kyseenalaistanut itsestäänselvyyksiä, etsinyt kiistanalaisissa tapauksissa vaihtoehtoisia tulkintoja ja tarttunut erityisen hanakasti niihin kohtiin, joiden esitystapa on ollut jollakin tavalla poikkeava. Erittelen näitä diskursseja alla.

Emansipatorinen diskurssi: Mielestäni olisi liioiteltua väittää, että aineistosta erottuisi feministinen diskurssi, sillä niin vähän heteromaskuliinisuuden dominoimaa heteronormatiivista diskurssia haastetaan. Sen sijaan mielestäni on perusteltua puhua (naisten) emansipatorisesta diskurssista. Tarkoitin sillä puhetapaa, jossa yksittäinen nainen tai naiset yleisesti esitetään riippumattomana niistä naiskuvaston konventioista, jotka dominoivat analyysiä (ks. luvut 6.2 *Sosiaalinen naiskuvasto* ja 6.4 *Fyysinen naiskuvasto*). Emansipatorisen diskurssin tyyppiesimerkissä naisen representaatio muistuttaa tyyppillistä miehen representaatiota. Vaikka vastakkainasettelu saattaa vaikuttaa mustavalkoiselta, se ei ole yhdentekevää, sillä nainen ja mies esitetään usein nimenomaan toisilleen vastakkaisina. Jos siis haetaan vapaampaa naisen esittämistapaa, naiseuteen ammennetaan helposti "vahingossakin" miehuuden tulkintarepertuaarista. Näin ei tehdä välttämättä siksi, että nainen haluttaisiin esittää niin kuin mies, vaan siksi, että naista ei silloin esitetä niin kuin nainen yleensä esitetään. Siksi emansipatorisessa diskurssissa voidaan esittää nainen vaikkapa (seksuaalisesti) määrätietoisena tai viinaanmenevänä. Näin kävi esimerkiksi SuomiPOP:n naisjuontajan fantasiassa irlantilaismiehistä (ks. luku 6.3 *Fyysinen mieskuvasto*). Emansipatorinen diskurssi näkyi myös tapauksessa, jossa kahden naisartistin muodostama bändi irtisanoutui olettamuksesta, että he tarvitsisivat miestä tekemään sävellyksensä (ks. luku 6.2.4 *Sosiaalisen naiskuvaston haastamista*).

Toisin toistamisen diskurssi: Heteronormatiivisuuteen liittyviä naisen ja miehen kategorioita haastetaan monella tavalla. Kaikilla tutkituilla kanavilla sukupuolen esityksiä parodioidaan joskus jollakin tapaa. Vaikka parodiassa uusinnetaan dominoivia nais- ja mieskuvia, siitä tekee toisin toistamista kuvien esittäminen kyseenalaistettuina totuuksina, minkä parodian tyyli laji tekee mahdolliseksi. Kun Voicen naisjuontaja matki

missiä, voitiin puhua näkökulmasta riippuen missinaisuuden kyseenalaistamisesta tai naisen esittämisestä tyhmänä – olkoonkin missi (ks. luku 6.2.2 *Tyhmä nainen*). Tätä ilmeisempää toisin toistamista on esimerkiksi se, että mies esitetään vakuuttavasti heteromaskuliinisen kuvaston ulkopuolella, kuten Antti Tuisku, joka esitettiin feminiinisenä mutta menestyneenä (ks. luku 6.1.4 *Sosiaalisen mieskuvaston haastamista*). Aamuohjelmien juontajat saattavat poiketa joissakin keskusteluissa hetero-olettamuksesta, mutta sitä tehdään niin harvoin, että siihen on ”varaa” heteroseksuaalisuuden kyseenalaistumatta. Miesjuontaja saattaa esimerkiksi kehua miehen ulkonäköä ilman, että leimautuu ohjelmassa homoksi, kuten SuomiPOPin miesjuontaja kuvaillessaan orgioiden ranskalaismiehiä (ks. luku 6.7.1 *Seksiakti*). Koska emme kuitenkaan tarkkaile yksilöitä vaan diskursseja, tällaisenkin tapauksen voi nähdä toisin toistamiseksi.

7.1.4 Pornahtavia diskursseja

Näen pornon pikemmin tyyllilajina kuin genrenä, ja analyysin perusteella on perusteltua väittää, että sen esittämiskonventiot ovat löytäneet tiensä myös radioviihteeseen: pornahtavat diskurssit ovat olennainen osa aamuohjelmien sukupuoli- ja seksuaalisuusrepresentaatioita. Harri Kalhan (2005, 31) mukaan porno kertoo sukupuolesta ideologiana: epätasa-arvon, stereotyyppisten representaatioiden ja valtarakenteiden leimaamana järjestelmänä. Kuten Linda Williams on esittänyt, pornossa on kyse sukupuolesta, vaikka se on ilmiömukseltaan seksiä (”Pornography wants to be about sex, but always proves to be more about gender”). Vaikka pornon käyttämä kuvasto on laaja, se jää Kalhan mukaan sukupuolen kulttuurisen kuvan kannalta usein toivottoman suppeaksi. Mielestäni sukupuolen kulttuuristakin kuvastoa on analyysin perusteella aiheellista pitää rajoittuneena, sillä ei-pornahtavakaan esitykset eivät juuri jätä liikkumavaraa yksilöllisille sukupuolen ja seksuaalisuuden kokemuksille.

Naisen (ja miehen) objektivoimisen diskurssi: Nainen esitetään aineistossa usein seksiobjektina. Paikoin objektivoiminen on epäsuoraa, eli naisvartalosta puhutaan seksuaaliseen sävyyn, kuten Voicella formulakuskin raskaana olevan vaimon rinnoista. Paikoin naisesta tehdään suoraan seksiobjekti eli seksuaalisen halun tai aktin kohde, kuten YleX:llä pop-artistista tämän elokuvan kuvauksissa. (Ks. esim. luku 6.4 *Fyysinen naiskuvasto*.) Myös mies esiintyy seksuaalisen halun kohteena, mutta vain harvoin. Lähes poikkeuksetta mies esittää naisen ja nainen puolestaan miehen seksiobjektina, mikä tukee heteronormatiivista sukupuolijärjestelmää. Tämä liittyy subjekti-objekti-suhteen puolesta heterokatsojuuteen, joskin voi ajatella, että esimerkiksi heteronaisen

esittäminen seksiobjektina voi olla lesbonäkökulmasta nautittavaa (esim. Koivunen 2006, 89–91).

Nais- (ja mies)vartalon arvioimisen diskurssi: Naisen ja miehen objektivoimiseen liittyvät läheisesti naisen tai miehen fyysisten ominaisuuksien arvottaminen ja arvosteleminen. Siinä ei ole aina seksuaalista motiivia, joskin sellaiset motiivit dominoivat naisten kohdalla. Esimerkiksi YleX:llä lihaksikkaita miehiä rannalla tarkasteltiin miesten sosiaalisen arvojärjestyksen näkökulmasta. Sen sijaan sekä YleX:llä että Voicella arvioitiin naiskansanedustajan ja SuomiPOPilla vuoden pakolaisnaisen esiintymistä Linnan juhliissa nimenomaan seksikkyden näkökulmasta. (Ks. luvut 6.3 *Fyysinen mieskuvasto* ja 6.4 *Fyysinen naiskuvasto*.) Arvioinnit rakentavat fyysisen nais- ja mieskuvan ihanteita arvottamalla korkealle tiettyjä piirteitä (kuten naisessa rintavuutta ja miehessä kookkuutta) ja matalalle toisia (kuten naisessa kookkuutta ja miehessä karvattomuutta).

Seksuaalisuuden integroimisen diskurssi: Usein seksuaalisuus, sukupuolielimet tai rinnat tuodaan osaksi muihin aiheisiin liittyviä keskusteluja. Tällaisen diskurssin sävy on ”pikkutuhma”, ja sille on tyypillistä jännite nais- ja miesjuontajan/juontajien välillä. Tämä diskurssi poikkeaa muita seksuaalisuuksia karnevalisoivasta diskurssista siinä, että vaikka esittämistapa on tässäkin viihteellinen, siihen liittyy vihjaus seksuaalisesta viehättävyydestä tai kiihottumisesta. Esimerkiksi Voicella miesjuontaja vihjasi, että naiskollega ei käytä pikkuhousuja päästäkseen helpommin ”touhuihin” (ks. luku 6.7.2 *Pikkutuhmaa aamutuimaan*). Diskurssissa subjekti on tyypillisesti heteroseksuaali mies ja objekti heteroseksuaali nainen – tai niin annetaan ymmärtää. Siksi diskurssi ruokkii heteronormatiivisuutta kaikessa viihteellisyydessäänkin.

Ei-seksuaalisten asioiden seksualisoimisen diskurssi: Ohjelmissa ei puhuta ainoastaan ihmisistä seksuaalisesti virittyneesti, vaan myös ei-seksuaalisia asioita seksualisoidaan, kuten tapahtui naisjuontajan kuvaillessa mehevää mandariinia. Jos mies puhuu miehen sukupuolielimestä, on sillä pikemmin autoeroottinen sävy, kuten miestoimittajan palellutettua ”kriittiset paikkansa”. (Ks. luku 6.7.3 *Ei-seksuaalisten asioiden seksualisoiminen*.) Vihjeet ovat usein hienovaraisia. Tähän diskurssiin voinee lukea myös fallossymbolien käytön, eli jokin asia tai esine saa merkityksen miehisyden pönkittäjänä (ks. esim. luku 6.2.2 *Tyhmä nainen*, jossa fallossymbolina toimi työkalupakki). On huomautettava, että symbolisen falloksen ja materiaalsen peniksen välinen viittaussuhde on viime aikoina myös kyseenalaistettu feministisessä keskustelussa (esim. Kyrölä 2005, 185–186). Näen kuitenkin, että fallossymbolia

käytetään pönkittämään myös miehen *seksuaalista* valta-asemaa, minkä pohjalta on perusteltua sanoa, että fallossymboliikka on ei-seksuaalisten asioiden seksualisoimista.

7.2 NUOREKKAAT MUTTA JÄHMEÄT AAMUOHJELMAT

Olen käsitellyt sukupuolen ja seksuaalisuuden esittämistä aamuohjelmissa, ja tarkastelu on ulottunut aina sukupuoliin liitettävistä henkisistä ominaisuuksista seksiaktiin. Kepeys on lähtemätön osa tutkittua aamuohjelmakonseptia, ja ohjelmien kepeistä sisällöistä on tehty tässä tutkielmassa asiallisia tulkintoja. Tavoitteeni ei ole ollut kuitenkaan moralisoida ohjelmakonseptia vaan kiinnittää huomiota sisällön yksipuolisuuteen: tarkastelun alla on ollut *asioiden* tila *kepeiden sisältöjen* takana.

Aamuohjelmat ovat säilyneet tutkittujen kanavien perusteella varsin sukupuolittuneena mediarepresentaatioiden alueena, vaikka sukupuolten ja seksuaalisuuksien moninaisuus on vallannut mediamaisemaa toisaalla. Esimerkiksi naistenlehdissä konsepti ja lukijoiden puhuttelutapa ovat eläneet sitä mukaa kuin sukupuolisopimuksen ehdot ovat muuttuneet (Töyry 2006, 215). Myös homoseksuaalisuus on löytänyt tiensä jo vuosia sitten niin ulkomaisiin kuin kotimaisiinkin elokuvaan ja televisio-ohjelmiin niiden lukuisine genreineen. Naisia on urheilutoimituksissa ja miehiä kokkiohjelmien keittiöissä. Jopa perinteisesti hyvin sukupuolittuneessa mainonnassa sukupuolet ja seksuaalisuudet näyttävät yhä monimuotoisemmin (esim. Rossi 2003). On toki pantava merkille, että vaikka esitysten volyymi on kasvanut, se ei aina ole värittänyt representaatioiden kirjoa. Monet median sukupuolirepresentaatioista ovat yhä hyvin stereotyyppisiä, olivatpa ne naisista, miehistä, heteroista, homoista jne.

Radioviihdettä on tutkittu vähän, mutta tämän tutkielman perusteella herää kysymys, onko radiossa aamu erityisen sukupuolittunutta aikaa. Kuuntelen itse formaattiradiota mielelläni vaikka aamusta iltaan, ja minut sysäsi tutkimaan aamuohjelmia kokemus nimenomaan niiden sukupuolittuneisuudesta. Sukupuolittuneisuuden välttäminen ei tarkoita sitä, että sukupuolta ja seksuaalisuutta ei käsiteltäisi ollenkaan. Esimerkiksi *YleX Iltapäivä*, jota juontaa kaksi naista ja yksi mies, liikkuu usein sukupuoli- ja seksuaalisuusteemojen alueella mutta käsittelee teemoja ainakin korvakuulolla vapaammin ja monipuolisemmin kuin kanavan aamuohjelma. Kuten Judith Butler (2006, 246) kirjoittaa, ”tehtävänä ei ole ratkaista, pitäisikö sukupuolta toistaa vai ei, vaan itse asiassa toistaa ja miettiä, kuinka sitä pitäisi toistaa”.

Formaattiradio on hyvin henkilöitynyt media ja siksi tekijöistään kiinni: jos tekijät ovat vain heteroja, muiden seksuaalisuuksien mukaanlukeminen jää helposti ja myös ymmärrettävästi niitä elävien kuuntelijoiden tai vieraiden varaan. Kokonaan ohjelmanteon ei kuitenkaan soisi olevan tekijälähtöistä: vähintään voisi olettaa, että muita seksuaalisuuksia ei suljeta aktiivisesti ohjelmien ulkopuolelle. Sen lisäksi niitä voi aktiivisesti tuoda keskustelunaiheiksi tai ottaa näkökulmiksi – olipa tekijä hetero tai homo.

Aamuohjelmat todistavat kuitenkin myös sitä vastaan, että tekijöiden tausta heijastuisi automaattisesti sisältöihin. Ainakaan pelkkä nais- ja miessukupuolen edustus ei johda siihen, että ohjelmien sisällöt olisivat monipuolisia tai moniarvoisia. Päinvastoin, nais- ja miesjuontaja tuntuvat rakentavan ohjelmalle heteronormatiivisen kehyksen, jossa asioita lähestytään helposti kaksinapaisesti. Jos siis ohjelmien tuotannossa nais- ja miesedustus pelkistyvät nais- ja miesnäkökulmaksi, nais- ja mieskuuntelijoiden viiteryhmäksi tai naisen ja miehen välisen dynamiikan edellytykseksi, lopputulos lienee suurin piirtein se, mitä tämän tutkielman sivuilta on saanut lukea: yksipuolisia, stereotyyppisiä ja dikotomisia sukupuolen ja seksuaalisuuden esityksiä.

Formaattiradion parissa viihdytään.²³ Sikäli kun lähes kaikki suomalaiset kuuntelevat radiota päivittäin, radion voi olettaa tavoittavan ihmisiä hyvin erilaisista identiteetti- ja asenteista. Radiokanavat lähestyvät kuuntelijakuntaansa kuitenkin suurimman yhteisen nimittäjän – heteroseksuaalisuuden – kautta, eivätkä juuri tarjoa kuuntelijoille monipuolisia sukupuolen ja seksuaalisuuden esityksiä.

Vaikkakin yksipuolisesti käsiteltyjä, sukupuoli- ja seksuaalisuusteemat eivät ole aamuohjelmissa marginaalisia: tutkielman 23 tunnin otannalla löytyi sukupuolittuneesti tai seksuaalisesti väritynyttä keskustelua yli kolme tuntia. Se, että formaattiradio ei kaihda sukupuoli- ja seksuaalisuusteemoja, on mielestäni ilman muuta sen ansio. Radiolta voisi kuitenkin edellyttää nykyistä monipuolisempaa ja avarakatseisempaa tартtumista teemoihin. Aiheisiin pitäisi nimenomaan *tarttua*, sillä kun esittämisen tavat ovat konventionalisoituneet, ne voivat tulla käytännön sisällöntuotannossa selkäytimestä: tutkittu aamuohjelmakonsepti on jo niin vakiintunut, että ohjelmien

²³ Finnpanelin kansallisen radiotutkimuksen (2010) mukaan suomalaiset kuuntelevat joka päivä radiota keskimäärin 3 tuntia 10 minuuttia, ja radio tavoittaa yli miljoona kuuntelijaa kello 7.00–16.30 välisenä aikana. Radion kokonaiskuuntelu-aika jakaantuu lähes tasan Yleisradion (53 %) ja yksityisten kanavien (47 %) kesken. Finnpanelin internetsivusto: http://www.radiomedia.fi/tutkimustietoa/krt/fi_FI/kuuntelu2010/ (30.11.2011)

tekijöillä on luultavasti vahva tuntuma siihen, minkälaista ohjelmaa heiltä "odotetaan". Kaarina Nikusen ym. (1996) mukaan ohjelmatarjonta ja mediankuluttajien odotukset voivat kuitenkin kohdata kummallisesti: kuluttajat "odottavat" sitä, mitä ovat tottuneet saamaan. En väitä, että aamuohjelmien edustamassa genressä olisi jotakin vikaa, vaan että genren ei pitäisi sanella sisällöstä yksipuolista: myös kepeys voi olla monipuolista.

Aamuohjelmien tutkiminen seksuaalisuuden näkökulmasta valottaa myös sitä, miten seksistä on tullut valtavirran viihdettä. Viihteellistyminen käsittää toki muitakin osaluokkia kuin seksin: esimerkiksi Voicella uutisia ei enää "lueta", vaan ne *kerrotaan*. Katja Valaskiven (2006, 271–275) mukaan viihteellistyminen ei ole uusi ilmiö, vaan elämyksellisyys alkoi vallata alaa sähköisissä viestimissä 1980-luvulla. 2000-luvulla viihteellistymistä pidetään jo tapahtuneena asiana. Hän kuitenkin muistuttaa, että viihteellistymistä ja ylipäänsä sen todenperäisyyttä on tutkittu vain vähän.

Tutkittu aineisto osoittaa, että viihteellistynyt seksi saa radiossa usein pornahtavan esittämistavan ja viihteen kohteena on usein naisvartalo. Sen valossa on yllättävää, että radioon ei kohdistu "huolipuhetta", toisin kuin televisioon. Valaskivi (2006, 271, 274) kutsuu "huolipuheeksi" puhetapea, jota viihteellistyminen on vahvistanut etenkin televisiota koskevassa akateemisessa ja ammatillisessa keskustelussa. Suomessa on ollut kaupallista radiotoimintaa 1980-luvun puolivälistä lähtien, ja se on epäilemättä jättänyt radiokenttään (viihteellisen) jälkensä, joka ei ole miellyttänyt kaikkia. Vielä 2000-luvulla asenteet radiota kohtaan muistuttavat kuitenkin sitä, miten Valaskivi kuvaa suhtautumista televisioviihteeseen 1970-luvulla: viihteellistymistä ei koettu ongelmaksi, vaan sitä pidettiin "ajantappamisena", jota voitiin avoimesti halveksua.

En peräänkuuluta varsinaista "huolipuhetta" radion viihteellistymistä kohtaan, vaan kurssinkorjausta asenteissa radiota kohtaan mediana. Kanavien täytyy itse ansaita kaupallisen ja formaattiradion sisältöjen osakseen saama arvostus, mutta sisältöjen *merkitys* pitäisi tunnustaa arvostuksesta riippumatta. Suhteessa sen kulutukseen radiolla tulisi olla vankempi paikka tutkimuskohteena tai edes keskustelunaiheena. Sen sisältöihin olisi vastaisuudessakin syytä kohdistaa kriittisiä katseita, eikä vähiten feministisiä ja *queereja*.

7.3 FORMAATTIRADIOSSA RIITTÄÄ TUTKITTAVAA

Radion tutkiminen on suhteellisen marginaalista kulttuurin ja viestinnän tutkimuksen kentällä, ja kaupallisen radion tutkimus on pienessä roolissa jopa radiotutkimuksen sisällä. Marko Ala-Fossin (2008, 33–34, 39–40) mukaan radiotutkimuksen ja etenkin kaupallisen radion tutkimisen marginaalisuus voi juontua myös tutkimusalueen nuoruudesta, aineistojen heikosta saatavuudesta ja radioasemien vastahakoisuudesta tai varauksellisuudesta tutkimusta kohtaan. Myös suomalaisen lehdistön kiinnostus radiota kohtaan rajoittuu pääasiassa muutamaankin Yleisradion kanavaan. Usein radiotutkimusta päädytään tekemään määrällisesti, mutta luokittamalla sisältöjä ja pelkistämällä luokituksia numeroiksi ohjelmien erityisluonteesta häviää paljon informaatiota.

Tämän tutkielman otanta on vain pintaraapaisu kaikkien radiokanavien kirjosta ja se jää sellaiseksi myös tutkittujen kanavien ohjelmistoista. Tutkielma kuitenkin osoittaa mielestäni, että radio on mielenkiintoinen tutkimuskohde, formaattiradion sisällöissä on muutakin tutkimisen aihetta kuin uutiset ja soittolistat ja radiotutkimusta on syytä tehdä myös laadullisesti. Lisäksi radio soveltuu hyvin aineiston hankinnan puolesta ainakin diskurssianalyysiin.

Tutkielman näkökulma oli feministisessä ja queer-tutkimuksessa. Analyysivaiheessa ajauduinkin kuitenkin myös kriittisen miestutkimuksen pariin, mikä oli mielestäni luontevaa, sillä kriittiset miestutkijat käyttävät feministisiä sukupuolen teorioita ja tarkastelevat niiden avulla miehiä ja maskuliinisuutta. He ovat saaneet vaikutteita myös muun muassa queer-tutkimuksesta (Jokinen 2010, 137). Nämä teoreettiset viitekehykset eivät ole missään tapauksessa toisiaan poissulkevia, kun tutkimusaihe on niinkin laaja kuin sukupuolen ja seksuaalisuuden esitykset.

Olisin päässyt perehtymään aineistoon perusteellisemmin tyytymällä kapeampaan tutkimuskohteeseen ja tukeutumalla suppeampaan teoreettiseen viitekehukseen. Mielestäni heteronormatiivisuutta oli kuitenkin mielekästä tutkia niin, että siinä suhteutetaan toisiinsa kaikki sukupuolien ja seksuaalisuuksien esitykset, minkä laaja tutkimuskohde ja teoriapohja mahdollistivat. Sain tavallaan mieskuville kontekstin naiskuvista, homoseksuaalisuuden esityksille heteroseksuaalisuuden esityksistä jne. Tämä oli hedelmällistä, koska johdin diskursseja pitkälti tutkittavan ilmiön sisäisistä suhteista. On kuitenkin selvää, että olen lähestynyt laajaa tutkimuskohdetta pikkutarkkuuden kustannuksella, ja myös rajatumpi kohde olisi perusteltavissa sukupuolen ja seksuaalisuuden tutkimuksessa.

Vaikka lähestyin tutkimuskohdetta kriittisen diskurssianalyysin keinoin, siihen olisi voinut hyvin soveltaa myös keskusteluanalyysiä. Sen sovellettavuus lienee näkynyt myös tässä tutkielmassa, sillä aineistosta nousi lukuisia kertoja naisten ja miesten välinen dynamiikka, mitä en halunnut ja mitä ei ollut mielekästäkään sivuuttaa. Minulla ei ollut kuitenkaan mahdollisuutta mennä keskusteluanalyysissä yksityiskohtiin tutkimusaiheen rajauksen ja riittämättömän litterointitarkkuuden vuoksi. Aineistosta jäi kuitenkin vaikutelma, että naisten ja miesten välinen vuorovaikutus keskustelutilanteessa on olennainen myös merkityksenrakentumisen kannalta. Mies on esimerkiksi usein naista dominoivampi osapuoli keskusteluissa.

Analysoitavan aineiston ulkopuolelle jäi paljon mielenkiintoisia teemoja, joita soisi tutkittavan. Mieleenpainuvimpia näistä olivat etnisyyden esitykset: suomalaisuuden, muiden etnisyyksien ja niiden välisten suhteiden esitykset. Pääsin kyllä sivuamaan teemaa muutamassa kohdassa, mutta en systemaattisesti. Feministisessä tutkimuksessa pyritäänkin kiinnittämään yhä enemmän huomiota myös muihin hierarkioita ja eriarvoisuutta tuottaviin eroihin kuin sukupuoleen ja seksuaalisuuteen: etnisyyden lisäksi muun muassa luokkaan, ikään, vammaisuuteen ja uskontoon (esim. Juvonen ym. 2010, 11).

Määrällinen sisällönanalyysi, jota minäkin harkitsin lähestymistavaksi tutkielman alkuvaiheessa, voisi sopia aamuohjelmien tai ylipäänsä aamuohjelmissä käytetyn ohjelmakonseptin jäsentämiseen vaikkapa keskusteluteemoittain. Tämä antaisi niiden sisällöistä kokonaisvaltaisen kuvan, kun tässä tutkielmassa lähestyttiin tarkoituksella rajattua osa-aluetta. Haastattelututkimus ohjelmien tekemisestä voisi avata toimitusrutiineja, jotka kenties tuovat niihin sukupuolittuneita ja heteronormatiivisia painotuksia.

Feministisessä mediatutkimuksessa on jo pitkään ollut vallalla käsitys, että siinä ei riitä pelkkä tekstintutkimus, vaan merkitysten tutkiminen edellyttää myös median kuluttajien kohtaamista (esim. Töyry 2006, 218). Tutkimuskohdetta voisikin lähestyä hyvin yleisötutkimuksen näkökulmasta. En ole pyrkinyt häivyttämään tutkielmasta omaa kuuntelijapositioniani, mutta se on vain yksi mahdollinen. Yksilöt voivat kokea aamuohjelmat omalla tavallaan, ja kokemus niistä voi vaihdella yhdellä ihmisellä tilanteesta riippuen: tutkielman tekijäkin jaksaa yhä sopivassa mielentilassa nauraa aamuohjelmien pikkutuhmuuksille. Tämä tutkielma kertookin pikemmin siitä maailmasta, jonka tuotteita aamuohjelmat ovat ja jota ne kuuntelijoilleen rakentavat, kuin siitä kokemuksesta, jonka ohjelmat kuuntelijoilleen tarjoavat.

LÄHDELUETTELO

Internet-lähteistä on merkitty tekstin alaviitteisiin tarkka URL-osoite, tiedon poimimisen päivämäärä ja artikkeleiden kohdalla ilmestymispäivämäärä.

Ala-Fossi, Marko (2008) *Aina äänessä, mutta vastahakoisesti valokeilassa? Kaupallisen radion tutkimuksen esteitä ja erityispiirteitä.* Teoksessa Heidi Keinonen, Marko Ala-Fossi & Juha Herkman (toim.) *Radio- ja televisiotutkimuksen metodologiaa. Näkökulmia sähköisen viestinnän tutkimiseen.* Tampere: Tampereen Yliopistopaino, 33-47.

Aslama, Minna (2006) *Sukupuoli numeroina.* Teoksessa Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iiris Ruoho (toim.) *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen.* Helsinki: Gaudeamus, 47-61.

Berger, Arthur Asa (2000) *Media and Communication Research Methods. An Introduction to Qualitative and Quantitative Approaches.* Thousand Oaks: Sage.

Bland, Lucy (1981) *The Domain of the Sexual: A Response.* Screen Education 39 (Summer).

Broch-Due, Vigdis & Rudie, Ingrid (1993) *Carved Flesh – Cast Selves: An Introduction.* Teoksessa Vigdis Broch-Due, Ingrid Rudie & Tone Bleie (toim.) *Carved Flesh/Cast Selves. Gendered Symbols and Social Practices.* Oxford: Berg Publishers, 1-39.

Broch-Due, Vigdis & Rudie, Ingrid & Bleie, Tone (toim.) (1993) *Carved Flesh/Cast Selves. Gendered Symbols and Social Practices.* Oxford: Berg Publishers.

Buikema, Rosemarie & Van der Tuin, Iris (toim.) (2009) *Doing Gender in Media, Art and Culture.* Lontoo & New York: Routledge.

Buikema, Rosemarie (2009) *The Arena of Imaginings: Sarah Bartmann and the Ethics of Representation.* Teoksessa Rosemarie Buikema & Iris van der Tuin (toim.) *Doing Gender in Media, Art and Culture.* Lontoo & New York: Routledge, 70-84.

Butler, Judith (2006) *Hankala sukupuoli. Feminismi ja identiteetin kumous.* Suomentaneet Tuija Pulkkinen & Leena-Maija Rossi. Helsinki: Gaudeamus. Englanninkielinen alkuteos 1990.

de Lauretis, Teresa (1984) *Alice Doesn't. Feminism, Semiotics, Cinema.* Lontoo & Basingstoke: Macmillan.

de Lauretis, Teresa (2004) *Itsepäinen vietti. Kirjoituksia sukupuolesta, elokuvasta ja seksuaalisuudesta.* Toimittanut Anu Koivunen. Suomentaneet Tutta Palin & Kaisa Sivenius. Tampere: Vastapaino.

Dyer, Richard (2002) *Älä katso! Seksuaalisuus ja rotu viihteen kuvastossa*. Toimittanut Martti Lahti. Artikkelin *Stereotyyppien rooli* suomentanut Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.

Fairclough, Norman (1992) *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.

Finnpanelin internetsivusto. <<http://www.finnpanel.fi/>>.

Foucault, Michel (1998) *Seksuaalisuuden historia*. Suomentanut Kaisa Sivenius. Tampere: Gaudeamus. Ranskankieliset alkuteokset 1976–1984.

Hall, Stuart (1999) *Identiteetti*. Toimittaneet ja suomentaneet Mikko Lehtonen & Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.

Hekanaho, Pia Livia (2010) *Queer-teorian kummit vaihteita*. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 144–155.

Hänninen, Jorma (1999) *Modernin miehen seksuaalinen liikkumatila*. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere: Tampere University Press, 194–220.

Iltalehden internetsivusto. <<http://www.iltalehti.fi/>>.

Jaajo Linnonmaan blogisivusto. <<http://www.jaajo.fi/>>.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1993) *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1999) *Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta*. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino, 54–97.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1999) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arto (toim.) (1999a) *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere: Tampere University Press.

Jokinen, Arto (1999b) *Tuntuu mieheltä*. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere: Tampere University Press, 7–14.

Jokinen, Arto (1999c) *Suomalainen miestutkimus ja -liike: muutoksen mahdollisuus?* Teoksessa Arto Jokinen (toim.) *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere: Tampere University Press, 15–51.

Jokinen, Arto (2000) *Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere: Tampere University Press.

Jokinen, Arto (2003a) (toim.) *Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa*. Tampere: Tampere University Press.

Jokinen, Arto (2003b) *Miten miestä merkitään? Johdanto maskuliinisuuden teoriaan ja kulttuuriseen tekstintutkimukseen*. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) *Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa*. Tampere: Tampere University Press, 7–31.

Jokinen, Arto (2010) *Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus*. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 128–139.

Juhila, Kirsi (1999) *Kulttuurin jatkuvasti rakentuvat kehät*. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino, 160–198.

Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1999) *Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä*. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino, 233–252.

Juvonen, Tuula (2004) *Nyt se näkyy, nyt taas ei. Heteronormatiivisuus ja homoseksuaalisuuden esillepano Helsingin Sanomissa*. Lehdessä *Tiedotustutkimus* 27:2, 34–55.

Juvonen, Tuula & Rossi, Leena-Maija & Saresma, Tuija (2010) *Kuinka sukupuolta voi tutkia?* Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 9–17.

Kalha, Harri (2005) *Pehmeä lasku kovaan pornoon*. Teoksessa Kaarina Nikunen, Susanna Paasonen & Laura Saarenmaa (toim.) *Joka päiväinen pornomme. Media, seksuaalisuus ja populaarikulttuuri*. Tampere: Vastapaino, 30–58.

Kantola, Johanna (2010) *Sukupuoli ja valta*. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 78–87.

Keinonen Heidi & Ala-Fossi Marko & Herkman Juha (toim.) (2008) *Radio- ja televisiotutkimuksen metodologiaa. Näkökulmia sähköisen viestinnän tutkimiseen*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.

Koivunen, Anu (2006) *Queer-feministinen katse elokuvaan*. Teoksessa Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iiris Ruoho (toim.) *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 80–106.

Koivunen, Hannele (1995) *Madonna ja huora*. Helsinki: Otava.

Krippendorff, Klaus (2004) *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology*. Thousand Oaks: Sage.

Kyrölä, Katariina (2005) *Henry "Suuri" ja jatkuva taistelu. Pornotähti suomalaisen heteromaskuliinisuuden (anti)sankarina*. Teoksessa Kaarina Nikunen, Susanna Paasonen & Laura Saarenmaa (toim.) *Jokapäiväinen pornomme. Media, seksuaalisuus ja populaarikulttuuri*. Tampere: Vastapaino, 183–207.

Kyrölä, Katariina (2006) *Ruumis, media ja ruumiinkuvat*. Teoksessa Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iiris Ruoho (toim.) *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 107–128.

Lippman, Walter (1922) *Public Opinion*. New York: The Free Press.

Mediamonitorin internetsivusto. <<http://www.mediamonitori.fi/>>.

Mulvey, Laura (1985) *Visuaalinen mielihyvä ja kerronnallinen elokuva*. Suomentanut Mauri Pasanen. Lehdessä *Synteesi* 1:2, 5–15. Ilmestynyt alun perin 1975.

Mulvey, Laura (1989) *Visual and Other Pleasures*. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press.

Mäkelä, Anna & Puustinen, Liina & Ruoho, Iiris (toim.) (2006) *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus.

Nikunen, Kaarina & Ruoho, Iiris & Valaskivi Katja (1996) *Nainen viihteenä, Mies viihdyttäjänä – viihtyykö Katsoja?* Yleisradion tasa-arvotoimikunnan julkaisu, A: 1/1996. Yleisradio.

Nikunen, Kaarina (2006) *Feministiset keskustelut pornosta*. Teoksessa Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iiris Ruoho (toim.) *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 129–149.

Nikunen, Kaarina & Paasonen, Susanna & Saarenmaa, Laura (toim.) (2005) *Jokapäiväinen pornomme. Media, seksuaalisuus ja populaarikulttuuri*. Tampere: Vastapaino.

O'Barr, William (1994) *Culture and the Ad. Exploring Otherness in the World of Advertising*. Boulder, San Francisco & Oxford: Westview Press.

Paasonen, Susanna (2005) *Identiteetti internetissä*. Teoksessa Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iiris Ruoho (toim.) *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 149–167.

Paasonen, Susanna (2010) *Sukupuoli ja representaatio*. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 39–49.

Pajala, Mari (2005) *Kun mikään ei tunnu muuttuneen. Seksuaalisuus ja romanssi elokuvassa Levottomat*. Teoksessa Kaarina Nikunen, Susanna Paasonen & Laura Saarenmaa (toim.) *Jokapäiväinen pornomme. Media, seksuaalisuus ja populaarikulttuuri*. Tampere: Vastapaino, 136-162.

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2010) *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.

Potter, Jonathan (1996) *Discourse Analysis and Constructionist Approaches: Theoretical Background*. Teoksessa John T.E. Richardson (toim.) *Handbook of Qualitative Research Methods for Psychology and the Social Sciences*. BPS Books, 125-140.

Puustinen, Liina & Ruoho, Iiris & Mäkelä, Anna (2006) *Feministisen mediatutkimuksen näkökulmat*. Teoksessa Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iiris Ruoho (toim.) *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 15-44.

RadioMedian internetsivusto. <<http://www.radiomedia.fi/>>.

Radio SuomiPOP:n internetsivusto. <<http://www.radiosuomipop.fi/>>.

Ridell, Seija (1998) *Tolkullistamisen politiikka. Televisioutisten vastaanotto kriittisestä genrenäkökulmasta*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Rossi, Leena-Maija (2003) *Heterotehdas. Televisiomainonta sukupuolituotantona*. Helsinki: Gaudeamus.

Rossi, Leena-Maija (2006) *Mainonta sukupuolituotantona*. Teoksessa Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iiris Ruoho (toim.) *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 62-79.

Rossi, Leena-Maija (2010) *Sukupuoli ja seksuaalisuus, erosta eroihin*. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 21-38.

Ruoho, Iiris (2006) *Julkisuudet, naiset ja journalismi*. Teoksessa Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iiris Ruoho (toim.) *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 171-192.

Saarenmaa, Laura (2005) *Käsi sydämellä, povi paljaana. Iltapäivälehtien kansikuvatytöiden avomieliset tunnustukset*. Teoksessa Kaarina Nikunen, Susanna Paasonen & Laura Saarenmaa (toim.) *Jokapäiväinen pornomme. Media, seksuaalisuus ja populaarikulttuuri*. Tampere: Vastapaino, 113-135.

Saresma, Tuija & Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula (toim.) (2010) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino.

SBS:n internetsivusto. <<http://www.sbs.fi/>>.

Schneider, David J. (2004) *The Psychology of Stereotyping*. New York & Lontoo: The Guilford Press.

Siivonen, Jonita (2006) *Lohduttava ja piinaava naistenlehti*. Teoksessa Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iiris Ruoho (toim.) *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 226–243.

Snow, Robert P. (1983) *Creating Media Culture*. Beverly Hills, Lontoo & New York: Sage.

Strinati, Dominic (2004) *Introduction to Theories of Popular Culture*. Lontoo & New York: Routledge.

Sullivan, Nikki (2003): *A Critical Introduction to Queer Theory*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Suoninen, Eero (1999) *Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen*. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino, 17–36.

Tampereen yliopiston internetsivusto. <<http://www.uta.fi/>>.

Töyry, Maija (2006) *Käytösoppaasta naistenlehteen*. Teoksessa Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iiris Ruoho (toim.) *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 207–225.

Urbaani sanakirja –internetsivusto. <<http://www.urbaanisanakirja.com>>.

Vainio, Niklas (2003) *Veikka ja vuoren arvoitus. Veikka Gustafssonin maskuliinisuus ja luontosuhde*. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) *Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa*. Tampere: Tampere University Press, 63–88.

Valaskivi, Katja (2006) *Ajankohtaisviihteen sukupuoli*. Teoksessa Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iiris Ruoho (toim.) *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 265–281.

Vilkko, Arto (2010) *Soittolistan symbolinen valta ja vallankäytön mekanismit*. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Wood, Linda A. & Kroger, Rolf O. (2000) *Doing Discourse Analysis. Methods of Studying Action in Talk and Text*. Thousand Oaks, Lontoo & New Delhi: Sage.

Yleisradion internetsivusto. <<http://www.yle.fi/>>.